

Grunnskoleresultaters betydning for gjennomføring av videregående opplæring

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2020 / 33

Biljana Perlic, Emmie Stolpe Foss og Hossein Moafi

Biljana Perlic, Emmie Stolpe Foss og Hossein Moafi

**Grunnskoleresultaters betydning for
gjennomføring av videregående opplæring**

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 15. september

ISBN 978-82-587-1176-3 (trykt)
ISBN 978-82-587-1177-0 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Statistisk sentralbyrås offisielle statistikk over gjennomføring i videregående opplæring viser at gjennomføringsgraden i videregående opplæring øker med økt antall grunnskolepoeng. Statistikken viser i tillegg at gjennomføringsgraden også henger sammen med resultatene fra nasjonale prøver. Blant elever med høyere mestringsnivå er det en større andel som gjennomfører videregående opplæring enn blant elever med lavere mestringsnivå.

Ovennevnte forhold, nærmere bestemt «Grunnskoleresultatets betydning for gjennomføring i videregående opplæring», undersøkes i denne rapporten. Rapporten tar også for seg spørsmålet om karakterer i enkelte fag fra grunnskolen predikerer gjennomføring i større grad enn andre fag. Betydningen av resultater fra nasjonale prøver for gjennomføring i videregående opplæring analyseres også i rapporten.

Rapporten er utarbeidet av Biljana Perlic, Emmie Stolpe Foss og Hossein Moafi ved seksjon for utdannings- og kulturstatistikk.

Rapporten er finansiert av Kunnskapsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 6. september 2020

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Nesten alle elever som avslutter grunnskolen har direkte overgang til videregående opplæring. De fleste av disse avslutter videregående opplæring med å oppnå vitnemål, fagbrev eller svennebrev, men ikke alle. Denne rapporten undersøker hvilken betydning grunnskolekarakterer og resultater fra nasjonale prøver har for gjennomføringen av videregående opplæring. For å belyse de ulike problemstillingene i rapporten, har vi sett på elever som avsluttet grunnskolen og begynte på videregående opplæring i 2011, 2012 og 2013.

Resultatene fra våre analyser tyder på at forbedring i samlet karakternivå i fellesfagene (sum standpunkt-karakterer) øker sannsynligheten for å gjennomføre videregående opplæring både på normert tid og innen fem/seks år. Betydningen av standpunkt-karakterer i enkeltfag fra grunnskolen varierer noe avhengig av hvilke andre forklaringsvariabler som inkluderes i analysemodellene. Det er likevel slik at standpunkt-karakterer i noen fag har en større positiv sammenheng med gjennomføring av videregående opplæring. Standpunkt-karakterer i kroppsøving og samfunnsfag har høyest betydning. Ser vi på karakterene samlet innenfor de ulike faggrupperingene er effekten av å øke gjennomsnittskarakteren i de praktisk-estetiske fagene størst. Samfunns- og livssynsfag har den nest største effekten.

Sum standpunkt-karakter gir større utslag på gjennomføring blant elever på yrkesfag enn på studieforbereende. Karakterene i realfag har en betydelig større effekt for gjennomføring på normert tid for elever på yrkesfag enn for elever på studieforbereende. Derimot er det karakterer i samfunns- og livssynsfag som har sterkest positiv betydning for elever på studieforbereende.

Det er en positiv sammenheng mellom det å ha fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen og gjennomføring på normert tid, særlig blant elever som startet på studieforbereende. Denne sammenhengen er noe svakere når det gjelder gjennomføring av videregående opplæring innen fem/seks år.

Elever på ungdomsskolen blir trukket ut i skriftlig eksamen i enten engelsk, norsk eller matematikk. Sannsynligheten for å gjennomføre på normert tid er i gjennomsnitt høyere blant elevene som avlegger eksamen i matematikk enn i de andre fagene, men forskjellene mellom trekkfagene er minimale når vi ser på fullføring innen fem/seks år.

Også resultater fra nasjonale prøver har en positiv sammenheng med gjennomføring av videregående opplæring innen fem/seks år, og vi finner at det er resultatene fra nasjonale prøver i regning som har størst betydning for sannsynlighet for å fullføre. I tillegg har det å gå fra mestringsnivå 2 til 3 større effekt på sannsynligheten for å fullføre, enn for eksempel å gå fra mestringsnivå 4 til 5.

Resultater fra nasjonale prøver har større betydning for de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram enn de som velger studieforbereende. Forskjellene er imidlertid størst når vi ser på effekten av mestringsnivå i regning, og minst i engelsk.

Grunnskolekarakterer henger sammen med resultater fra nasjonale prøver. Relativt sett, har både standpunkt- og eksamenskarakterer større betydning for gjennomføring av videregående opplæring enn resultater fra nasjonale prøver. En forklaring kan være at karakterer er nærmere videregående opplæring i tid enn resultatene fra nasjonale prøver i 8. trinn.

Abstract

Almost all pupils who finish lower secondary school have a direct transition to upper secondary education. Most of these complete upper secondary education by obtaining a diploma, trade certificate or journeyman's certificate, but not all. This report examines the importance of lower secondary school grades and results from national tests for the completion of upper secondary education. To shed light on the various questions in this report, we examine students who completed lower secondary school and started upper secondary school in 2011, 2012 and 2013. Our analysis basis are pupils who have achievement marks from lower secondary school and who followed the same curriculum. Pupils with results from national tests are included in the analyses where we examine the significance of these results on the completion of upper secondary school.

The results from our analyses indicate that an increase in the overall marks in the common subjects increases the probability of completing upper secondary education both according to normative length of study and within five/six years. The significance of achievement marks in certain subjects from lower secondary school depends on which other explanatory variables are included in the analysis models. Nevertheless, the completion of upper secondary school is more related to achievement marks in certain subjects. Achievement marks in physical education and social studies are of highest importance. The overall marks in the common subjects has greater effect on completion among students in vocational than general studies. Marks in science have a significantly greater effect for completion according to normative length of study for students in vocational studies than for students in general studies. On the other hand, it is marks in social and philosophical subjects that have the strongest positive effect for students in general studies.

We also find a positive correlation between having a third language in upper secondary school and completion according to normative length of study. This correlation is somewhat weaker when it comes to completing upper secondary education within five/six years.

Being selected to take an exam at the secondary school has a positive correlation with the completion of upper secondary education, both according to normative length of study and within five/six years. There is a higher correlation between being selected to take an exam in mathematics and completing upper secondary education according to normative length of study. However, the difference between the individual subjects are minimal when we examine completion of upper secondary education within five/six years.

Results from national tests also have a positive correlation with completion of upper secondary education, and we find that it is the results from national tests in mathematics that have the greatest significance for the probability of completing upper secondary education within five/six years. In addition, we find that going from mastering level 2 to 3 has a greater effect on the probability of completing upper secondary education within five/six years, than for example, going from mastering level 4 to 5. Results from national test have greater significance among students in general studies.

Marks from lower secondary school are linked to results from national tests. Relatively speaking, both achievement and examination marks have a greater effect on the completion of upper secondary school education than results from national tests.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Gjennomføring i videregående opplæring	7
1.2. De fleste fullfører videregående opplæring	7
1.3. Lavere andel fullføringer i yrkesfaglige utdanningsprogram	8
1.4. Om rapporten	9
2. Rapportens problemstillinger og datagrunnlag	10
2.1. Rapportens problemstillinger	10
2.2. Datagrunnlaget og avgrensninger	12
2.3. Nærmere om total- og analyseutvalg	13
2.4. Valg av analysemodell	14
3. Betydningen av standpunkt karakterer for gjennomføring på normert tid	15
3.1. Karakterpraksis i grunnskolen	15
3.2. Grunnskoleelevers kompetanse	15
3.3. Standpunkt karakterer og gjennomføring på normert tid	16
3.4. Fremmedspråk som valgfag har positiv effekt på gjennomføring	20
3.5. Realfag har høyere effekt blant elever på yrkesfag	24
3.6. Eksamen i matematikk gir høyest effekt på gjennomføring	27
4. Betydningen av grunnskole karakterer for gjennomføring innen fem/seks år ...	30
4.1. Praktisk-estiske fag har høyest effekt på gjennomføring innen fem/seks år	30
4.2. Små forskjeller mellom gjennomføring på normert tid og gjennomføring innen fem/seks år både på studieforberedende og yrkesfaglige retninger	33
4.3. Deltagelse på skriftlig eksamen gir en positiv effekt på gjennomføring innen fem/seks år	34
4.4. Små kjønnsforskjeller, men klare forskjeller mellom utdanningsprogrammene	35
5. Betydningen av resultater fra nasjonale prøver	38
5.1. Innledning og data	38
5.2. Økning i mestringsnivå øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år	39
5.3. Effekten av mestringsnivå er størst for de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram	44
6. Betydningen av grunnskole karakterer og nasjonale prøver	49
6.1. Elever med høye standpunkt karakterer er ofte blant de som fullfører videregående opplæring innen fem/seks år	49
6.2. Relativ betydning av standpunkt karakterer og resultater fra nasjonale prøver	51
6.3. Eksamens karakterer og resultater fra nasjonale prøver	54
Referanser	57
Vedlegg A: Vedleggstabeller	59
Vedlegg B: Definisjoner og bakgrunnsvariabler	68
Figurregister	70
Tabellregister	71

1. Innledning

1.1. Gjennomføring i videregående opplæring

Nesten alle elever som avslutter grunnskolen, begynner på videregående opplæring i samme år som grunnskolen avsluttes. SSBs offisielle statistikk over gjennomføring i videregående opplæring viser at de fleste elever evner å fullføre påbegynt videregående opplæring, men det er oftest de som ikke fullfører videregående opplæring som får mye oppmerksomhet i den offentlige debatt. Manglende fullført videregående opplæring kan ha store konsekvenser både for enkeltindivider og samfunnet som helhet.

Fullført videregående opplæring defineres som at individet har oppnådd studiekompetanse (vitnemål), eller yrkeskompetanse (fagbrev, svennebrev eller yrkeskompetanse med vitnemål). Uttrykket «fullført videregående opplæring» i denne rapporten omfatter både fullføring på normert tid og fullføring på mer enn normert tid.

Normert tid vil si tiden et utdanningsprogram i videregående opplæring skal gjennomføres på i henhold til læreplan for en heltidslev. Fullføring på mer enn normert tid i denne rapporten, på like linje med SSBs offisielle statistikk (SSB, 2020a), er definert som at eleven/lærlingen bruker lenger tid enn det som er normert for kursets læreplan, men fullfører innen fem år for elever som begynte på et studieforberedende, og seks år for elever som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram.

I denne rapporten deler vi opp elever som ikke har fullført videregående opplæring i tre grupper etter deres faktiske status:

- 1- Fortsatt i videregående opplæring
- 2- Gjennomført Vg3, men ikke bestått eksamen/fag- eller svenneprøve
- 3- Sluttet underveis

Uttrykket «fracfall fra videregående opplæring» i denne rapporten brukes først og fremst om den sistnevnte gruppen, nemlig de som «sluttet underveis».

I tillegg til de tre ovennevnte, inngår også elever som oppnår grunnkompetanse i kategorien ikke-fullført, grunnet manglende vitnemål eller fag- og svennebrev. Grunnkompetanse er kompetanse på et lavere nivå enn full yrkes- eller studiekompetanse. Disse elevene gjennomfører kun deler av opplæringen, men hele det opplæringsløpet som er planlagt for dem. Som dokumentasjon på grunnkompetanse blir det skrevet ut et kompetansebevis, ikke vitnemål eller fag- og svennebrev (Utdanningsdirektoratet 2019).

1.2. De fleste fullfører videregående opplæring

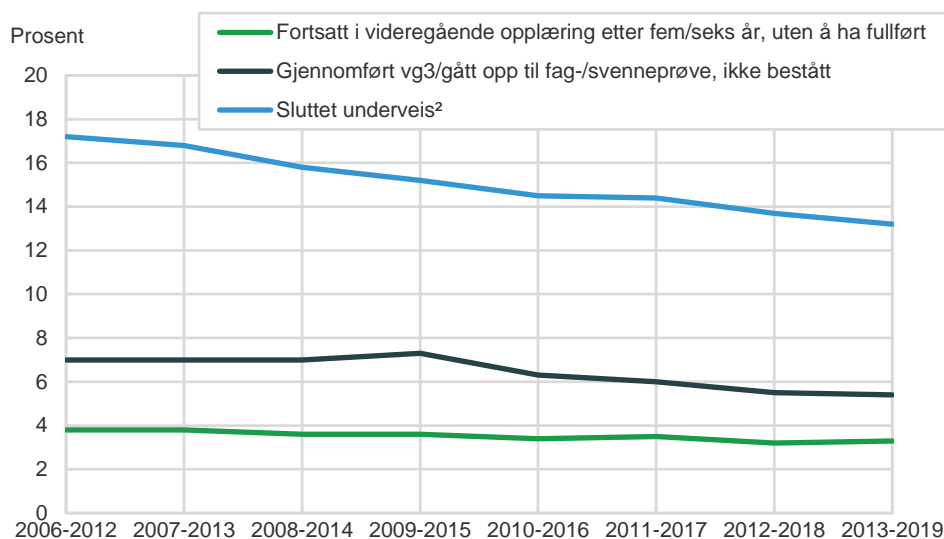
Til tross for variasjoner med tanke på ulike utdanningsprogram, fullfører de fleste elever videregående opplæring på normert tid. Den historiske statistikken viser at siden Kunnskapsløftet ble innført i 2006, har andel elever som fullfører videregående opplæring innen fem/seks år gått opp.

Kunnskapsløftet ble innført august 2006. Reformen innebar en rekke endringer i prinsippene for nasjonal styring av grunnopplæringen blant annet gjennom endringer av innholdet, strukturen og organiseringen fra første trinn i grunnskolen til siste trinn i videregående opplæring. Målet for Kunnskapsløftet var forbedrede læringsresultater for alle elever (regjeringen.no).

Av elever i 2006-kullet, gjennomførte 72,0 prosent videregående opplæring innen fem/seks år med studie- eller yrkeskompetanse, mens tilsvarende andel var på 78,1 prosent blant elever i kullet som begynte på videregående opplæring i 2013.

De som slutter underveis var - og fortsatt er - i klart flertall blant elever som ikke fullfører videregående opplæring. Men andel elever som slutter underveis går stadig ned. Av alle elever i 2006-kullet sluttet 17,2 prosent underveis, mens denne andelen blant elever i 2013-kullet var på 13,2 prosent, en nedgang på 4 prosentpoeng (se figur 1.1).

Figur 1.1 Andel elever uten fullført videregående opplæring. Alle studieprogrammer. 2006-2012- 2013-2019¹

¹ 2011/2012 og 2018/2019 på grunn av ulike tidshorisont, fullført innen fem/seks år.

² Inkluderer fullført grunnkompetanse innen fem/seks år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som det kommer frem i figur 1.1 har andelen som fortsatt var i videregående opplæring etter fem/seks år og andelen som gjennomførte Vg3, men ikke bestått eksamen/fag- eller svenneprøve gått ned noe over tid. Nedgangen blant disse gruppene er mye svakere (henholdsvis 0,5 og 1,6 prosentpoeng) enn nedgangen blant elever som slutter underveis (4,0 prosentpoeng). Samtidig var andelen elever i disse gruppene i utgangspunktet mye lavere enn de som sluttet underveis.

1.3. Lavere andel fullføringer i yrkesfaglige utdanningsprogram

Andel elever som fullfører videregående opplæring er større blant elever på studieforberedende enn blant elever på yrkesfaglige utdanningsprogram. Mens 87,5 prosent av elever i 2013-kullet som begynte på et studieforberedende utdanningsprogram fullførte videregående opplæring innen 2018, var andelen som fullførte innen 2019 på 67,5 prosent blant de som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram (se tabell 1.1).

Tabell 1.1 Fullføring i videregående opplæring innen 5/6 år, etter utdanningsprogram og startkull. Prosent

	2011 - kullet	2012 - kullet	2013 - kullet
Alle			
I alt	100,0	100,0	100,0
Fullført	76,2	77,6	78,1
Ikke fullført	23,8	22,4	21,9
Studieforberedende			
I alt	100,0	100,0	100,0
Fullført	85,9	87,5	87,5
Ikke fullført	14,1	12,5	12,5
Yrkesfaglig			
I alt	100,0	100,0	100,0
Fullført	65,9	66,9	67,5
Ikke fullført	34,1	33,1	32,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Nærmere analyser viser at i underkant av halvparten (48,6 prosent) av elevene i 2013-kullet som ikke hadde fullført videregående opplæringen innen 2018/2019, sluttet i opplæringen underveis. Blant studieforberedende- og yrkesfaglige elever var denne andelen på henholdsvis 30,8 og 56,2.

Elevene i 2013-kullet som sluttet i videregående opplæring underveis, utgjorde 10,6 prosent av alle elevene i dette kullet. Blant elever innenfor studieforberedende- og yrkesfaglige utdanningsprogram var denne andelen på henholdsvis 3,8 og 18,3 prosent. Det vil si at andelen som slutter underveis er 14,5 prosentpoeng større blant elever i yrkesfaglige utdanningsprogram.

1.4. Om rapporten

Foreliggende rapport ser utdanningsløpet i sammenheng, og analyserer om skoleprestasjonene fra lavere utdanningsnivå – i dette tilfelle grunnskolen – har noe å si for fullføring av et utdanningsløp på høyere nivå – i dette tilfelle videregående opplæring. [SSBs offisielle statistikk](#) (SSB, 2020a) viser at fullføringsgrad i videregående opplæring henger sammen med karakterer fra grunnskolen og resultater fra nasjonale prøver. Det er nettopp dette denne rapporten handler om.

Hovedformålet med rapporten er å analysere betydningen både av standpunkt-karakterer fra grunnskolen og resultater fra nasjonale prøver i 8. trinn for å fullføre videregående opplæring. Både disse og andre problemstillinger som forsøkes belyst i denne rapporten, samt en beskrivelse av datagrunnlaget er å finne i kapittel 2. I kapittel 3 og 4 presenterer vi resultatene fra analyser av grunnskolekarakterens betydning for fullføring på henholdsvis normert og mer enn normert tid. Betydningen av resultater fra nasjonale prøver for fullført videregående opplæring analyseres i kapittel 5. Siste kapitlet tar for seg den relative betydningen av grunnskolekarakterer og resultater fra nasjonale prøver.

2. Rapportens problemstillinger og datagrunnlag

2.1. Rapportens problemstillinger

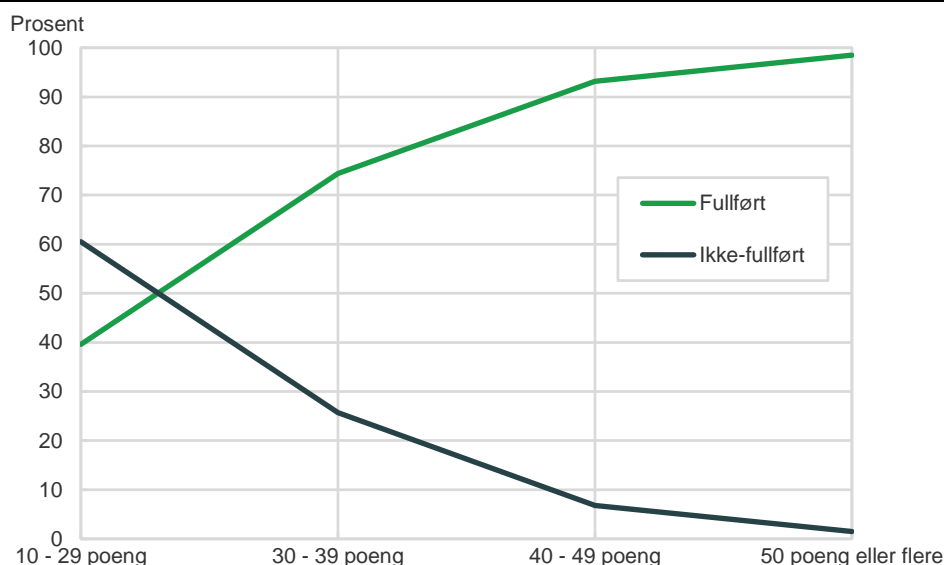
I følge NOU 2019:2 er karakterer fra ungdomsskolen en viktig indikator på elevenes ferdigheter og kompetanse. Elever med svake karakterer vil oftere ha utfordringer med å få læreplass, og dette vil også kunne redusere yrkesfagelevenenes mulighet til å fullføre videregående opplæring.

SSBs offisielle statistikk over gjennomføring i videregående opplæring viser at det er en klar sammenheng mellom grunnskolepoeng og fullføring av videregående opplæring (SSB, 2020a). Statistikken viser at en større andel av elever med lave grunnskolepoeng ikke fullfører videregående opplæring i løpet av fem/seks år etter at de begynte i videregående opplæring for første gang.

Grunnskolepoeng: Summen av alle karakterer dividert på antall karakterer, multiplisert med 10, med unntak av elever med mindre enn 8 karakterer, for disse blir det ikke beregnet grunnskolepoeng.

Seks av ti elever med lavest grunnskolepoeng som begynte på videregående opplæring i 2013 hadde ikke fullført videregående opplæring innen 2018/2019 (se figur 2.1).

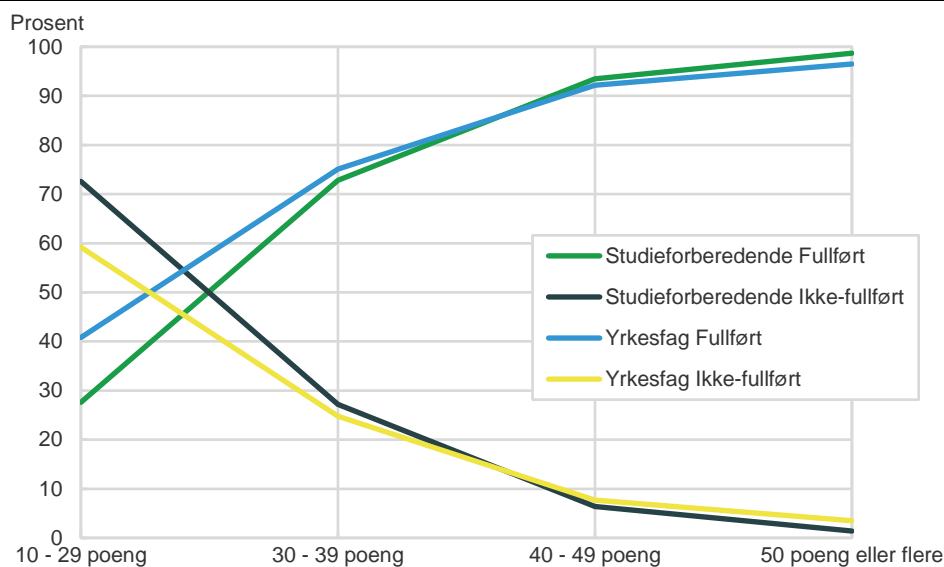
Figur 2.1 Gjennomføring i videregående opplæring, etter grunnskolepoeng og fullføringsgrad. 2013-2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Sju av ti elever i studieforbereende utdanningsprogrammer med under 30 grunnskolepoeng mot seks av ti elever med tilsvarende antall grunnskolepoeng i yrkesfaglige utdanningsprogrammer fullfører ikke videregående opplæring. Blant elever med 50 eller flere grunnskolepoeng, er forskjellen i fullføring marginal mellom de to utdanningsretningene, 98,7 mot 96,5 prosent i favør elever i studieforbereende utdanningsprogrammer (se figur 2.2)

Figur 2.2 Gjennomføring i videregående opplæring, etter grunnskolepoeng, todelt utdanningsprogram og fullføringsgrad. 2013-2019

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Flere studier har vist at karakternivået fra grunnskolen har betydning for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Falch, Nyhus og Strøm (2011) ser på betydningen både av elevenes kognitive og ikke-kognitive ferdigheter fra grunnskolen, og konkluderer med at ikke-kognitive ferdigheter kan ha like stor betydning som kognitive ferdigheter for en rekke utdanningsutfall¹.

Foreliggende rapport tar utgangspunkt i SØF-rapport nr. 03/11, og ser nærmere på *betydningen av karakterer fra grunnskolen* for gjennomføring i videregående opplæring og ikke minst *hvilke enkeltkarakterer som har størst betydning*. Vi tar forbehold om at det kan være mye som kausalt påvirker gjennomføring, og at vi i våre analyser ikke kan påberope oss å identifisere sikre årsakssammenhenger.

Selv om denne rapporten tar utgangspunkt i SØF-rapport nr. 03/11, gjør vi leseren oppmerksom på at resultatene som presenteres her likevel ikke kan sammenlignes med resultatene i den nevnte rapporten uten videre. Det er to ulike analysefiler bestående av individer med ulike egenskaper og individuelle ferdigheter som ligger til grunn for disse to studiene. Det er også slik at de som starter på yrkesfag og fullfører videregående opplæring innen seks år er inkludert i våre analyser, mens analysene i SØF-rapport nr. 03/11 inkluderer de som fullfører innen fem år.

Kohortene i analysene fra 2011 gikk ut av grunnskolen under Reform97, mens de kohortene som vi ser på gikk ut av grunnskolen under Kunnskapsløftet. Endringer i læreplaner og beregningsmåte gjør at grunnskoleresultater fra før og etter 2006 ikke kan sammenlignes uten videre. Kunnskapsløftet førte også til endringer i både innhold og struktur i videregående opplæring. Viktige trekk ved den nye strukturen var å kombinere bredde gjennom færre utdanningsprogram med spesialisering gjennom valgfrie fordypningsblokker (Frøseth m.fl., 2008).

Da Kunnskapsløftet ble innført i 2006, var intensjonen å gjøre et annet fremmedspråk i tillegg til engelsk obligatorisk på ungdomstrinnet, men det ble ikke realisert ved innføringen av reformen. Det er fremdeles mulig å velge språklig fordypning eller arbeidslivsfag i stedet for annet fremmedspråk (NOU, 2014:7). I

¹ Kognitive ferdigheter inkluderer blant annet evnen til å tenke logisk og gjennomføre resonneringer, mens ikke-kognitive ferdigheter inkluderer egenskaper som selvtillit, holdninger og sosial kompetanse. Karakterene i grunnskolen reflekterer at ulike ferdigheter verdsettes i ulike fag (Flach m.fl. 2011).

2012 ble det innført valgfag, deriblant annet fremmedspråk, på ungdomstrinnet. I denne rapporten ser vi også på *betydningen av karakterer i annet fremmedspråk*, og om det har noe å si for gjennomføringen hvis en velger bort dette faget i grunnskolen.

Resultatene fra nasjonale prøver er en annen indikator på elevenes ferdigheter og kompetanse. Nasjonale prøver er obligatoriske og skal gi informasjon om elevenes ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Foreliggende studie skiller seg ut fra tidligere studier ved at også *betydningen av resultater fra nasjonale prøver i 8. trinn* blir analysert og belyst. Tidligere har det ikke vært analyser som viser hvorvidt grunnleggende ferdigheter - målt som skår på nasjonale prøver - eller grunnskolekarakterer har mer betydning på gjennomføring av videregående opplæring. *Den relative betydningen av nasjonale prøver og grunnskolekarakterer* er en annen problemstilling som forsøkes belyst i denne rapporten.

2.2. Datagrunnlaget og avgrensninger

Totalutvalget i denne rapporten, er elever som avsluttet grunnskolen i 2011, 2012 og 2013 og begynte på videregående opplæring samme år. For å fokusere på elever som følger et ordinært utdanningsløp og ikke minst sørge for at alle elevene i analyseutvalget har likt utgangspunkt, f.eks. de følger samme læreplan og har samme fagkoder, har vi ekskludert noen elevgrupper fra analyseutvalget. Kriteriene vi har lagt til grunn for en slik datareduksjon er i stor grad de samme som er brukt i tidligere lignende analyser, inkludert SØF-rapport nr. 03/11. Elever som ikke er inkludert i analyseutvalget, kan inndeles i følgende grupper:

- Elever som var over 16 år i det året de avsluttet grunnskolen
- Elever som mangler en eller flere standpunkt karakterer fra grunnskolen, med unntak for norsk sidemål
- Elever på skoler som følger egne læreplaner
- Elever som ikke er å finne på grunnskoler som kan kobles mot Nasjonalt skoleregister (NSR)²

Grunnen til at det er gjort unntak for elever som mangler standpunkt karakter i norsk sidemål er at det ville ekskludere en betydelig andel av elever med innvandrerbakgrunn.

Elever som oppnår grunnkompetanse mangler ofte standpunkt karakterer i flere fag fra grunnskolen. Grunnet manglende standpunkt karakterer faller de utenfor (jf. strekpunkt to ovenfor) analyseutvalget uten at vi har aktivt ekskludert dem.

Elever fra skoler med egne fagkoder og evt. egne læreplaner (Montessoriskole o.l.) inkluderes ikke i analyseutvalget. Dette for å ta vare på «likt utgangspunkt» slik at resultatene ikke påvirkes av at noen elever har andre typer ferdigheter enn majoriteten når de begynner på videregående opplæring. Standpunkt karakterer fra skoler som følger ulike læreplaner, kan vanskelig sammenlignes og inkluderes i samme typer analyser.

Elever som ikke kan kobles mot NSR mangler enten grunnskolepoeng helt, eller de fleste karakterene fra grunnskolen tilsier at de har gått på en skole som opererer med andre fagkoder.

I tillegg til de ovennevnte kriteriene, har vi utelat elever som mangler resultater fra nasjonale prøver i analysene som viser betydningen av resultater fra nasjonale

² NSR viser enheter fra Virksomhets- og Foretaksregisteret (Vof) som tilhører grunnutdanningen. Alle private og offentlige skoler i Norge omfattes av NSR. Det inkluderer også de juridiske enhetene som er knyttet til skolene.

prøver for gjennomføringen av videregående opplæring. Hvis en elev mangler resultater fra en prøve, f.eks. lesing, vil vedkommende likevel bli telt med i analyse av resultatene i andre prøver (regning og engelsk) der vedkommende har resultater.

I følge § 3-1 4. ledd i Opplæringsloven: «*Elevar har rett til å gjere eitt omval, og får då rett til utvida tid så dei kan fullføre opplæringa*». Elever som tar omvalg, er inkludert i analyseutvalget.

2.3. Nærmere om total- og analyseutvalg

Det var til sammen 196 454 elever som avsluttet grunnskolen i 2011, 2012 og 2013 og begynte på videregående opplæring samme år. Av disse var 12 406 elever over 16 år det året de avsluttet grunnskolen. Utover de som ekskluderes ut fra alder og elever som følger egne læreplaner/fagkoder, er det ytterligere 17 427 elever som manglet en eller flere standpunkt karakterer, men med unntak for norsk sidemål. De som mangler standpunkt karakterer utgjør 8,9 prosent av totalutvalget. Denne avgrensningen innebærer at vi holder utenfor en gruppe elever som ofte er blant de mest sårbare med tanke på gjennomføring i videregående opplæring.

Elever som følger egne læreplaner og er registrert med egne fagkoder i Skoleregisteret, utgjør 1,1 prosent av totalutvalget. Alle disse elevene er ekskludert fra analyser av sammenhengen mellom grunnskoleresultater og fullføring i videregående opplæring. Tabell 2.1 viser en oversikt over bruttoutvalget og analyseutvalget.

Tabell 2.1 Oversikt over brutto- og analyseutvalget i analyse av sammenhengen mellom standpunkt karakterer og fullføring i videregående opplæring

	Antall observasjoner	Prosent
Bruttoutvalg	196 454	100,0
Ikke 16 år det året grunnskolen avsluttes	12 406	6,3
Mangler informasjon om karakter	17 427	8,9
Følger egne læreplaner/fagkoder	2 120	1,1
Antall observasjoner i analyseutvalg	164 501	83,7

¹ Elever som avsluttet grunnskolen i 2011, 2012 og 2013 og begynte på videregående opplæring samme år.
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Samtlige utdanningsopplysninger er innhentet fra SSBs forløpsregister Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB). Vi har i tillegg brukt befolkningsregisteret for innhenting av bakgrunnsinformasjon. Siden det var få som manglet en eller annen bakgrunnsinformasjon, har vi inkludert dem i analyseutvalget.

Ovenstående betyr at 164 501 elever inkluderes i den empiriske analysen av sammenhengen mellom karakterer i enkelte fag fra grunnskolen og fullføring i videregående opplæring. Samme utvalg brukes i analysene av resultater fra nasjonale prøver av samme grunner som ble nevnt ovenfor. Det er også fordelaktig å bruke samme utvalg når en ser på den relative betydningen av grunnskolepoeng, standpunkt karakterer og nasjonale prøver.

Av 164 501 elever i analyseutvalget mangler i underkant av 2 500 elever resultater fra alle tre prøvene. Som nevnt ovenfor, vil vi inkludere samtlige elever med resultater i enkelte prøver når vi ser på betydningen av de respektive prøvene. Tabell 2.2 gir en oversikt over antall elever med resultater fra nasjonale prøver.

Tabell 2.2 Antall elever som inngår i analyser av resultater fra nasjonale prøver

	Alle årskull	2011 - kullet	2012 - kullet	2013 - kullet
Engelsk	156 671	51 461	52 865	52 345
Lesing	152 832	50 307	51 453	51 072
Regning	156 888	51 284	52 694	52 910

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tallene i tabell 2.2 betyr at 7 830 elever mangler resultater i engelsk, mens 11 669 og 7 613 elever mangler resultater i henholdsvis lesing og regning.

2.4. Valg av analysemodell

For de empiriske analysene i denne rapporten, har vi valgt å benytte regresjonsmodell, nærmere bestemt lineære sannsynlighetsmodeller. En fordel med denne typen modeller er at det er relativt lett å tolke resultatene. For eksempel vil en bedring i karakterene i et bestemt fag med ett karakterpoeng, øke sannsynligheten for fullføring med X prosentpoeng for en bestemt gruppe av elever. Disse sammenhengene kan leses direkte fra tabellene i denne rapporten.

Alternativet til lineære sannsynlighetsmodeller, dvs. logistiske regresjonsmodeller, er mer komplekse og kan være mer utfordrende å tolke på en klar måte for brukere av resultatene. Ved å bruke lineær sannsynlighetsmodell, vil resultatene som presenteres i denne rapporten i størst mulig grad også være tilgjengelige for et publikum uten statistisk fagkompetanse.

I denne rapporten benytter vi standpunkt-karakterer fra samtlige 13 fagene i grunnskolen: Engelsk skriftlig, engelsk muntlig, knust og håndverk, kroppsøving, matematikk, mat og helse, musikk, naturfag, norsk skriftlig hovedmål, norsk sidemål, norsk muntlig, samfunnsfag og religion, livssyn og etikk. I tillegg bruker vi sum standpunkt-karakterer i fellesfagene, og i enkelte analyser grunnskolepoeng som er en samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamen-karakterene på vitnemålet, og danner grunnlag for opptak til videregående skole. Resultater fra alle de tre nasjonale prøvene (lesing, regning og engelsk) i 8. trinn inkluderes i modeller som benyttes for analyse av resultater fra nasjonale prøver.

Vi følger Falch m.fl. (2011) sin estimeringsmodell i statistiske analyser for å se på sammenhengen mellom fullføring i videregående opplæring og de 13 standpunkt-karakterene og sum standpunkt-karakterer i fellesfagene. Modellen inkluderer en rekke individ- og foreldre-kjennetegn som antas å påvirke gjennomføring i videregående opplæring. Det er blant annet kjønn, fødselskvartal, innvandrerstatus, foreldrenes utdanning, foreldrenes sivilstand og valg av studieretning i videregående opplæring. En beskrivelse av ulike variablene i modellen er å finne i vedlegg B.

Galloway, Kirkebøen og Rønning (2011) hevder at det er systematiske forskjeller mellom skoler i hvordan de setter standpunkt-karakterer for sine elever. De viser at resultater fra deres undersøkelse tyder på at det er betydelig variasjon mellom grunnskoler i nivået på karaktersetningen. Som Falch m.fl. (2011) påpeker, er slike systematiske forskjeller et mulig problem med å benytte standpunkt-karakterer i estimeringsmodeller:

«Derfor estimerer vi modeller med faste grunnskoleeffekter for hvert enkelt år. Dette ivaretar uobserverbare forskjeller mellom grunnskolene som elevene kommer fra, for eksempel knyttet til karaktersettingspraksis, som kan ha betydning for fullføringssannsynligheten i videregående opplæring (Falch m.fl. 2011, side 17).

Falch m.fl. (2011) gir grundige og fullstendige beskrivelser av de modellene de har brukt, og som vi kommer til å følge i denne rapporten. Vi gjentar ikke beskrivelsene her, og interesserte henvises derfor til kapittel 2.3 i SØF-rapport nr. 3/2011.

3. Betydningen av standpunktkarakterer for gjennomføring på normert tid

I dette kapitlet undersøker vi betydningen av standpunktkarakterer og eksamen fra grunnskolen for gjennomføring i videregående opplæring på normert tid. Normert tid innenfor studieforberedende utdanningsprogrammer er som regel på tre år, mens innenfor yrkesfaglige utdanningsprogrammer fire år og i noen få tilfeller mer enn fire år.

3.1. Karakterpraksis i grunnskolen

Elevene i grunnskolen får for første gang karakterer i 8. trinn. All vurdering fram til standpunktkarakteren fastsettes, er en del av underveisvurderingen. Det vil si at en standpunktkarakter ikke skal være et matematisk gjennomsnitt av prøveresultater fra opplæringen. Et viktig prinsipp når det gjelder fastsetting av standpunktkarakter er at eleven skal ha mulighet til å forbedre kompetansen sin fram til standpunktkarakteren settes (Utdanningsdirektoratet, 2015).

Flere studier, deriblant Galloway m.fl. (2011), viser at karaktersetting i ulike fag kan inneholde systematiske feil i form av at det er vil være forskjell mellom skoler i henhold til hvor mye samsvar det er mellom underliggende ferdigheter og standpunktkarakteren. Deres analyser viser at det er betydelig variasjon mellom grunnskoler i nivået på karaktersettingen. De finner at det i gjennomsnitt er noe snillere karakterpraksis på små enn på store skoler. Det er derimot ingen systematiske avvik på skolenivå mellom ferdighet og karakter når det gjelder skriftlig eksamenskarakterer.

Ulik karakterpraksis er å betrakte som en feilkilde som vil påvirke analyse-resultatene. Flach m.fl. (2011) trekker frem at karakterene i grunnskolen varierer sammen med skolespesifikke og lokale forhold som påvirker tilbøyeligheten til å fullføre videregående opplæring. Vi har valgt å ikke kontrollere for grunnskolespesifikke effekter da Flach m.fl. (2011) fant at å kontrollere for disse ikke utgjorde betydelige forskjeller.

En annen ting som kan påvirke analyseresultatene er holdninger til utdanning og i hvilken grad utdanning blir verdsatt. Det er kanskje ikke slik at «alle gjør så godt som de kan», og at enkeltelevers skoleresultater derfor ikke alltid henger sammen med underliggende ferdigheter. I hvilken grad utdanning blir verdsatt, og om individet er interessert i utdanning, påvirker individets skoleinnsats (Boudon, 1974), og dermed dets skoleprestasjoner.

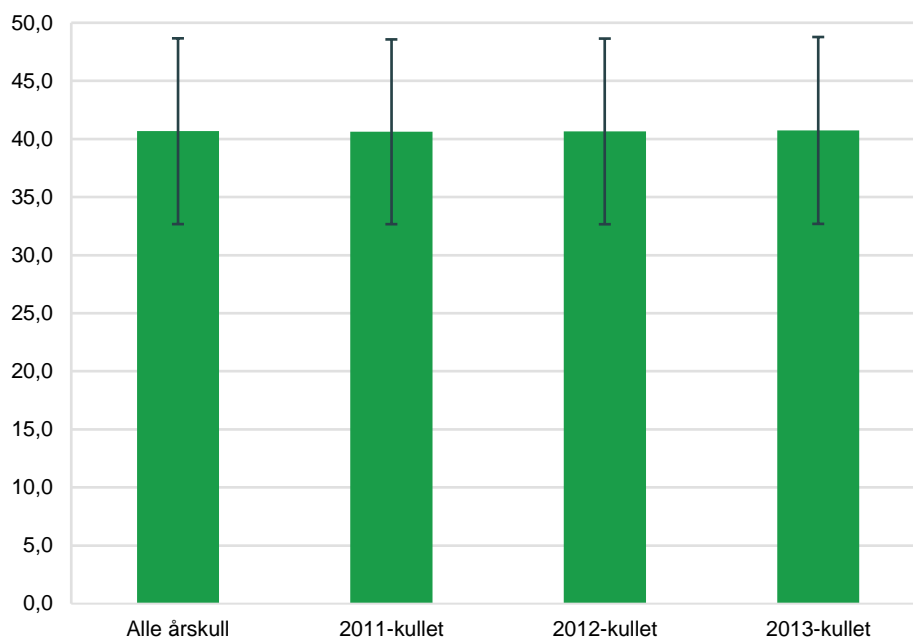
Prøitz og Borgen (2010) har gjennomført en kvalitativ undersøkelse av karaktersettingen i norsk, matematikk, naturfag, kroppsøving og kunst og håndverk basert på intervjuer med faglærere fra fire ungdomsskoler våren 2010. Resultatene tyder på at prestasjoner og kunnskap teller mest ved fastsetting av standpunktkarakterer, men at innsats, deltakelse og holdninger også har en viss betydning, særlig for faglig svake elever. Undersøkelsen viser også at i realfagene er karakterene mer «objektive» i at de ofte blir satt som et resultat av et poengsystem, da svaret ofte er enten feil eller riktige i disse fagene. I mer subjektive fag opplever lærere at det er vanskelig å sette «rettferdige» karakterer, og det ofte en blanding av innsats og prestasjoner (Prøitz og Borgen, 2010).

3.2. Grunnskoleelevers kompetanse

Grunnskoleelevers kompetanse målt i oppnådde karakterer for de som avsluttet grunnskolen og begynte på videregående opplæring i 2011, 2012 og 2013 da de var 16 år viser at de i gjennomsnitt har 40,7 grunnskolepoeng. Grunnskolepoeng er

summen av alle karakterer dividert på antall karakterer, multiplisert med 10. Gjennomsnittlig grunnskolepoeng for hvert av de nevnte årskullene er på 40,6 - 40,7. Det er lik spredning (8,0) i gjennomsnittlig grunnskolepoeng både for alle tre årskullene samlet og for hvert av årskullene. Dette forholdet er illustrert i figur 3.1.

Figur 3.1 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng og standardavvik

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.3. Standpunkt karakterer og gjennomføring på normert tid

Dette delkapittelet viser resultatene fra regresjonsanalysene og hvordan de ulike forklaringsvariablene påvirker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring på normert tid. I analysene velger vi å se på standpunkt karakter i de ulike fagene i stedet for grunnskolepoeng, for grunnskolepoeng sier noe om både standpunkt- og eksamens karakterer. Ved å se på summen av standpunkt karakterer i stedet for grunnskolepoeng er det lettere å sammenligne fagene.

Forskjeller mellom ulike fag

Falch m.fl. (2011) sine analyser viser at karakterer i enkelte fag påvirker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring i større grad enn andre fag. De finner at fagene matematikk, natur- og miljøfag, samfunnsfag og kroppsøving har stor betydning, mens betydningen av språkfagene er liten.

I analysene nedenfor benytter vi informasjon om 12 standpunkt karakterer fra grunnskolen: Naturfag, matematikk, norsk skriftlig hovedmål, norsk muntlig, engelsk muntlig, engelsk skriftlig, mat og helse, kunst og håndverk, kroppsøving, musikk, RLE og samfunnsfag. Siden over 13 200 elever mangler standpunkt karakter i norsk sidemål, har vi holdt faget utenfor i følgende analyser.

Tabell 3.1 gir en oversikt over gjennomsnitt og standardavvik i analyseutvalget blant standpunkt karakterene i de 12 fagene, og vi ser at gjennomsnittet varierer en del mellom fagene. Lavest gjennomsnittlig standpunkt karakter finner vi i matematikk med 3,6 og høyest i mat og helse og kroppsøving med et gjennomsnitt på 4,5.

Gjennomsnittskarakteren er lavest i norsk hovedmål skriftlig, engelsk skriftlig og matematikk og høyest i de praktisk-etiske fagene, slik som mat og helse. Naturfag,

RLE, og samfunnsfag ligger midt på treet med et gjennomsnitt på 4,2. Matematikk har det høyeste standardavviket (1,2).

Tabell 3.1 Gjennomsnittlig samlet karaktersum i fellesfag og gjennomsnittskarakterer, alle kull

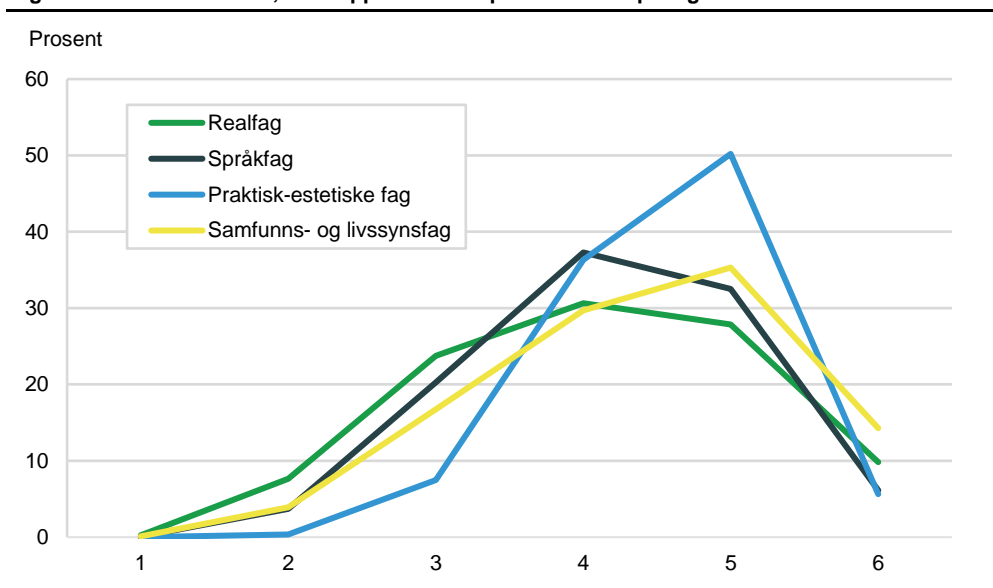
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Antall observasjoner
Sum standpunktkarakterer i fellesfag	49,9	9,6	164 501
Engelsk, skriftlig	3,9	1,1	164 501
Engelsk, muntlig	4,2	1,0	164 501
Kunst og håndverk	4,3	0,9	164 501
Matematikk	3,6	1,2	164 501
Mat og helse	4,5	0,8	164 501
Musikk	4,4	1,0	164 501
Naturfag	4,1	1,1	164 501
Norsk hovedmål, skriftlig	3,9	1,0	164 501
Norsk, muntlig	4,2	1,0	164 501
Religion, livssyn og etikk (tom 2015)	4,2	1,1	164 501
Samfunnsfag	4,2	1,1	164 501
Kroppsøving	4,5	0,9	164 501

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fordelingen av standpunktkarakterer (se vedleggstabell A1) viser at lærere har mindre tilbøyelighet for å gi lavere karakter, eller at kravene for å oppnå høyere karakter virker mer overkommelig for også svakere elever i de praktisk-estetiske fagene. Kun 1 prosent fikk karakteren 2 i mat og helse, og ingen fikk karakteren 1 mens i matematikk fikk 19 prosent karakteren 2 og to prosent fikk karakteren 1. I kroppsøving ligger andelen 2-ere på 2,3 prosent og i musikk på 2,9 prosent. Begge fagene har altså en betydelig lavere andel som får karakteren 2 enn i matematikk, engelsk og norsk. Matematikk er det faget som skiller seg mest ut i henhold til fordeling av karakterer.

Vi kan dele inn fellesfagene i fire hovedgrupperinger, realfag (matematikk og naturfag), språkfag (norsk og engelsk, skriftlig og muntlig), praktisk-estetiske fag (kunst og håndverk, musikk, kroppsøving, mat og helse) og samfunns- og livssynsfag (religion, livssyn og etikk, og samfunnsfag). Praktisk-estetiske fag har den mest venstreskjeve fordelingen (figur 3.2), flertallet har fire eller fem i standpunktkarakter.

Figur 3.2 Andel elever, etter oppnådd standpunktkarakter på fagområde

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Kroppsøving har høyest effekt, og språkfagene minst

Tabell 3.2 presenterer resultater fra flere modellspesifikasjoner. Modellen viser sammenhengen mellom ulike forklaringsvariabler og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring på normert tid.

I modell 1 har vi gjort en bivariat regresjonsanalyse som viser hvordan summen av standpunktkarakterer i fellesfagene påvirker sannsynligheten for å fullføre. I modell 2 ser vi på fellesfagene, modell 3 og 4 inkluderer de individspesifikke forklaringsvariablene kjønn, innvandringsbakgrunn og fødselskvartal og samt at modell 4 ser på fagene delt inn i fagområder.

Modell 1 inkluderer ingen enkeltkarakterer, men grunnskoleprestasjonene er i stedet representert ved summen av standpunktkarakterer i fellesfagene. Koeffisienten for sum standpunktkarakterer fellesfag viser effekten av at en av enkeltkarakterene som inngår i summen øker med ett poeng. Dette gir med andre ord et estimat på gjennomsnittlig karaktereffekt i standpunkt på tvers av alle fellesfag. Modell 1 viser en positiv sammenheng mellom sum standpunktkarakterer fellesfag og gjennomføring på normert tid. I gjennomsnitt gir en økning i sum standpunktkarakterer fellesfag på ett poeng en estimert økning på 2,3 prosentpoeng i sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring på normert tid..

Tabell 3.2 Effekter av grunnskolepoeng og standpunkt karakter for fullført på normert tid.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Konstantledd</i>	-0,479	-0,506	-0,524	-0,523
Sum standpunkt karakter i fellesfag	0,023*** (0,000)			
Standpunkt karakter Matematikk		0,030*** (0,001)	0,030*** (0,001)	
Standpunkt karakter norsk hovedmål, skriftlig		0,005* (0,002)	0,003 (0,002)	
Standpunkt karakter Norsk, muntlig		0,031*** (0,003)	0,003*** (0,002)	
Standpunkt karakter Engelsk, skriftlig		0,001 (0,0020)	0,001 (0,002)	
Standpunkt karakter Engelsk, muntlig		0,008*** (0,003)	0,008*** (0,002)	
Standpunkt karakter kunst og håndverk		0,027*** (0,002)	0,025*** (0,001)	
Standpunkt karakter Kroppsøving		0,042*** (0,002)	0,044*** (0,001)	
Standpunkt karakter Mat og helse		0,028*** (0,002)	0,025*** (0,002)	
Standpunkt karakter Musikk		0,019*** (0,002)	0,017*** (0,001)	
Standpunkt karakter Naturfag		0,027*** (0,002)	0,026*** (0,002)	
Standpunkt karakter Religion, livssyn og etikk		0,029*** (0,002)	0,027*** (0,002)	
Standpunkt karakter Samfunnsfag		0,037*** (0,002)	0,038*** (0,002)	
Gjennomsnittskarakter realfag				0,057*** (0,002)
Gjennomsnittskarakter språkfag				0,029*** (0,002)
Gjennomsnittskarakter praktisk-estetiske fag				0,119*** (0,002)
Gjennomsnittskarakter samfunns- og livssynsfag				0,070*** (0,002)
Jente (ref = Gutt)			0,017*** (0,002)	0,006*** (0,002)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)			-0,009 (0,005)	-0,008 (0,005)
Norskfødte med innvanderforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)			0,005*** (0,023)	0,022*** (0,0051)
Kvartal 1 (ref= Kvartal 4)			-0,034*** (0,003)	-0,033*** (0,003)
Kvartal 2 (ref= Kvartal 4)			-0,019*** (0,003)	-0,019*** (0,003)
Kvartal 3 (ref= Kvartal 4)			-0,011*** (0,003)	-0,011*** (0,003)
Foreldre lang høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,069*** (0,005)	0,070*** (0,005)
Foreldre kort høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,072*** (0,004)	0,073*** (0,004)
Foreldre videregående skole (ref = Grunnskole)			0,058*** (0,004)	0,057*** (0,004)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)			0,020*** (0,002)	0,019** (0,006)
Antall observasjoner	164 501	164 501	164 378	164 378
R ²	0,230	0,236	0,239	0,237

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I Modell 2 har vi ikke med «sum standpunkt karakterer i fellesfag», og vi estimerer dermed i denne modellen separate effekter av hver av de 12 standpunkt karakterene. Tabellen viser at en bedring i standpunkt matematikk med ett karakterpoeng er estimert til å gi en positiv effekt på 3,0 prosentpoeng. Fagene med høyest effekt er kroppsøving, med en effekt på 4,2 prosentpoeng og samfunnsfag med en effekt på 3,8 prosentpoeng. Matematikk er det faget med tredje høyest effekt på gjennomføring på normert tid.

Norsk hovedmål, skriftlig og engelsk skriftlig er ikke statistisk utslagskraftige og vi kan derfor ikke si at effekten av å øke standpunkt karakteren i disse fagene med ett poeng har en effekt som ikke er lik null. Språkfagene generelt har en koeffisient som er nesten null, og effekten av disse fagene kan sies å være svært lav.

Vi finner at når vi kontrollerer for bakgrunnsvariabler, som vi gjør i modell 3 og 4, er det kun norskfødte med innvandrerforeldre som er en signifikant variabel for innvandringskategori. Grunnen til at innvandrere ikke kommer ut som signifikant kan være at forskjellene i denne kategorien plukkes opp i foreldrenes utdanningsnivå³. I den sammenheng ser vi at elever som har foreldre med høyt utdanningsnivå har større sannsynlighet for å fullføre videregående på normert tid. Vi finner også at jenter har større sannsynlighet for å gjennomføre videregående skole på normert tid, enn gutter.

Når det gjelder fødselskvartal, finner vi i likhet med Falch m.fl. (2011) at elever født senere på året i gjennomsnitt har høyere sannsynlighet for å fullføre, alt annet likt. Men som Falch m.fl. påpeker er det i dette tilfellet verdt å merke seg at alt annet ikke er likt:

«Det er nemlig slik at de som er født seint på året har lavere gjennomsnittlige karakterer enn elever som er født tidligere på året. Det at vi finner en negativ koeffisient for de andre fødselskvartalene betyr altså ikke at fullføringsandelen er større blant elever født seint på året enn blant elever født tidlig på året, men at for elever med like karakteristika, inkludert like karakterer, er fullføringssannsynligheten større for dem som er født seint enn for dem som er født tidlig.» (Falch m.fl., 2011, s.27)

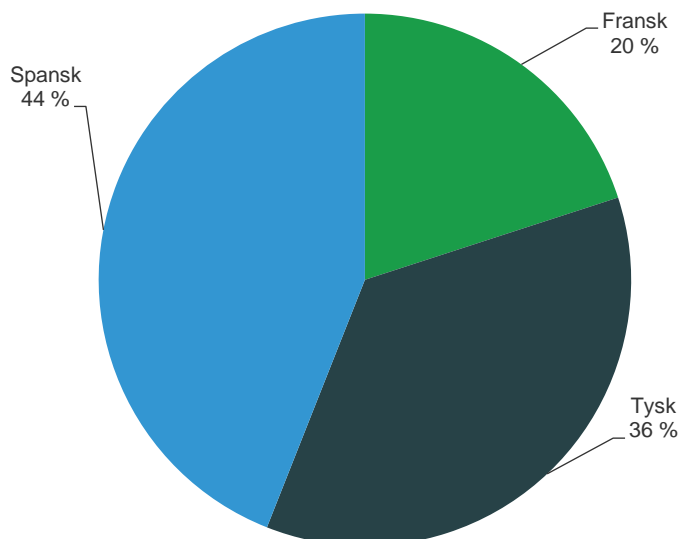
Grovt sett ser vi at kroppsøving, samfunnsfag og matematikk har høyest betydning på gjennomføring på normert tid, mens språkfagene har lavest betydning. Resten av fagene ligger i en mellomposisjon.

Ser vi på karakterene samlet innenfor de ulike faggrupperingene ser vi at effekten av å øke gjennomsnittskarakteren i de praktisk-estetiske fagene er størst. Samfunns- og livssynsfag har den nest største effekten.

3.4. Fremmedspråk som valgfag har positiv effekt på gjennomføring

Det har lenge vært en tradisjon for at elever kan velge ulike fag på ungdomsskolen. I perioden mellom innføringen av Reform97 i 1997 og høsten 2012 betydde dette for de fleste at de kunne velge mellom ulike fremmedspråk eller språklig fordypning. Valgmulighetene sto mellom fremmedspråklig valgfag, fordypning i norsk, samisk eller engelsk, og to fag som ikke var knyttet til språkopplæring: Arbeidslivsfag og fordypning i matematikk. De vanligste fremmedspråklige valgfagene som tilbys på ungdomstrinnet er fransk, spansk og tysk. Noen skoler tilbyr også italiensk, russisk eller andre språk. I de tre kullene vi ser på var spansk det mest populære valget.

³ Når analysen kjøres uten foreldrenes utdanningsnivå som variabel, er innvandrere statistisk signifikant, men når foreldrenes utdanningsnivå legges til mister den variabelen signifikans.

Figur 3.3 Andel elever, etter fremmedspråklige valgfag

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Falch m.fl. (2011) fant at betydningen av karakterer i språkfag for gjennomføring av videregående opplæring var liten, men i denne rapporten så de kun på norsk og engelsk, dvs. språkfag som i hovedsak er obligatorisk. Engelsk og norsk på ungdomsskolen skiller seg fra de valgfrie språkfagene både i omfang og læreplanmål. Falch m.fl. (2011) spekulerte på om årsaken til at engelsk hadde liten innflytelse på gjennomføring var at engelsknivå blant unge har økt så mye de siste tjue årene at svak karakter i engelsk betyr ikke at du ikke kan kommunisere på engelsk. Det samme resultatet viser også analysene i dette kapittelet.

Tabell 3.3 viser resultatene av en korrelasjonsanalyse som viser sammenhengen mellom fullføring på normert tid og det å ta fremmedspråklig valgfag.

Tabell 3.3 Korrelasjonsanalyse mellom det å velge fremmedspråklig valgfag som valgfag og fullføring av videregående opplæring på normert tid

	Koeffisient	Standardavvik	Antall observasjoner
Har karakter i fremmedspråklig valgfag	0,260***	0,466	164 501

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi finner her en positiv sammenheng mellom det å ha fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen, og gjennomføring på normert tid. Det vil si at elever som velger fremmedspråk som valgfag, ofte er blant de som fullfører videregående opplæring på normert tid. Vi vet også at det er flere elever som begynner på studieforbereende som har tatt fremmedspråklig valgfag, enn blant elever på yrkesfag, og at fullføring er høyere blant elever på studieforbereende.

Tabell 3.4 Effekter av grunnskolekarakterer blant elever med et fremmedspråklig valgfag på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring på normert tid

	Modell 1	Modell 2
<i>Konstantledd</i>	-0,329	-0,357
Sum standpunktkarakterer i fellesfag	0,025*** (0,002)	0,026*** (0,002)
Standpunktkarakter Matematikk	-0,008* (0,002)	-0,011*** (0,002)
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig	-0,024*** (0,003)	-0,026*** (0,003)
Standpunktkarakter Norsk, muntlig	0,000 (0,003)	-0,001 (0,003)
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig	-0,030*** (0,003)	-0,031*** (0,003)
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig	-0,018*** (0,003)	-0,019*** (0,003)
Standpunktkarakter Kunst og håndverk	-0,002 (0,002)	-0,002 (0,002)
Standpunktkarakter Kroppsøving	0,013*** (0,002)	0,012*** (0,002)
Standpunktkarakter - Mat og helse	-0,007 (0,003)	-0,008** (0,003)
Standpunktkarakter - Musikk	-0,010*** (0,002)	-0,012*** (0,002)
Standpunktkarakter - Naturfag	-0,007** (0,003)	-0,008** (0,003)
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk	0,002 (0,003)	0,001 (0,003)
Standpunktkarakter Samfunnsfag	0,011***	0,010***
Standpunktkarakter tysk/fransk/spansk (kontroll)		
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja
Antall observasjoner	109 597	109 597
R ²	0,1768	0,1788

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

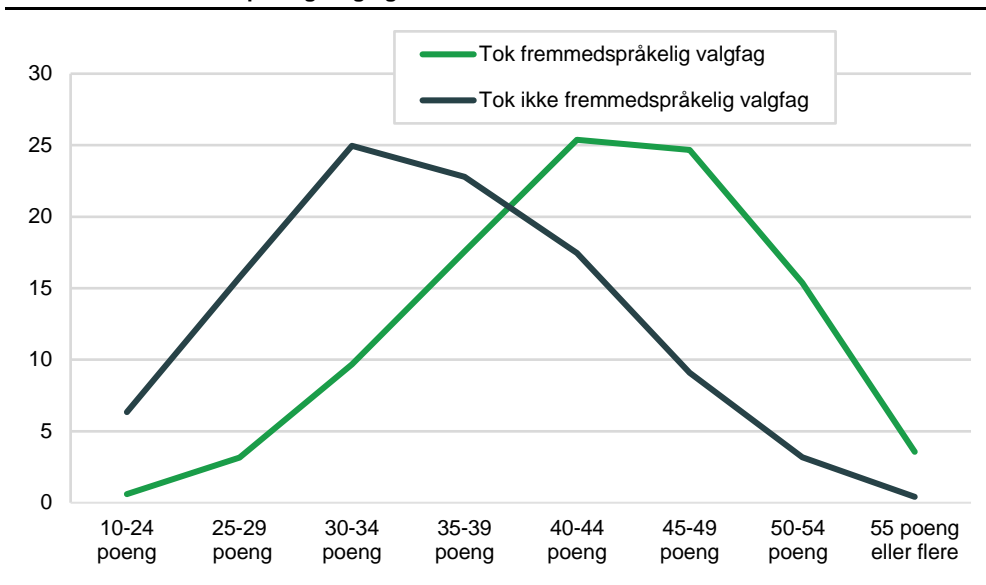
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det å få gode resultater i et fremmedspråklig valgfag har en av de høyeste positive effektene på gjennomføring. Kun kroppsøving og samfunnsfag har en større, signifikant, effekt på gjennomføring.

Når vi kontrollerer for bakgrunnsvariabler, ser vi fremdeles en positiv effekt ved å ta et fremmedspråk, og at gode karakterer i et fremmedspråklig valgfag har en større effekt på gjennomføring enn gode karakterer i de fleste andre fag.

Regresjonsanalysene viser altså at fremmedspråklige valgfag har en større betydning på gjennomføring enn de andre språkfagene, med unntak av norsk muntlig. Norsk muntlig har en effekt som ikke er statistisk signifikant og vi kan derfor ikke forkaste at effekten av denne karakteren er lik karakteren i fremmedspråklig valgfag. Både det å ta et fremmedspråklig valgfag, og det å prestere godt i faget øker sannsynligheten for at en enkeltperson vil gjennomføre videregående opplæring på normert tid. Men vi vet også at elever som velger bort fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen er ofte elever som presterer dårligere i alle fag (Bakken og Dæhlen, 2011).

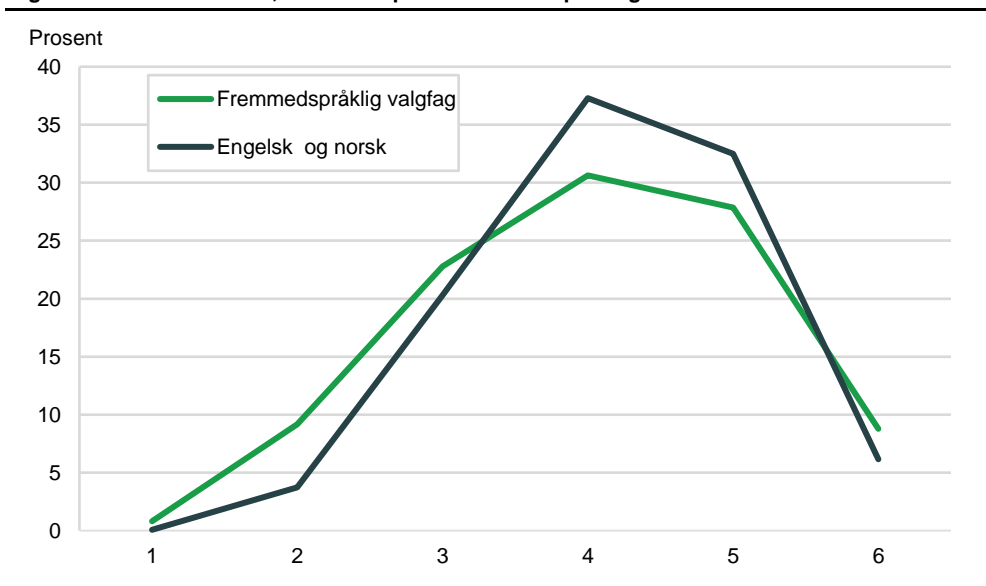
Figur 3.4 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng blant elever som velger/ikke velger fremmedspråklig valgfag

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi kan se i figur 3.4 at karakterfordelingen er forskjellig blant de som har karakter i fremmedspråklig valgfag, og de som ikke har det. Toppen for de som har en karakter i fremmedspråklig valgfag ligger på rundt 40-50 grunnskolepoeng, mens toppen blant de som ikke har fremmedspråklig valgfag ved utgangen av grunnskolen ligger på 30-34 poeng. Dette underbygger resultatene som Bakken og Dæhlen (2011) fant, om at det er oftest de svakeste elevene som ikke har en karakter i et fremmedspråklig valgfag. Dette betyr at resultatene fra denne analysen må ses i lys av at det er flere «sterke» elever som velger fremmedspråk, og at dette kan forklare noe den sterke betydningen av et fremmedspråklig valgfag.

Figur 3.5 Andel elever, etter standpunktkarakter i språkfag

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Hvis vi ser på fordelingen av karakterer i fremmedspråklig valgfag, mot fordeling av karakterer i de andre språkfagene er det faktisk flere som får lavere karakterer i disse fagene enn i de andre språkfagene. Dette vil si at hvis vi tar hensyn til at det i utgangspunktet er faglige sterke elever som tar et fremmedspråklig valgfag, betyr det at det å oppnå høye karakterer i et fremmedspråklig valgfag kan kreve mer enn i

de andre fagene, noe som kan forklare hvorfor gode resultater i et fremmedspråklig valgfag, gitt at alt annet er likt, har høy betydning for gjennomføring.

3.5. Realfag har høyere effekt blant elever på yrkesfag

Falch m.fl. (2011) sine analyser viser at det er en forskjell i hvilke fag som har størst betydning på yrkesfag og på studieforberedende programområder. De fant at gode karakterer i praktisk-estiske fag har mer å si for elever på yrkesfag enn for elever på studieforberedende utdanningsløp, de fant også at gode karakterer i matematikk hadde større betydning på yrkesfag.

I regresjonsanalysene (se vedleggstabell A2 og A3) finner vi at sum standpunkt-karakterer i fellesfag har litt mindre betydning på gjennomføring på normert tid når vi kun ser på elever som valgte et studieforberedende utdanningsløp. Vi ser også at samlet sum standpunktkarakterer i fellesfag betyr mer for de som valgte yrkesfaglig utdanningsløp. Dette kan også ha en sammenheng med at det er ofte elever med høyere gjennomsnittlig standpunktkarakter som velger å gå på studieforberedende utdanningsløp.

I kapittel to så vi på sammenhengen mellom grunnskolepoeng og fullføring, og viste at det er særlig blant elever med lave grunnskolepoeng at gjennomføring i videregående opplæring er betydelig lavere enn for andre elever. Gjennomsnittlig grunnskolepoeng blant elever på studieforberedende utdanningsløp er 44,7 poeng med et standardavvik på 6 mens på yrkesfag er gjennomsnittlig grunnskolepoeng 35,6 og har et standardavvik på 7.

Standpunktkarakterene er en viktig del av beregningsgrunlaget for grunnskolepoeng. Det er en høyere andel av elevene på studieforberedende enn yrkesfag som har et karakternivå fra grunnskolen som er såpass høyt at en evt. ytterligere forbedring i deres karakterer kun ville gi et mer beskjedent utslag på fullføringssannsynligheten. Dette kan være mye av årsaken til at sum standpunktkarakter har mer å si for gjennomføring på yrkesfag enn på studieforberedende.

Tabell 3.5 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng og gjennomsnittskarakterer for de som valgte studieforberedende utdanningsløp

	Gjennomsnitt	Standardavvik	Antall observasjoner
Grunnskolepoeng	44,7	6,3	90 889
Engelsk, skriftlig	4,4	0,9	90 889
Engelsk, muntlig	4,6	0,8	90 889
Kunst og håndverk	4,6	0,8	90 889
Matematikk	4,1	1,1	90 889
Mat og helse	4,7	0,8	90 889
Musikk	4,7	0,8	90 889
Naturfag	4,6	1,0	90 889
Norsk hovedmål, skriftlig	4,3	0,9	90 889
Norsk, muntlig	4,6	0,8	90 889
Religion, livssyn og etikk	4,7	0,9	90 889
Samfunnsfag	4,7	0,9	90 889
Kroppsøving	4,7	0,8	90 889

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.6 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng og gjennomsnittskarakterer for de som valgte yrkesfaglig utdanningsløp

	Gjennomsnitt	Standardavvik	Antall observasjoner
Grunnskolepoeng	35,6	6,9	73 612
Engelsk, skriftlig	3,4	1,0	73 612
Engelsk, muntlig	3,6	1,0	73 612
Kunst og håndverk	4,0	0,9	73 612
Matematikk	3,0	1,0	73 612
Mat og helse	4,1	0,8	73 612
Musikk	4,0	0,9	73 612
Naturfag	3,5	1,0	73 612
Norsk hovedmål, skriftlig	3,4	0,9	73 612
Norsk, muntlig	3,6	0,9	73 612
Religion, livssyn og etikk	3,5	1,0	73 612
Samfunnsfag	3,6	1,0	73 612
Kroppsøving	4,1	0,9	73 612

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi ser også, i likhet med Flach m.fl. (2011) at det er noen forskjeller i hvilke fag som påvirker gjennomføring på de ulike utdanningsløpene. Vi ser at realfagene (henholdsvis 2,2 prosentpoeng for matematikk og 2,0 for naturfag) har mindre betydning for gjennomføring for elever som valgte studieforbereende utdanningsløp enn for elever som valgte yrkesfaglige utdanningsløp (henholdsvis 4,5 prosentpoeng for matematikk og 3,2 for naturfag). Samfunnsfag (4,0 prosentpoeng) og RLE (3,0 prosentpoeng) har høyest betydning for gjennomføring for de som valgte studieforbereende utdanningsløp (se vedleggstabell A2 og A3).

Gode resultater i kroppsøving har en høy påvirkning på gjennomføring på normert tid for begge utdanningsløpene, men noe mindre for elever på studieforbereende (4,2 mot 3,4 prosentpoeng). Det burde også bemerkes at det er mer variasjon i gjennomsnittskarakterene i de ulike fagene på yrkesfag, matematikk har lavest gjennomsnitt (3,0) mens mat og helse har det høyeste (4,1). For elever som valgte studieforbereende utdanningsløp er gjennomsnittskarakteren på alle fagene mellom 4,1 og 4,8. En slik forskjell vil lettere vise hvilke fag som har størst påvirkning, da det vil være færre elever som hadde gode resultater i disse fagene fra grunnskolen.

Modell 4 - som kontrollerer for bakgrunnsvariabler - og grupperer fagene etter fagområde, viser at faggruppen som har størst betydning for gjennomføring på normert tid blant elever som velger å gå på yrkesfag er realfag, mens for elever som velger studieforbereende har samfunns- og livssynsfag størst betydning. For begge utdanningsprogram gir karakter i praktisk-estetiske fag fra ungdomsskolen det nest høyeste utslaget på gjennomføring, mens språkfagene har minst betydning.

Årsaken til dette kan være at yrkesfag krever ett annet sett med ferdigheter for å fullføre, enn det gjøres på studieforbereende. En annen grunn kan være at gjennomsnittskarakteren i realfagene er mye lavere blant elever på yrkesfag enn på studieforbereende, og siden matematikk er et fag som er obligatorisk på begge utdanningsløpene kan det hende at det slår ut sterkere blant yrkesfagelever hvor færre har gode matematikk-karakterer fra grunnskolen.

Vi ser også at kjønn ikke er en signifikant variabel på yrkesfag og at innvandringskategori ikke lengre er signifikant blant elever på yrkesfag. Foreldrenes utdanningsnivå slår også noe sterkere ut blant elever på yrkesfag. Det er en positiv effekt av at foreldrene har høyere utdanning på begge områdene gitt at alt annet er likt, men effekten er sterkere blant elever på yrkesfag.

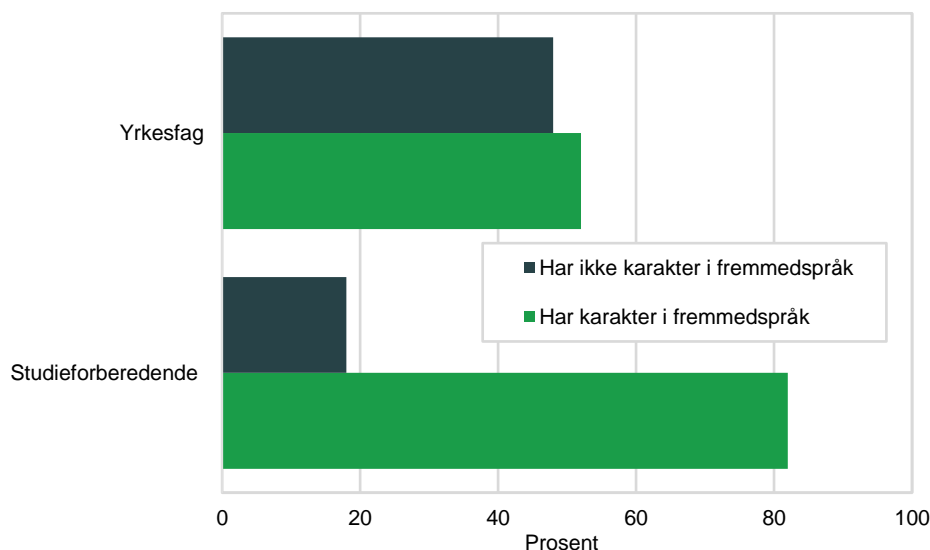
Analysene på forskjeller mellom studieretningene viser dermed at sum standpunkt-karakter gir større utslag på gjennomføring mellom elever på yrkesfag enn på studieforbereende. Realfag har en betydelig større effekt for gjennomføring på normert tid for elever på yrkesfag, enn for elever på studieforbereende.

Derimot er det karakterer i samfunns- og livssynsfag som har sterkest positiv betydning for elever på studieforberedende.

Fremmedspråklig valgfag har lav effekt blant elever på yrkesfag

Det er en mye større andel av elever som velger å gå på et studieforberedende utdanningsløp som tok et fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen. 82 prosent av alle elever som valgte studieforberedende utdanningsløp hadde fått karakter i et fremmedspråklig valgfag, mens kun 52 prosent av elever som valgte å gå på et yrkesfaglig utdanningsløp hadde det samme.

Figur 3.6 Andel elever, etter standpunktkarakterer i fremmedspråklig valgfag og utdanningsløp. Normert tid

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Dette kan ha en sammenheng med at det på yrkesfaglige utdanningsløp ikke er obligatorisk med fremmedspråklig valgfag, men på studieforberedende må du ha minst to år med fremmedspråklig valgfag. Elever som tar et fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen trenger kun to år med fremmedspråklig valgfag på studieforberedende. Elever på studieforberedende som ikke har et fremmedspråklig valgfag fra ungdomsskolen trenger imidlertid tre år med fremmedspråklig valgfag på videregående. Dette betyr at de mister muligheten til å velge tre programfag på Vg3. Mange elever som allerede på ungdomsskolen vet at de skal gå et studieforberedende utdanningsløp vil derfor velge å ta fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen.

Modell 2 og 3 (se vedleggstabeller A4 og A5) er kontrollert for bakgrunnsvariabler, men inkluderer ikke en egen analyse på disse variablene. Dette er grunnen til at bakgrunnsvariablene har omtrent lik effekt om vi ser på fremmedspråk eller ikke. Analyser av bakgrunnsvariablene fordelt på studieprogram finnes i overstående delkapittel.

Det å velge et fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen har større betydning blant elever på studieforberedende utdanningsløp enn på yrkesfaglige utdanningsløp gitt at alt annet er likt, dette kan også henge sammen med at fremmedspråk ikke er obligatorisk på yrkesfag.

På studieforberedende utdanningsløp har høy karakter i fremmedspråklige valgfag fra ungdomsskolen en av de høyeste betydningene for gjennomføring på normert tid, kun kroppsøving og samfunnsfag har en større effekt, men forskjellen er svært liten. Norsk skriftlig, engelsk muntlig og engelsk skriftlig, gitt at alt annet er likt,

har en effekt som er mellom 2 og 3 prosentpoeng *lavere* enn i de fremmedspråklige valgfagene noe som igjen underbygger hypotesen om at ferdigheter i fremmedspråklig valgfag ikke kan sammenlignes med de andre språkfagene. Norsk muntlig skiller seg ut med de andre språkfagene i at den kan antas å ha omtrent lik effekt som fremmedspråklig valgfag.

På yrkesfag ser vi at effekten av fremmedspråk ikke er signifikant forskjellig fra de fleste andre fagene. Kun kroppsøving og de andre språkfagene får signifikante resultater, og kroppsøving er det eneste positive, så analysene viser at fremmedspråklige valgfag på yrkesfag gir en signifikant lavere effekt på gjennomføring på normert tid enn karakterer i kroppsøving, men en signifikant *større* betydning enn de andre språkfagene, gitt at alt annet er likt.

Det er en klar positiv effekt å velge et fremmedspråklig valgfag på ungdomsskolen blant elever på studieforberedende utdanningsløp, gitt at alt annet er likt. Vi ser også en positiv effekt blant elever på yrkesfaglig utdanningsløp, men denne er noe lavere.

3.6. Eksamen i matematikk gir høyest effekt på gjennomføring

Grunnskolepoeng er en sammensetning av alle karakterer en får på grunnskolen, ikke bare standpunkt-karakter, men også eksamens-karakterer. Derfor er det også viktig å se på betydning av eksamens-karakteren på gjennomføring. På 10.trinn skal alle elever ha skriftlig eksamen enten i norsk, engelsk eller matematikk. Det er allikevel noen elever som ikke avlegger eksamen, enten de har fritak eller er syk på eksamensdagen, dette utgjør rundt tre prosent av alle elevene i utvalget.

Tabell 3.7 Effekter av å avlegge eksamen på gjennomføring på normert tid

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	0,611	0,315	-0,480
Avlagt skriftlig eksamen (ref=Ikke avlagt eksamen)	0,073*** (0,007)	0,092*** (0,007)	0,058*** (0,006)
Grunnskolepoeng			0,027*** (0,000)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
R ²	0,001	0,061	0,230
Antall observasjoner	164 501	164 378	164 378

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Vi finner at det er en sterk positiv effekt å avlegge en skriftlig eksamen, den estimerte effekten ved å avlegge skriftlig eksamen er nesten 10 prosentpoeng. Altså det å avlegge skriftlig eksamen har en betydelig effekt på gjennomføring på normert tid. Er det derimot en forskjell i hvilket fag du blir trukket opp i?

Vi fant tidligere i dette kapitlet at blant de fagene det er mulig å bli trukket ut i skriftlig eksamen på ungdomsskolen var det kun matematikk der standpunkt-karakteren hadde en betydelig positiv, statistisk signifikant effekt på gjennomføring på normert tid. Norsk muntlig hadde også en positiv statistisk signifikant effekt, men vi fokuserer kun på skriftlig eksamen.

Tabell 3.8 Antall deltagere i skriftlig eksamen

Fag	Antall
Matematikk	56 744
Norsk	50 478
Engelsk	52 721
Avla ikke eksamen	4 771

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Falch m.fl. (2011) fant en lignende forskjell mellom matematikk og språkfagene engelsk og norsk, men understreket at selv med kontroll for ulike bakgrunns-kjennetegn «kan man ikke utelukke muligheten for at de ulike fagene fanger opp andre egenskaper ved elevene enn kun det faglige nivået» (Falch m.fl., 2001, s.33). Med tanke på å kunne styrke grunnlaget for en mer kausal tolkning av resultatene fra analysene av standpunktarakter, så Falch m. fl. (2011) nærmere på om det også var en positiv effekt på fullføring av å bli eksponert for skriftlig eksamen i matematikk versus de andre fagene trekkfagene. Dette var basert på en tanke om at elever som blir trukket ut i et gitt fag eksponeres for en intens arbeidsperiode i dette faget, og dermed kan eventuelle forskjeller i fullføring mellom elever som trekkes ut til skriftlig eksamen i matematikk, engelsk eller norsk signalisere kausale effekter av økt innsats i fagene.

I vår analyse nedenfor, tabell 3.9 og tabell 3.10, ser vi også nærmere på i hvor stor grad hvilket fag du blir trukket ut i påvirker gjennomføring på normert tid. Videre ser vi i tillegg på om resultatene av eksamen har ulik betydning avhengig av fag. I disse analysene inkluderer vi kun elever som har avlagt en skriftlig eksamen.

Tabell 3.9 Effekter av å avlegge eksamen i de ulike fagene på gjennomføring på normert tid

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	0,678	0,405	-0,486
Avla skriftlig eksamen i matematikk (ref=Avla skriftlig eksamen i engelsk)	0,011*** (0,003)	0,008** (0,003)	0,014*** (0,002)
Avla skriftlig eksamen i norsk (ref=Avla skriftlig eksamen i engelsk)	0,007** (0,003)	0,006* (0,003)	0,026*** (0,002)
Grunnskolepoeng			0,027*** (0,000)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner brukt	159 730	159 613	159 613
R ²	0,000	0,060	0,230

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi ser at effekten av å komme opp i engelsk skriftlig er lavest, uavhengig av om det kontrolleres for grunnskolepoeng og bakgrunnsvariabler. Derimot finner vi at matematikk har høyest betydning når vi ikke kontrollerer for grunnskolepoeng, mens norsk har størst effekt når vi gjør denne kontrollen. Hvis vi ser på fordelingen blant de som har fullført, fordelt på de ulike grunnskolepoengene ser vi at blant de som kommer opp i norsk skriftlig, er det en større andel av de med lavest grunnskolepoeng som fullfører, det vil si at gitt at alt annet er likt er det større sannsynlighet for at de med lavere grunnskolepoeng fullfører blant de som kommer opp i norsk skriftlig til eksamen.

Tabell 3.10 Effekter av eksamenskarakter på gjennomføring på normert tid

	Matematikk		Norsk		Engelsk	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Konstantledd	0,220	-0,420	0,164	-0,447	0,163	-0,462
Eksamenskarakter	0,149***	0,008***	0,150***	-0,019***	0,135***	-0,034***
Grunnskolepoeng		0,027***		0,030***		0,031***
Antall observasjoner brukt	56 744	56 744	50 478	50 478	52 721	52 721
R ²	0,155	0,231	0,098	0,206	0,093	0,228

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.10 viser at effekten av å komme opp i norsk blir mindre når vi ser på utfall, altså gode karakterer på norsk eksamen har en positiv effekt på gjennomføring når vi ser på sammenhengen isolert, men sett i lys av grunnskolepoeng er det ikke lengre en positiv effekt. Matematikk-karakteren er den eneste som har positiv

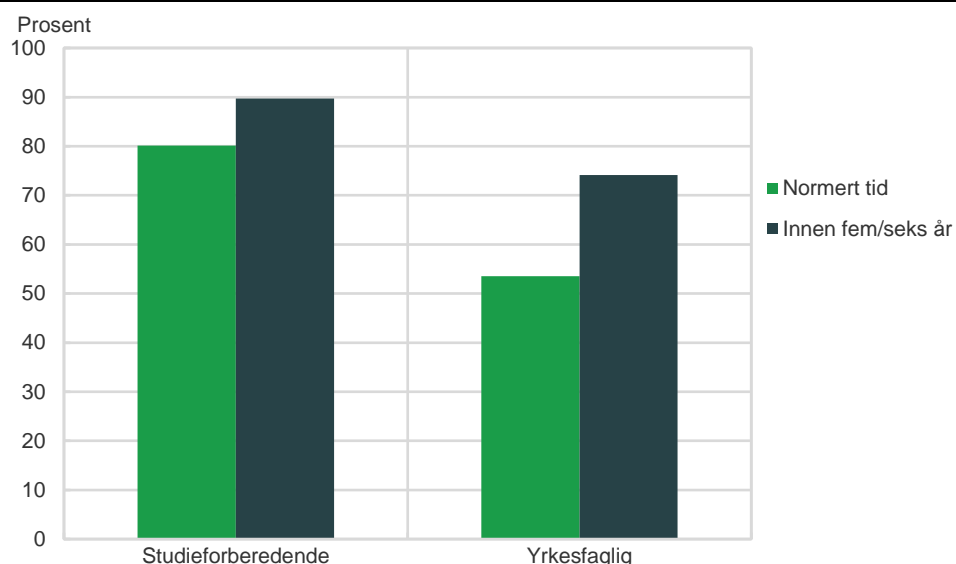
effekt, dog en veldig liten en, når vi kontrollerer for grunnskolepoeng. Det vil si at hvis, gitt at alt annet er likt, gir ikke en god karakter i norsk eller engelsk en økt sannsynlighet for å gjennomføre videregående opplæring på normert tid. Dette kan begrunnes med at grunnskolepoeng måler en mye større bredde ferdigheter enn kun eksamenskarakter, og grunnskolepoengene vil derfor slå ut sterkere enn én eksamenskarakter.

4. Betydningen av grunnskolekarakterer for gjennomføring innen fem/seks år

Som nevnt tidligere (jf. kapittel 1), definerer vi gjennomføring på mer enn normert tid som gjennomføring innen fem år for elever som begynte på et studieforberedende, og seks år for elever som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram.

SSB sin statistikk om gjennomføring viser at en lavere andel elever på yrkesfag enn på studieforberedende gjennomfører videregående opplæring. I de årskullene som vi følger, ser vi at om lag 80 prosent av de som begynte på et studieforberedende utdanningsprogram fullførte på normert tid. Av de som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram, var det om lag 50 prosent som fullførte på normert tid. Ser vi derimot på fullføring innen fem/seks år, øker andelen som gjennomfører med 20 prosentpoeng på yrkesfag og 9 prosentpoeng blant elever som startet på et studieforberedende utdanningsløp.

Figur 4.1 Andel elever, etter gjennomføring og utdanningsløp

Når vi snakker om fullføring innen fem/seks år, betyr dette «alle som har fullført innen fem/seks år», altså både de som har fullført videregående opplæring på normert og de som har fullført på mer enn normert tid.

4.1. Praktisk-estiske fag har høyest effekt på gjennomføring innen fem/seks år

Tabell 4.1 viser at karaktereffektene på gjennomføring innen fem/seks år er lik den vi fant i analysen av gjennomføring på normert tid. Kroppsøving og samfunnsfag har fremdeles sterkest effekt, samt at språkfagene, med unntak av norsk muntlig, forsetter å være de svakeste. Vi ser også at effekten på alle fagene er lavere enn de var når vi kun så på de som fullførte på normert tid.

Tabell 4.1 Effekter av grunnskolekarakterer på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Konstantledd</i>	-0,023	-0,076	-0,141	-0,146
Sum standpunktkarakterer i fellesfag	0,017*** (0,000)			
Standpunktkarakter Matematikk		0,019*** (0,001)	0,018*** (0,001)	
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig		-0,001 (0,001)	-0,002 (0,002)	
Standpunktkarakter Norsk, muntlig		0,022*** (0,001)	0,021*** (0,002)	
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig		-0,005** (0,001)	-0,004** (0,001)	
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig		0,006** (0,001)	0,005*** (0,002)	
Standpunktkarakter Kunst og håndverk		0,026*** (0,001)	0,026*** (0,001)	
Standpunktkarakter Kroppsøving		0,038*** (0,001)	0,038*** (0,001)	
Standpunktkarakter - Mat og helse		0,021*** (0,001)	0,020*** (0,001)	
Standpunktkarakter Musikk		0,016*** (0,001)	0,014*** (0,001)	
Standpunktkarakter Naturfag		0,024*** (0,001)	0,024*** (0,001)	
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk		0,019*** (0,001)	0,018*** (0,001)	
Standpunktkarakter Samfunnsfag		0,028*** (0,001)	0,027*** (0,001)	
Gjennomsnittligkarakter realfag				0,040*** (0,001)
Gjennomsnittligkarakter språkfag				0,009*** (0,000)
Gjennomsnittligkarakter praktisk-estetiske fag				0,107*** (0,000)
Gjennomsnittlig karakterer samfunns- og livssynsfag				0,051*** (0,001)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	164 501	164 501	164 378	164 378
R ²	0,188	0,196	0,202	0,200

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kunst og håndverk skiller seg ut som det eneste faget hvor effekten er større når vi ser på fullføring innen fem/seks år, i forhold til fullføring på normert tid, men forskjellen er lav, kun 0,1 prosentpoeng. Årsaken til at effekten på alle fagene er lavere når vi ser på fullføring innen fem/seks år, kan være at det er en større andel elever som fullfører.

Tabell 4.2 Effekten av å ta et fremmedspråklig valgfag på gjennomføring innen fem/seks år.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	<i>0,146</i>	<i>0,101</i>	
Sum standpunktkarakter i fellesfag	0,013***	0,013***	
	(0,001)	(0,001))
Standpunktkarakter Matematikk	-0,001	-0,002	0,018***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig	-0,014**	-0,017***	-0,002
	(0,002)	(0,002)	(0,002)
Standpunktkarakter Norsk, muntlig	0,005*	0,004	0,021***
	(0,002)	(0,002)	(0,002)
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig	-0,021***	-0,021***	-0,004**
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig	-0,008***	-0,008***	0,005***
	(0,002)	(0,002)	(0,002)
Standpunktkarakter Kunst og håndverk	0,007***	0,006**	0,026***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter Kroppsøving	0,017***	0,017***	0,038***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter - Mat og helse	0,000	-0,002	0,020***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter - Musikk	0,000	-0,002	0,014***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter - Naturfag	0,005**	0,004*	0,024***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk	0,004*	0,003	0,018***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter Samfunnsfag	0,011**	0,011***	0,027***
	(0,002)	(0,002)	(0,001)
Standpunktkarakter tysk/fransk/spansk			0,013***
			(0,001)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	109 623	109 597	109 597
R ²	0,141	0,145	0,145

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi ser i likhet med analysene av fullføring på normert tid også en positiv effekt av å ha et fremmedspråklig valgfag i analysene på fullføring innen fem/seks år. Effekten av å få gode karakterer i fremmedspråk er imidlertid lavere enn de var på normert tid, 1,2 prosentpoeng lavere. I analysene på gjennomføring på normert tid, var det kun samfunnsfag og kroppsøving som hadde sterkere effekter enn fremmedspråklig valgfag.

I kapittel tre pekte vi på at fremmedspråklig valgfag ikke er obligatorisk på yrkesfag. Når vi vet at fullføring på mer enn normert tid er vanligere på yrkesfag enn studieforbereende kan dette være med å bidra til at vi ser en noe mindre effekt av å ha et fremmedspråklig valgfag når vi ser på gjennomføring blant alle elever innen fem/seks år versus det vi fant for normert tid.

Analysen om betydningen av gode karakterer i et fremmedspråklig valgfag viste at gode karakterer i fremmedspråk har mye større betydning blant elever på studieforbereende enn på yrkesfag på normert tid. Dette betyr at når vi ser på helheten av elevmassen, vil fagene som har størst betydning for elever på studieforbereende slå ut sterkere ut på normert tid enn på fullføring innen fem/seks år, fordi andelen elever som fullfører på normert tid er mye høyere på studieforbereende utdanningsprogram.

Derimot når det gjelder gjennomføring innen fem/seks år, er forskjellen mellom andelene som gjennomfører mindre, og betydningen av fagene vil være mer fordelt mellom de to utdanningsløpene, slik at fag som har liten betydning på yrkesfag vil også få en mindre betydning når vi ser på elevmassen som helhet.

4.2. Små forskjeller mellom gjennomføring på normert tid og gjennomføring innen fem/seks år både på studieforberedende og yrkesfaglige retninger

I dette delkapitlet vil vi se på karaktereffekten på gjennomføring innen fem/seks år, på studieforberedende og yrkesfaglige retninger. Modellene er å finne i Vedlegg A, tabeller A6 til A9.

Som tidligere forklart, har yrkesfag en økning i andel gjennomføring på nesten 20 prosentpoeng, og studieforberedende en økning på 9 prosentpoeng når vi øker tidshorisonten fra normert tid til fullføring innen fem år. I disse analysene, som i analysene over, inkluderer vi både de som har fullført på normert tid, og på mer enn normert tid. Altså inkluderer analysene alle som har fullført innen fem/seks år.

På studieforberedende er forskjellene mellom normert tid og fullført innen fem/seks år relativt små, endringer går i det meste ut på at de fleste fagene har lavere effekt i forhold til det analysene på normert tid viste. Det er ikke veldig overraskende at det er få forskjeller i analysene på fullført på normert tid og fullført innen fem/seks år på studieforberedende, da andelen som fullfører på studieforberede allerede er høy på normert tid, og en inkludering av de som fullfører innen fem/seks år vil ikke ha en like stor betydning for studieforberedende utdanningsløp, som det vil ha på yrkesfaglige utdanningsløp.

På yrkesfag er forskjellene mellom normert tid og fullført innen fem/seks år litt mer tydelig. Kroppsøving har en effekt som øker med 0,4 prosentpoeng sett i kontrast med fullføring på normert tid. Matematikk derimot har en effekt som er betydelig lavere når vi ser på gjennomføring innen fem/seks år enn på normert tid, 1,2 prosentpoeng. Dette betyr at gode karakterer i matematikk gir en større sannsynlighet for å fullføre på normert tid, enn det gjør for å fullføre innen fem/seks år. De fleste andre fagene har en nedgang fra normert tid, men ingen så stor nedgang som matematikk.

Norsk skriftlig, engelsk muntlig og engelsk skriftlig fortsetter å ha nærmest null betydning på gjennomføring, alt annet likt. Dette forsetter å være det samme for begge utdanningsløpene. Norsk muntlig forsetter å være det språkfaget som skiller seg ut, og har en betydelig positiv betydning, men norsk muntlig, slik som matematikk har en betydelig lavere effekt (0,6 prosentpoeng) på gjennomføring innen fem/seks år.

Når det kommer til effekten av å ha et fremmedspråklig valgfag, og oppnå gode resultater i dette faget ser vi (se vedleggstabell A9) at det ikke er store forskjeller når vi ser på de elevene som velger et yrkesfaglig utdanningsløp. Mat og helse er ikke lengre signifikant forskjellig fra fremmedspråklig valgfag.

Naturfag har blitt signifikant, og fremmedspråklig valgfag har lavere effekt enn i naturfag, dette skiller seg fra resultatene vi fant på normert tid. Effekten av gode karakterer i fremmedspråk er omtrent det samme som på normert tid, men har økt med 0,1 prosentpoeng.

På studieforberedende (vedleggstabell A8) finner vi at effekten av gode karakterer i fremmedspråklig valgfag synker med 1,1 prosentpoeng, men vi ser også at effekten av *alle* fagene er mye mindre når det gjelder fullføringen innen fem år, enn når vi ser på fullføring på normert tid. Karakterer i samfunnsfag er fremdeles det eneste faget som har en statistisk signifikant høyere effekt på gjennomføring enn karakteren i et fremmedspråklig valgfag. RLE, kroppsøving og naturfag har ikke noen statistisk signifikant forskjell fra fremmedspråk slik at vi ikke kan se bort ifra at disse fagene har samme effekt som fremmedspråklig valgfag.

4.3. Deltagelse på skriftlig eksamen gir en positiv effekt på gjennomføring innen fem/seks år

Tabell 4.3 Effekter av å avlegge eksamen på gjennomføring innen fem/seks år

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	0,765	0,524	-0,094
Avlagt skriftlig eksamen (ref=Ikke avlagt eksamen)	0,064*** (0,006)	0,081*** (0,005)	0,056*** (0,006)
Grunnskolepoeng			0,020*** (0,000)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
R ²	0,001	0,053	0,190
Antall observasjoner	164 501	164 378	164 378

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Effekten av å avlegge eksamen er fremdeles av betydning for fullføring innen fem/seks år, men effekten er noe lavere enn for fullføring på normert tid. Dette er i tråd med de andre funnene i tidligere i kapitlet, som viser at for det meste, har alle variablene lavere betydning når vi ser på gjennomføring innen fem/seks år.

Tabell 4.4 Effekter av å avlegge eksamen i de ulike fagene på gjennomføring innen fem/seks år

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	0,678	0,405	-0,486
Avla skriftlig eksamen i matematikk (ref=Avla skriftlig eksamen i engelsk)	0,007*** (0,002)	-0,005* (0,003)	-0,009*** (0,002)
Avla skriftlig eksamen i norsk (ref=Avla skriftlig eksamen i engelsk)	0,002 (0,002)	-0,004 (0,002)	0,006** (0,002)
Grunnskolepoeng			0,020*** (0,000)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner brukt	159 730	159 613	159 613
R ²	0,000	0,051	0,187

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi finner at effekten av å komme opp i eksamen i de ulike fagene også er betydelig lavere når vi ser på fullføring innen fem/seks år, i forhold til fullføring på normert tid. Det å komme opp i norsk skriftlig har fremdeles den høyeste effekten, men effekten av alle fagene er nærmest null. Matematikk har lavere betydning enn engelsk når vi kontrollerer for bakgrunnsvariabler og grunnskolepoeng. Dette skiller seg fra fullføring på normert tid.

Tabell 4.5 Effekten av eksamenskarakter på gjennomføring innen fem/seks år.

	Matematikk		Norsk		Engelsk	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
<i>Konstantledd</i>	0,497	0,038	0,457	-0,003	0,466	0,002
Eksamenskarakter	0,107*** (0,0012)	0,006*** (0,002)	0,107*** (0,002)	-0,021*** (0,002)	0,095*** (0,002)	-0,030 (0,002)
Grunnskolepoeng		0,020*** (0,000)		0,022*** (0,000)		-0,030*** (0,000)
Antall observasjoner brukt	56 744	56 744	50 478	50 478	52 721	52 721
R ²	0,123	0,184	0,075	0,184	0,069	0,182

Det er ikke overraskende at eksamenskarakter for seg selv har liten forklaringsverdi i henhold til gjennomføring. Eksamen utgir én karakter ut av 14 eller 15 karakterer, og ved å legge til en kontroll for grunnskolepoeng vil signifikansen av den enkelte karakter bli mindre.

Betydningen av eksamen kan da tilsies å være at det gir en positiv effekt å delta i skriftlig eksamen, at norsk gir det største effekten, men at forskjellen mellom

fagene er liten. Effekten av eksamenskarakterene er liten, og nærmest ubetydelig når vi kontrollerer for andre effekter som kan påvirke gjennomføring.

4.4. Små kjønnsforskjeller, men klare forskjeller mellom utdanningsprogrammene

I dette delkapitlet vil vi undersøke om karaktereffektene avhenger av kjønn og gjennomsnittlig karakternivå. Siden vi vet at det er forskjeller i hvilke fag som påvirker gjennomføring på de ulike utdanningsprogrammene, ser vi på elever som startet på yrkesfag og studieforberedende separat. Siden analysen ovenfor viste at karaktereffektene er relativt like for fullføring på normert tid og innen fem/seks år, velger vi her å undersøke kun effekten på fullføring innen fem/seks år etter avsluttet grunnskole og påbegynt videregående opplæring.

Tabell 4.6 presenterer separate modeller for jenter og gutter. Kjønnsforskjellene i karaktereffektene er forholdsvis små, men noen fag skiller seg ut. Det er også noen klare forskjeller mellom utdanningsløpene.

Tabell 4.6 Effekter på gjennomføring innen fem/seks år, etter kjønn og utdanningsløp.	Studieforberedende utdanningsløp		Yrkesfaglig utdanningsløp	
	Gutt	Jente	Gutt	Jente
<i>Konstantledd</i>	-0,147	0,169	-0,326	-0,335
Standpunkt karakter Matematikk	0,016*** (0,002)	0,016*** (0,002)	0,034*** (0,003)	0,030*** (0,003)
Standpunkt karakter Norsk hovedmål, skriftlig	0,002 (0,003)	-0,002 (0,002)	0,009** (0,004)	-0,005 (0,004)
Standpunkt karakter Norsk, muntlig	0,019*** (0,003)	0,018*** (0,002)	0,022*** (0,004)	0,027*** (0,004)
Standpunkt karakter Engelsk, skriftlig	-0,001 (0,003)	-0,006** (0,002)	-0,001 (0,003)	-0,005 (0,004)
Standpunkt karakter Engelsk, muntlig	0,011*** (0,003)	0,006*** (0,002)	0,000 (0,003)	0,006 (0,004)
Standpunkt karakter Kunst og håndverk	0,021*** (0,002)	0,012*** (0,002)	0,038*** (0,003)	0,018*** (0,003)
Standpunkt karakter Kroppsøving	0,026*** (0,002)	0,030*** (0,002)	0,048*** (0,002)	0,062*** (0,003)
Standpunkt karakter - Mat og helse	0,016*** (0,003)	0,003 (0,002)	0,029*** (0,003)	0,030*** (0,003)
Standpunkt karakter Musikk	0,014*** (0,002)	0,011*** (0,002)	0,010*** (0,003)	0,022*** (0,003)
Standpunkt karakter Naturfag	0,022*** (0,003)	0,015*** (0,002)	0,029*** (0,003)	0,029*** (0,004)
Standpunkt karakter Religion, livssyn og etikk	0,023*** (0,003)	0,019*** (0,002)	0,012*** (0,003)	0,025*** (0,004)
Standpunkt karakter Samfunnsfag	0,035*** (0,003)	0,025*** (0,002)	0,030*** (0,003)	0,023*** (0,004)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Ja	Ja	Ja	Ja
Antall observasjoner	40 902	49 927	43 000	30 549
R ²	0,166	0,126	0,183	0,200

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi finner at samfunnsfag har noe større betydning for fullføring blant gutter enn jenter både på studieforberedende og yrkesfag. Kroppsøving er blant fagene med størst forskjell i karaktereffekt mellom kjønnene på yrkesfag, i favør jentene. Det er likevel det faget som slår sterkest ut for gutter på yrkesfag, mens det har en ganske lik effekt for begge kjønn på studieforberedende. Matematikk og naturfag slår sterkere ut på yrkesfag for begge kjønn enn på studieforberedende.

Karakternivået i de ulike språkfagene, med unntak av norsk muntlig, er liten og ofte ikke statistisk signifikant effekt på gjennomføring blant både jenter og gutter innenfor de to utdanningsløpene. Realfagene slår ut sterkt hos begge kjønn på yrkesfag, matematikk slår ut litt sterkere for jentene, mens naturfag er likt på tvers

av kjønnene. På studieforbereidende har matematikk lik effekt på tvers av kjønnene, men naturfag har større effekt på gjennomføring for gutter enn jenter.

Tabell 4.7 Effekter på gjennomføring innen fem/seks år, etter gjennomsnittlig grunnskolepoeng og utdanningsløp

	Studieforbereidende utdanningsløp		Yrkesfaglig utdanningsløp	
	Under 30 grunnskolepoeng	Over 30 grunnskolepoeng	Under 30 grunnskolepoeng	Over 30 grunnskolepoeng
<i>Konstantledd</i>	-0,589	0,151	-0,672	0,016
Standpunktkarakter Matematikk	0,026 (0,023)	0,016*** (0,001)	0,062*** (0,008)	0,032*** (0,002)
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig	0,059* (0,024)	0,001 (0,002)	0,012 (0,008)	-0,001 (0,003)
Standpunktkarakter Norsk, muntlig	0,026 (0,022)	0,017*** (0,002)	0,026*** (0,007)	0,018*** (0,003)
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig	0,018 (0,022)	-0,006*** (0,002)	0,012 (0,007)	-0,012*** (0,003)
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig	-0,008 (0,020)	0,005** (0,002)	0,003 (0,007)	-0,006* (0,003)
Standpunktkarakter Kunst og håndverk	0,018 (0,016)	0,014*** (0,001)	0,052*** (0,005)	0,016*** (0,002)
Standpunktkarakter Kroppsøving	0,007 (0,013)	0,023*** (0,001)	0,048*** (0,004)	0,042*** (0,002)
Standpunktkarakter - Mat og helse	0,035 (0,019)	0,009*** (0,002)	0,042*** (0,006)	0,022*** (0,002)
Standpunktkarakter Musikk	0,012 (0,015)	0,010*** (0,001)	0,003 (0,005)	0,010*** (0,002)
Standpunktkarakter Naturfag	0,018 (0,021)	0,016*** (0,002)	0,047*** (0,007)	0,023*** (0,002)
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk	0,040 (0,020)	0,018 (0,002)	0,013*** (0,007)	0,016*** (0,002)
Standpunktkarakter Samfunnsfag	0,054 (0,021)	0,026 (0,002)	0,035* (0,007)	0,020*** (0,003)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Ja	Ja	Ja	Ja
Antall observasjoner	1 289	89 225	14 934	56 549
R ²	0,046	0,110	0,072	0,089

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi vet at desto høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng en elev har, desto høyere er sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring, derfor kan det også være interessant om noen fag slår ut sterkere, eller svakere blant elevene med lavere grunnskolepoeng. 60 grunnskolepoeng er det høyeste som er mulig å oppnå, derfor har vi delt inn kategoriene på over/under 30 grunnskolepoeng.

Å dele karakterene inn på under/over 30 grunnskolepoeng på studieforbereidende gir kun ett signifikant resultat. Dette er i norsk skriftlig, men kun på 5 prosentnivå. Dette er derimot en av de største effektene norsk skriftlig har hatt på noen av analysene, men må være litt forsiktig med å legge for mye vekt på dette, da det ikke har en høyere signifikans. Grunnen til at kun standpunkt i ett fag er signifikant er antageligvis et resultat av at veldig få på studieforbereidende har mindre enn 30 studiepoeng, og vi vet at studieforbereidende har en fullføringsgrad på nesten 90 prosent når vi ser på andel som har fullført innen fem år. Derimot har omtrent en tredjedel av elevmassen på yrkesfag mindre enn 30 grunnskolepoeng.

Blant elever med mer enn 30 grunnskolepoeng som går på studieforbereidende er det ingen fag som gir drastisk mer positivt utslag enn andre. Kroppsøving har størst effekt, men svakere effekt enn i alle de tre andre gruppene. Vi vet at de fleste som går på studieforbereidende fullfører innen fem år, kun 11 prosent har ikke fullført etter fem år. Dette betyr at det kan være vanskelig å si at gode resultater i ett fag slår mye sterkere ut enn andre.

Derimot, blant elever på yrkesfag ser vi at de samme fagene har effekt uavhengig av grunnskolepoeng, men i de fleste tilfeller er effekten *mye* høyere for elever med

mindre enn 30 grunnskolepoeng. Unntaket fra dette er i musikk og i RLE hvor effekten av disse fagene er størst blant elevene som har mer enn 30 grunnskolepoeng.

For yrkesfagelever med et lavt karaktersnitt fra ungdomsskolen er altså det å ha en høyere karakter i enkeltfag noe som gir klart økt sannsynlighet for fullføring i videregående sammenlignet med øvrige elever med lavt karaktersnitt.

5. Betydningen av resultater fra nasjonale prøver

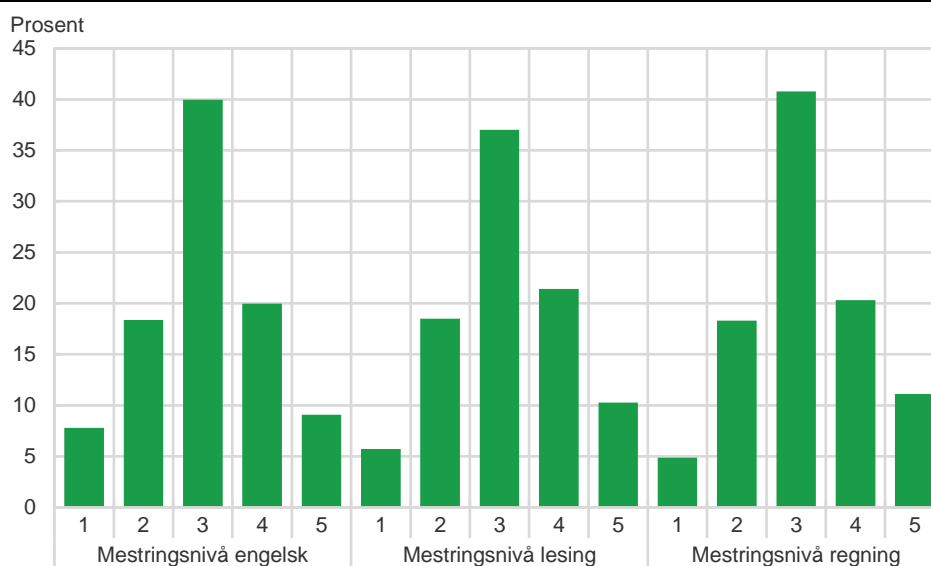
5.1. Innledning og data

Formålet med nasjonale prøver er å gi skolen kunnskap om elevenes ferdigheter i engelsk, lesing og regning. Informasjonen fra prøvene skal danne grunnlag for undervisning og kvalitetsutvikling på alle nivåer i skolesystemet (Utdanningsdirektoratet, 2020). Nasjonale prøver i lesing og regning gjennomføres på 5., 8. og 9. trinn. Nasjonale prøver i engelsk gjennomføres på 5. og 8. trinn. Elevene på 9. trinn gjennomfører samme prøve som elevene på 8. trinn, slik at skolene har mulighet til å sammenligne resultatene på disse to trinnene.

Nasjonale prøver er obligatoriske, men forskrift til opplæringsloven, § 2-4 andre ledd, åpner for at eleven selv eller foreldre kan søke om fritak: «For elever som får spesialundervisning etter kapittel 5 i opplæringslova, ..., kan skolen gjere vedtak om å fritta eleven frå å delta i prøvene. Det same gjeld elever som har enkeltvedtak om særskild språkopplæring etter opplæringslova § 2-8 eller § 3-12, ... Eleven sjølv eller foreldra kan likevel bestemme at eleven skal ta prøvene».

Resultatene fra nasjonale prøver måles i «mestringsnivå», og skalaen med mestringsnivå har fem nivåer på 8. trinn hvor 1 er det laveste og 5 er det høyeste nivå. For nærmere informasjon om beskrivelse av ulike mestringsnivå i de ulike prøvene for 8. trinn, henvises leseren til [Utdanningsdirektoratets hjemmesider](#).

Figur 5.1 Fordelingen av mestringsnivå fra nasjonale prøver 8. trinn. Alle årskull

Kilde: Statistisk sentralbyrå

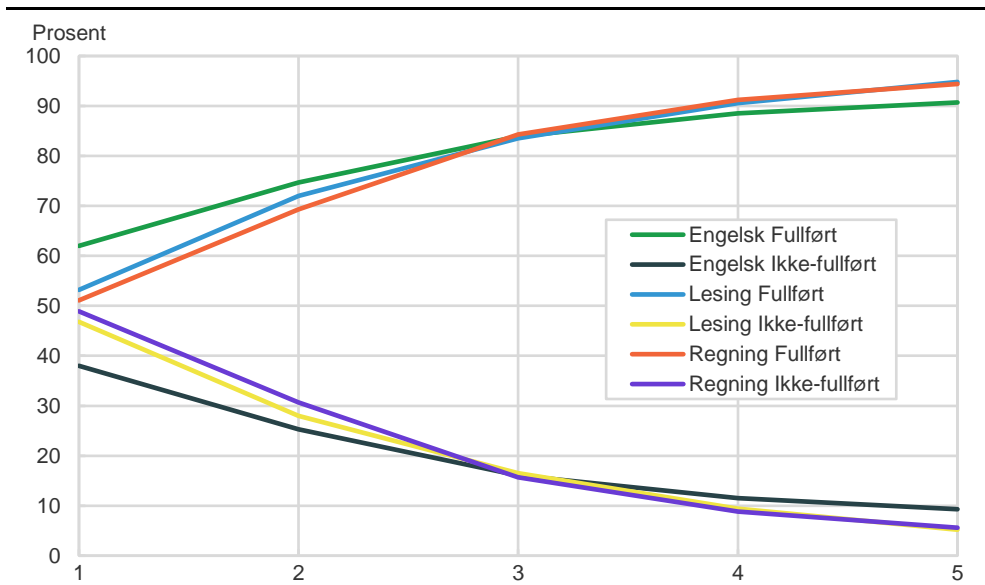
Som forventet, viser figur 5.1 at resultatene fra de enkelte prøvene er normalfordelt. Grunnen til det er at hvert år, fram til 2013, ble poenggrensene fastsatt med utgangspunkt i at de på nasjonalt nivå skulle gi tilnærmet samme gjennomsnitt og fordeling på nivåer som tidligere år (Utdanningsdirektoratet, 2012). Det at vi finner en normalfordeling og stabilitet mellom årgangene er altså en direkte effekt av hvordan mestringsnivåene er satt. Om lag fire av ti elever har mestringsnivå 3 i både engelsk, lesing og regning. Denne andelen er omtrent lik i alle tre årskullene og for alle sett under ett. Når vi ser på alle årskullene, ser vi at om lag fem prosent mangler resultater fra nasjonale prøver i engelsk og regning, mens sju prosent mangler resultater fra nasjonale prøver i regning. Andelen elever som mangler resultater er imidlertid lavere i 2013-kullet enn i de to andre årskullene (se vedleggstabell A11).

5.2. Økning i mestringsnivå øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år

I dette delkapittelet skal vi undersøke hvordan resultater fra nasjonale prøver, samt de andre forklaringsvariablene, påvirker fullføringen av videregående opplæring. I kapittel 2.1 så vi at det er en klar sammenheng mellom grunnskolepoeng og fullføring av videregående opplæring. En større andel elever med lave grunnskolepoeng fullfører ikke videregående opplæring i løpet av fem/seks år etter at de begynte i videregående opplæring for første gang. Figur 5.1 viser samme tendens når det gjelder mestringsnivå fra nasjonale prøver og gjennomføring av videregående opplæring.

Elever med høyere mestringsnivå fullfører videregående opplæring i større grad enn de med lavere mestringsnivå (SSB, 2020a). Vi vil i det følgende kapittelet undersøke dette nærmere og se på betydningen av resultater fra nasjonale prøver på 8. trinn for fullføring i videregående opplæring. Vi vil i tillegg se om resultater fra prøvene i lesing, regning og engelsk har lik eller ulik effekt på fullføring.

Figur 5.2 Gjennomføring i videregående opplæring, etter mestringsnivå fra nasjonale prøver, 2013-2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi har i alle modellene valgt å se på hvorvidt mestringsnivå og øvrige forklaringsvariabler påvirker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Det vil si at vi ikke skiller mellom de som fullfører på normert tid og de som fullfører på mer enn normert tid slik som i kapittel 3 og 4. Årsaken til dette er at vi fikk samme resultater når vi kjørte separate analyser for disse to gruppene.

Elever som mangler mestringsnivå på en prøve er ikke inkludert i analysene av mestringsnivå på prøven de mangler resultater fra. De kan likevel være inkludert i analysene av de andre prøvene dersom de har resultater fra disse. Dette betyr at elever som mangler mestringsnivå i for eksempel engelsk, ikke er tatt med i analysene som omhandler engelsk, men kan være inkludert i analysene som omhandler lesing dersom de har resultater fra den prøven.

Modell 1 i følgende tabeller viser resultatene fra bivariate regresjonsanalyser som illustrerer hvilken betydning mestringsnivå fra nasjonale prøver har for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. I modell 2 har vi inkludert de individspesifikke forklaringsvariablene kjønn,

innvandringsbakgrunn og fødselskvartal. I modell 3 inkluderer vi i tillegg foreldrenes utdanningsnivå og foreldrenes sivilstatus.

Tabell 5.1 viser sammenhengen mellom mestringsnivå i engelsk og fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. I alle tre modellene ser vi at økning i mestringsnivå har en positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring.

Tabell 5.1 Effekten av mestringsnivå engelsk på fullført videregående opplæring innen fem/seks år

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	<i>0,641</i>	<i>0,625</i>	<i>0,492</i>
Mestringsnivå engelsk	0,063*** (0,001)	0,062*** (0,001)	0,048*** (0,001)
Jente (ref = Gutt)		0,063*** (0,002)	0,064*** (0,002)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)		-0,070*** (0,005)	-0,027*** (0,005)
Norskfødte med innvandrerforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)		-0,025*** (0,005)	0,015** (0,005)
Kvartal 1 (ref = Kvartal 4)		-0,017*** (0,003)	-0,013*** (0,003)
Kvartal 2 (ref = Kvartal 4)		-0,010*** (0,003)	-0,007** (0,003)
Kvartal 3 (ref = Kvartal 4)		-0,003 (0,003)	-0,001 (0,003)
Foreldre lang høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,227*** (0,004)
Foreldre kort høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,196*** (0,004)
Foreldre videregående skole (ref = Grunnskole)			0,131*** (0,004)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)			0,050*** (0,002)
Antall observasjoner	156 671	156 668	156 616
R ²	0,032	0,041	0,068

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Modell 1 viser at en økning med ett mestringsnivå i engelsk i gjennomsnitt øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 6,3 prosentpoeng. I modell 3 finner vi imidlertid at en økning med ett mestringsnivå i engelsk øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 4,8 prosentpoeng. Effekten av mestringsnivå i engelsk er altså redusert fra modell 1 når vi legger til foreldrenes utdanningsnivå og sivilstand. Dette tyder på at foreldrenes utdanningsnivå fanger opp noe av sammenhengen mellom prøveresultat og fullføring av videregående opplæring. Hvordan foreldrenes utdanningsnivå og sivilstand påvirker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år vil bli nærmere omtalt senere i kapittelet.

Det er samtidig verd å merke seg at forklaringskraften (R²) i samtlige modeller er relativt lav. R² går fra 0 til 1, hvor 1 indikerer en perfekt sammenheng mellom avhengig variabel (Y) og forklaringsvariablene (X). I alle tre tabellene ser vi at R² øker fra modell 1 til modell 3, noe som er å forvente med tanke på at vi legger til flere forklaringsvariabler. R² i en lineær sannsynlighetsmodell vil typisk være lavere enn i lineær regresjon med en kontinuerlig avhengig variabel. Selv med dette i mente, har alle modellene en relativt lav R²-verdi. Dette tyder på at mye av variasjonen i det å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år kan henge sammen med andre faktorer enn de inkluderte forklaringsvariablene.

Tabell 5.2. Effekten av mestringsnivå lesing på fullført videregående opplæring innen fem/seks år

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	<i>0,558</i>	<i>0,555</i>	<i>0,437</i>
Mestringsnivå lesing	0,088*** (0,001)	0,086*** (0,001)	0,072*** (0,001)
Jente (ref = Gutt)		0,045*** (0,001)	0,049*** (0,002)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)		-0,029*** (0,005)	0,007 (0,005)
Norskfødte med innvandrerforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)		0,015** (0,005)	0,045*** (0,005)
Kvartal 1 (ref = Kvartal 4)		-0,025*** (0,003)	-0,020*** (0,003)
Kvartal 2 (ref = Kvartal 4)		-0,015*** (0,003)	-0,012*** (0,003)
Kvartal 3 (ref = Kvartal 4)		-0,005 (0,003)	-0,003 (0,003)
Foreldre lang høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,197*** (0,004)
Foreldre kort høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,177*** (0,004)
Foreldre videregående skole (ref = Grunnskole)			0,123*** (0,004)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)			0,048*** (0,002)
Antall observasjoner	152 832	152 832	152 786
R ²	0,062	0,066	0,086

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.2 viser hvordan mestringsnivå på nasjonale prøver i lesing påvirker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Resultatene i modell 1 viser at en økning med ett mestringsnivå i lesing øker sannsynligheten for å fullføre med 8,8 prosentpoeng. Også her ser vi samme tendens som i engelsk, at effekten av mestringsnivå reduseres i modell 3, når vi kontrollerer for samtlige forklaringsvariabler. Når vi ser på mestringsnivå på nasjonale prøver i regning viser tabell 5.3 at en økning med ett mestringsnivå i regning i snitt øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring med 9,0 prosentpoeng. Dette betyr at det er resultatene fra nasjonale prøver i regning som har størst påvirkning på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år.

Tabell 5.3. Effekten av mestringsnivå regning på fullført videregående opplæring innen fem/seks år

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	<i>0,549</i>	<i>0,511</i>	<i>0,402</i>
Mestringsnivå regning	0,090*** (0,001)	0,093*** (0,001)	0,080*** (0,001)
Jente (ref = Gutt)		0,084*** (0,002)	0,082*** (0,002)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)		-0,054*** (0,005)	-0,016*** (0,005)
Norskfødte med innvandrerforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)		0,005 (0,005)	0,027*** (0,005)
Kvartal 1 (ref = Kvartal 4)		-0,023*** (0,003)	-0,018*** (0,003)
Kvartal 2 (ref = Kvartal 4)		-0,013*** (0,003)	-0,011*** (0,003)
Kvartal 3 (ref = Kvartal 4)		-0,005* (0,003)	-0,004 (0,003)
Foreldre lang høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,187*** (0,004)
Foreldre kort høyere utdanning (ref = Grunnskole)			0,169*** (0,004)
Foreldre videregående skole (ref = Grunnskole)			0,118*** (0,004)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)			0,044*** (0,002)
Antall observasjoner	156 888	156 885	156 832
R ²	0,062	0,075	0,093

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.4 inkluderer modeller med dummyvariabler for mestringsnivå, hvor referansekategori er mestringsnivå 1. Dette gir oss muligheten til å undersøke nærmere sammenhengen mellom å være på ulike mestringsnivå og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Som forventet viser resultatene at jo høyere mestringsnivå, desto større er sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år, sammenlignet med mestringsnivå 1.

Modell 1 viser at elever som får mestringsnivå 5 i engelsk har 19,4 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år, sammenlignet med elever som har mestringsnivå 1, alt annet likt. Vi ser samtidig i modell 2 og 3 at mestringsnivå i lesing og regning har større påvirkning på sannsynligheten for fullføring enn engelsk.

Modell 2 viser at elever som får mestringsnivå 5 i lesing, i snitt har 31,1 prosent større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn elever som får mestringsnivå 1, alt annet likt. Elever som får mestringsnivå 5 i regning har 34,2 prosentpoeng større sannsynlighet til å fullføre videregående opplæring enn elever som får mestringsnivå 1. Også dette tyder på at det er resultater fra nasjonale prøver i regning som har størst betydning for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år.

I alle tre modellene i tabell 5.4 finner vi høyest økning i regresjonskoeffisientene fra mestringsnivå 1 til 2 og fra 2 til 3. Dette betyr at det å være på mestringsnivå 2 versus til 1 eller på mestringsnivå 3 versus 2 gir større utslag for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år, enn for eksempel å være på mestringsnivå 5 versus 4.

Tabell 5.4 Effekten av mestringsnivå fra nasjonale prøver på fullføring videregående opplæring innen fem/seks år

	Modell 1 (Engelsk)	Modell 2 (Lesing)	Modell 3 (Regning)
<i>Konstantledd</i>	0,508	0,449	0,416
Mestringsnivå 2 (ref = Mestringsnivå 1)	0,080*** (0,004)	0,132*** (0,004)	0,135*** (0,004)
Mestringsnivå 3 (ref = Mestringsnivå 1)	0,148*** (0,004)	0,229*** (0,004)	0,261*** (0,004)
Mestringsnivå 4 (ref = Mestringsnivå 1)	0,181*** (0,004)	0,285*** (0,004)	0,317*** (0,004)
Mestringsnivå 5 (ref = Mestringsnivå 1)	0,194*** (0,004)	0,311*** (0,005)	0,342*** (0,004)
Jente (ref = Gutt)	0,063*** (0,002)	0,048*** (0,002)	0,079*** (0,002)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)	-0,024*** (0,005)	0,016** (0,005)	-0,012* (0,005)
Norskfødte med innvandrerforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)	0,014** (0,005)	0,048*** (0,005)	0,028*** (0,005)
Kvartal 1 (ref = Kvartal 4)	-0,012*** (0,003)	-0,020*** (0,003)	-0,018*** (0,003)
Kvartal 2 (ref = Kvartal 4)	-0,007** (0,003)	-0,011*** (0,003)	-0,011*** (0,003)
Kvartal 3 (ref = Kvartal 4)	-0,001 (0,003)	-0,003 (0,003)	-0,004 (0,003)
Foreldre lang høyere utdanning (ref= Grunnskole)	0,227*** (0,004)	0,198*** (0,004)	0,187*** (0,004)
Foreldre kort høyere utdanning (ref= Grunnskole)	0,193*** (0,004)	0,172*** (0,004)	0,163*** (0,004)
Foreldre videregående skole (ref= Grunnskole)	0,19** (0,004)	0,118*** (0,004)	0,112*** (0,004)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)	0,050*** (0,002)	0,047*** (0,002)	0,045*** (0,002)
Antall observasjoner	156 616	152 832	156 832
R ²	0,069	0,090	0,100

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Elever med foreldre med høyere utdanning har størst sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring

Utenom mestringsnivå har vi lagt til de samme forklaringsvariablene i modell 2 og 3 på alle tre prøvene (jevnfør tabell 5.2 til 5.3). I alle tabellene ser vi at effektene av forklaringsvariablene er svært like. Derfor har vi valgt å omtale de samlet.

I modell 2 har vi lagt til variablene kjønn, innvandringsbakgrunn og fødselskvartal. Omtalen av de ulike variablene nedenfor viser til effekter når øvrige variabler i modellen holdes likt. Resultatene i alle tre tabellene viser at jenter har større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring enn gutter. Dette samsvarer med SSBs offisielle statistikk som viser at det er flere jenter enn gutter som fullfører videregående opplæring innen fem/seks år (SSB 2020a). Størst betydning av kjønn finner vi imidlertid i tabell 5.4, hvor vi blant annet kontrollerer for elevenes mestringsnivå i regning. Her finner vi at jenter har 8,4 prosentpoeng større sannsynlighet enn gutter til å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Grunnen til dette er at gutter har høyere mestringsnivå i regning enn jenter (SSB 2020b). Derfor er betydningen av kjønn større her enn på nasjonale prøver i engelsk eller lesing.

I alle tre tabellene, ser vi i modell 2 at innvandrerelever har lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring enn den øvrige befolkning. Når det gjelder norskfødte med innvandrerforeldre er ikke sammenhengene like entydige. Når vi kontrollerer for mestringsnivå i engelsk finner vi at norskfødte med innvandrerforeldre har lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn den øvrige befolkningen. Vi finner motsatt mønster i tabell 5.3 hvor vi tar hensyn til mestringsnivå i lesing, mens vi finner ingen statistisk signifikante sammenhenger mellom det å være norskfødt med innvandrerforeldre og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år i tabell 5.4 hvor vi kontrollerer for mestringsnivå i regning.

Vi finner i tillegg en svak negativ sammenheng mellom det å være født i første og andre kvartal og det å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Det betyr at elever som er født i første og andre kvartal har lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn elever som er født i første kvartal, alt annet likt. Dersom vi har to elever som har samme mestringsnivå, kjønn og innvandringsbakgrunn, vil eleven som er født i fjerde kvartal ha større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn eleven som er født tidligere på året. Som Falch m.fl. (2011) også påpeker, betyr ikke dette resultatet at fullføringsgraden er høyere blant elever født sent på året enn elever født tidlig på året, men at for elever med like karakteristika, så er sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring større for dem som er født sent på året enn for dem som er født tidlig.

I modell 3 har vi lagt til forklaringsvariablene foreldrenes utdanningsnivå og om foreldrene var bosatt på samme adresse da eleven fullførte grunnskolen. Resultatene i alle tre tabellene viser at foreldrenes utdanningsnivå har en sterk sammenheng med sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Den sterkeste sammenheng finner vi når vi tar hensyn til mestringsnivå i engelsk, hvor elever som har foreldre med lang høyere utdanning i gjennomsnitt har 22,7 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn elever som har foreldre som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Elever som har foreldre med kort høyere utdanning har 19,6 prosentpoeng større sannsynlighet, mens elever som har foreldre med videregående opplæring i snitt har 13,1 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre enn elever som har foreldre med grunnskoleutdanning,

og dette er altså når vi i tillegg til å kontrollere for mestringsnivå også tar hensyn til de andre forklaringsvariablene i modellen.

I modell 3 ser vi i tillegg at betydning av innvandringsbakgrunn er redusert. Dette kan tyde på at foreldrenes utdanningsnivå har større betydning for om elevene fullfører videregående opplæring enn innvandringsbakgrunn, og at noe effekten av innvandrerbakgrunn i modell 2 henger sammen med at innvandrerelever i snitt har foreldre med et lavere utdanningsnivå. Når det gjelder norskfødte med innvandrerforeldre, ser vi i modell 3 i alle tabellene at sammenhengen er positiv. Dette samsvarer med funnene til Falch m.fl. (2011) og betyr at norskfødte med innvandrerforeldre har en større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn den øvrige befolkning, alt annet likt.

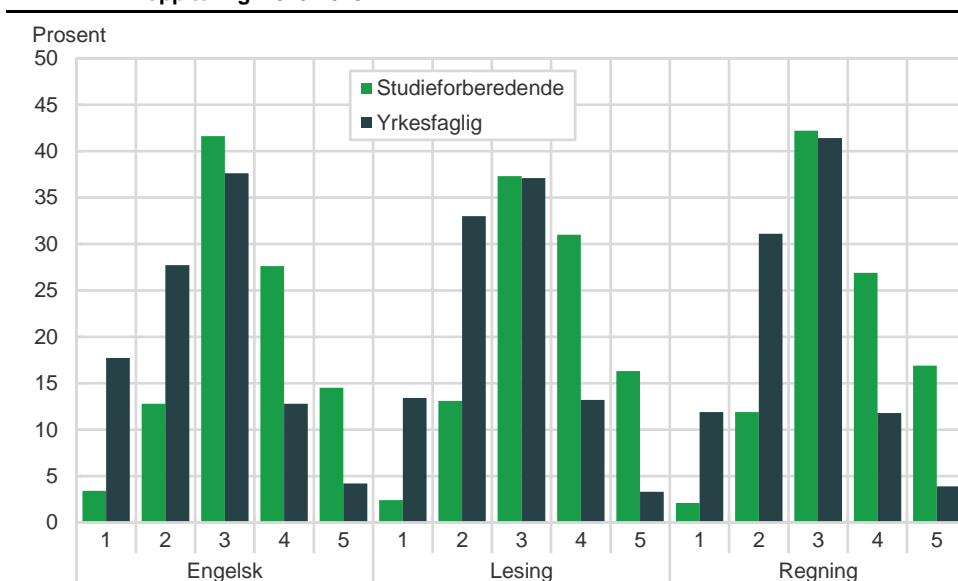
I alle tre tabellene ser vi også at foreldrenes sivilstatus har en signifikant sammenheng med sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Dette er i samsvar med funnene til Falch m.fl. (2011). Elever som hadde foreldre som var registrert bosatt på samme adresse da eleven avsluttet grunnskolen hadde mellom 4 og 5 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år sammenlignet med elever som hadde foreldre som ikke bodde på samme adresse, kontrollert for andre kjennetegn i modellen.

5.3. Effekten av mestringsnivå er størst for de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram

I delkapittel 5.2 så vi at økt mestringsnivå på nasjonale prøver har en positiv sammenheng med sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Den sterkeste sammenhengen mellom mestringsnivå og fullføring, fant vi når vi så på effekten av mestringsnivå i regning.

I dette delkapittelet skal vi se på om det er noen forskjeller mellom de som velger studieforberedende og de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram. Som omtalt i kapittel 2, er det høyere fullføringsgrad i videregående opplæring blant de som velger studieforberedende utdanningsprogram. På bakgrunn av dette er det interessant å undersøke om mestringsnivå fra nasjonale prøver har ulik betydning for de som velger studieforberedende og de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram.

Figur 5.3 Fordeling av mestringsnivå fra nasjonale prøver, etter studievalg i videregående opplæring. 2013-2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 5.3 viser fordelingen av mestringsnivå fra nasjonale prøver, etter hvilket studieprogram elevene startet på i videregående opplæring. Vi ser at elever som begynte på et studieforbereende utdanningsprogram har høyere mestringsnivå fra nasjonale prøver enn elever som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram. Et resultat av denne forskjellen ser vi i tabellene 5.6-5.8 hvor vi finner at mestringsnivå fra nasjonale prøver vil ha større betydning for gjennomføring av videregående opplæring for elever som valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram, enn for de som valgte et studieforbereende løp.

Tabell 5.5 Effekten av mestringsnivå engelsk på fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Forskjeller mellom studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram.

	Modell 1		Modell 2		Modell 3	
	Studieforb.	Yrkesfag	Studieforb.	Yrkesfag	Studieforb.	Yrkesfag
<i>Konstantledd</i>	0,778	0,608	0,759	0,613	0,653	0,468
Mestringsnivå engelsk	0,036*** (0,001)	0,054*** (0,002)	0,036*** (0,001)	0,052** (0,002)	0,030*** (0,001)	0,045*** (0,002)
Jente (ref = Gutt)			0,059*** (0,002)	0,035*** (0,003)	0,062*** (0,002)	0,041*** (0,003)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)			-0,082*** (0,005)	-0,094*** (0,009)	-0,049*** (0,005)	-0,047*** (0,009)
Norskfødte med innvandrerforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)			-0,035*** (0,004)	-0,087*** (0,010)	-0,004 (0,005)	-0,045*** (0,010)
Kvartal 1 (ref = Kvartal 4)			-0,013*** (0,003)	-0,025*** (0,005)	-0,010*** (0,003)	-0,020*** (0,005)
Kvartal 2 (ref = Kvartal 4)			-0,007* (0,003)	-0,016*** (0,005)	-0,006* (0,003)	-0,012* (0,005)
Kvartal 3 (ref = Kvartal 4)			-0,002 (0,003)	-0,006 (0,005)	-0,001 (0,003)	-0,002 (0,005)
Foreldre lang høyere utdanning (ref = Grunnskole)					0,149*** (0,005)	0,232*** (0,009)
Foreldre kort høyere utdanning (ref = Grunnskole)					0,128*** (0,005)	0,196*** (0,006)
Foreldre videregående skole (ref = Grunnskole)					0,087*** (0,005)	0,140*** (0,005)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)					0,030*** (0,002)	0,069*** (0,004)
Antall observasjoner	87 563	69 108	87 562	69 106	87 540	69 076
R ²	0,014	0,016	0,028	0,020	0,041	0,042

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.5 illustrerer sammenhengen mellom mestringsnivå i engelsk og fullføring av videregående opplæring for de som valgte studieforbereende og de som valgte yrkesfaglig utdanningsprogram. I alle modellene ser vi at det er en positiv sammenheng mellom mestringsnivå i engelsk og fullføring av videregående opplæring, både for de som valgte et studieforbereende og for de som valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram. I modell 1 ser vi at en økning med ett mestringsnivå i engelsk øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 3,6 prosentpoeng for de som startet på et studieforbereende utdanningsprogram og 5,4 prosentpoeng for de som valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram. Vi ser at utslaget på sannsynligheten for å fullføre synker i modell 3 hvor vi legger til alle forklaringsvariablene.

Tabell 5.6 viser en positiv sammenheng mellom mestringsnivå i lesing og fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Effekten av mestringsnivå i lesing er større enn effekten av mestringsnivå i engelsk. En økning med ett mestringsnivå i lesing øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring med 5,8 prosentpoeng for de som valgte et studieforbereende utdanningsprogram, og 8,9 prosentpoeng for de som valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram.

Tabell 5.6 Effekten av mestringsnivå lesing på fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Forskjeller mellom studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram

	Modell 1		Modell 2		Modell 3	
	Studieforb.	Yrkesfag	Studieforb.	Yrkesfag	Studieforb.	Yrkesfag
<i>Konstantledd</i>	0,700	0,511	0,695	0,525	0,599	0,395
Mestringsnivå lesing	0,058*** (0,001)	0,089*** (0,002)	0,055*** (0,001)	0,087*** (0,002)	0,048*** (0,001)	0,078*** (0,002)
Jente (ref = Gutt)			0,049*** (0,002)	0,020*** (0,003)	0,053*** (0,002)	0,027*** (0,003)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)			-0,053*** (0,005)	-0,049*** (0,009)	-0,025*** (0,005)	-0,008 (0,010)
Norskfødte med innvandrerforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)			-0,005 (0,004)	-0,044*** (0,010)	0,020*** (0,005)	-0,009 (0,010)
Kvartal 1 (ref = Kvartal 4)			-0,020*** (0,003)	-0,032*** (0,005)	-0,017*** (0,003)	-0,026*** (0,005)
Kvartal 2 (ref = Kvartal 4)			-0,011*** (0,003)	-0,020*** (0,005)	-0,009** (0,003)	-0,016*** (0,005)
Kvartal 3 (ref = Kvartal 4)			-0,004 (0,003)	-0,008 (0,005)	-0,003 (0,003)	-0,005 (0,005)
Foreldre lang høyere utdanning (ref = Grunnskole)					0,133*** (0,005)	0,207*** (0,009)
Foreldre kort høyere utdanning (ref = Grunnskole)					0,118*** (0,005)	0,179*** (0,009)
Foreldre videregående skole (ref = Grunnskole)					0,083*** (0,005)	0,131*** (0,006)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)					0,031*** (0,002)	0,067*** (0,004)
Antall observasjoner	85 492	67 340	85 491	67 339	85 471	67 315
R ²	0,035	0,040	0,044	0,041	0,055	0,060

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.7 Effekten av mestringsnivå regning på fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Forskjeller mellom studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram

	Modell 1		Modell 2		Modell 3	
	Studieforb.	Yrkesfag	Studieforb.	Yrkesfag	Studieforb.	Yrkesfag
<i>Konstantledd</i>	0,713	0,477	0,667	0,463	0,578	0,342
Mestringsnivå regning	0,054*** (0,001)	0,099*** (0,002)	0,058*** (0,001)	0,102*** (0,002)	0,052*** (0,001)	0,093*** (0,002)
Jente (ref = Gutt)			0,075*** (0,002)	0,060*** (0,003)	0,076*** (0,002)	0,063*** (0,003)
Innvandrere (ref = Den øvrige befolkningen)			-0,066*** (0,005)	-0,074*** (0,009)	-0,037*** (0,005)	-0,034*** (0,009)
Norskfødte med innvandrerforeldre (ref = Den øvrige befolkningen)			-0,019*** (0,004)	-0,053*** (0,010)	0,008** (0,003)	-0,018 (0,010)
Kvartal 1 (ref = Kvartal 4)			-0,017*** (0,003)	-0,031*** (0,005)	-0,014*** (0,003)	-0,026*** (0,005)
Kvartal 2 (ref = Kvartal 4)			-0,010*** (0,003)	-0,019*** (0,005)	-0,008** (0,003)	-0,015*** (0,005)
Kvartal 3 (ref = Kvartal 4)			-0,004 (0,003)	-0,008 (0,005)	-0,003 (0,003)	-0,005 (0,005)
Foreldre lang høyere utdanning (ref = Grunnskole)					0,129*** (0,005)	0,199*** (0,009)
Foreldre kort høyere utdanning (ref = Grunnskole)					0,114*** (0,005)	0,170*** (0,006)
Foreldre videregående skole (ref = Grunnskole)					0,081*** (0,005)	0,123*** (0,005)
Foreldre bor sammen (ref = Foreldre bor ikke sammen)					0,028*** (0,002)	0,064*** (0,004)
Antall observasjoner	87 539	69 349	87 538	69 347	87 515	69 317
R ²	0,030	0,047	0,048	0,054	0,058	0,070

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I alle tre tabellene, finner vi at resultater fra nasjonale prøver har større betydning for de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram enn de som velger studieforberedende. Forskjellene er imidlertid størst når vi ser på effekten av mestringsnivå i regning, og minst i engelsk. En økning med ett mestringsnivå i regning øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring med 5,4 prosentpoeng for de som valgte et studieforberedende utdanningsprogram og 9,9 prosentpoeng for de som valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram.

Foreldrenes utdanningsnivå har størst betydning for de som velger yrkesfag

Som i det foregående delkapittelet har vi sett på de samme forklaringsvariablene i modell 2 og 3 når vi har sett på forskjellene mellom de som velger studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram. I likhet med resultatene omtalt i delkapittel 5.2 viser forklaringsvariablene et veldig likt mønster når det gjelder alle tre prøvene, og vi vil derfor omtale de samlet.

Jenter har større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn gutter, alt annet likt. Selv om dette gjelder både for de som velger studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer, er effekten av kjønn størst på studieforberedende utdanningsprogram når vi tar hensyn til mestringsnivå i regning. I modell 3 i tabell 5.7 ser vi at jenter i gjennomsnitt har 7,6 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring enn gutter på studieforberedende utdanningsprogram, alt annet likt. Blant de som valgte yrkesfaglig viser samme tabell at jenter har 6,3 prosentpoeng større sannsynlighet til å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn gutter.

Innvandrerelever har noe lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn øvrig befolkning, alt annet likt. Dette gjelder både for de som valgte studieforberedende og de som valgte yrkesfaglig utdanningsprogram, og vi finner ikke store forskjeller mellom de to utdanningsretningene. Innvandringsbakgrunn har imidlertid størst betydning når vi kontrollerer for mestringsnivå i engelsk, hvor innvandrerelever har om lag 5 prosentpoeng lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn øvrig befolkning, alt annet likt. Innvandringsbakgrunn har minst betydning når vi tar hensyn til mestringsnivå i lesing. Her har innvandrerelever som begynte på et studieforberedende utdanningsprogram 2,5 prosentpoeng lavere sannsynlighet til å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn øvrig befolkning, mens vi ikke finner en statistisk signifikante forskjeller mellom innvandrere og den øvrige befolkning i sannsynligheten for fullføring blant de som valgte yrkesfaglig.

I kapittel 5.2 så vi at norskfødte med innvandrerforeldre hadde større sannsynlighet for fullføring av videregående opplæring enn den øvrige befolkning når vi la til alle forklaringsvariablene. Også når vi kun ser på de som valgte studieforberedende utdanningsprogram, finner vi at norskfødte med innvandrerforeldre har noe større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn øvrig befolkning. Det er samtidig viktig å understreke at denne sammenhengen er svak.

Den sterkeste sammenhengen finner vi når vi kontrollerer for mestringsnivå i lesing, hvor norskfødte med innvandrerforeldre som begynte på studieforberedende utdanningsprogram hadde 2 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år sammenlignet med øvrig befolkning som valgte studieforberedende. For elever som begynte på yrkesfaglig utdanningsprogram, har norskfødte med innvandrerforeldre en lavere sannsynlighet for fullføring når vi tar hensyn til mestringsnivå i engelsk. Forskjellen er på 4,5 prosentpoeng sammenlignet med elever i gruppen den øvrige befolkningen.

I likhet med i delkapittel 5.2, har elever som er født i første og andre kvartal lavere sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring, sammenlignet med de som er født i fjerde kvartal, alt annet likt. Selv om dette gjelder både for de som begynte på studieforbereende og yrkesfaglig utdanningsprogram, finner vi at effekten av fødselskvartal er størst blant de som valgte yrkesfaglig utdanningsprogram. Igjen, er det verdt å understreke at negativ koeffisient ikke betyr at fullføringsgraden er høyere blant elever født sent på året enn elever født tidlig på året, men at for elever med like karakteristika, inkludert likt mestringsnivå, er sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring større for dem som er født sent på året enn for dem som er født tidlig.

I delkapittel 5.2 så vi at foreldrenes utdanningsnivå hadde størst betydning for fullføring av videregående opplæring, og det var elever som hadde foreldre med høyere utdanning som hadde størst sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring sammenlignet med elever som har foreldre med grunnskole som høyest fullførte utdanningsnivå.

Når vi ser på forskjellene mellom de som velger studieforbereende og de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram, finner vi at foreldrenes utdanningsnivå har størst effekt blant de som velger yrkesfaglig. Modell 3 i tabell 5.7 viser at elever som har foreldre med høyere utdanning har 19,9 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre blant elever som starter på yrkesfag enn de som har foreldre med grunnskole. Blant de som velger studieforbereende utdanningsprogram har elever som har foreldre med høyere utdanning 12,9 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre innen fem/seks år enn de som har foreldre med grunnskole.

I alle tre ovenstående tabellene ser vi også at foreldrenes sivilstatus har en positiv sammenheng med sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Elever som har foreldre som var registrert på samme adresse når de avsluttet grunnskolen har større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring enn de som har foreldre som ikke bodde sammen. Dette gjelder både for de som valgte studieforbereende og de som valgte yrkesfaglige utdanningsprogram, men effekten er størst for de som valgte yrkesfaglig. Blant disse elevene har de som har foreldre som bor på samme adresse i snitt mellom 6 og 7 prosentpoeng større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring enn elever som har foreldre som ikke bor sammen.

For de som begynte på studieforbereende utdanningsprogram er sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år om lag 3 prosentpoeng større for de som har foreldre som bor sammen.

6. Betydningen av grunnskolekarakterer og nasjonale prøver

I de foregående kapitlene så vi at både grunnskolekarakterer og resultater fra nasjonale prøver har betydning for fullføring av videregående opplæring. Elever med høyere standpunktkarakterer og høyere mestringsnivå på nasjonale prøver, har større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år etter førstegangsregistrering. Derfor forventer vi at standpunktkarakterer og mestringsnivå henger sammen. Det vil si at elever med høyere mestringsnivå, har i gjennomsnitt høyere karakterer, mens elever med lavere mestringsnivå, har i gjennomsnitt lavere karakterer. Både standpunktkarakterer og mestringsnivå påvirkes av visse bakgrunnsvariabler (jf. kap. 3 og 4), men vi holder disse utenfor analysene i dette kapitlet siden vi skal sammenligne den relative betydningen av karakterer og resultater fra nasjonale prøver for fullføring i videregående opplæring.

I dette delkapitlet skal vi undersøke om det er karakterer eller resultater fra nasjonale prøver som har sterkest sammenheng med fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. I analysene i kapittel 5 har elever som for eksempel mangler resultater fra nasjonale prøver i engelsk, blitt inkludert i analysene om nasjonale prøver i lesing dersom de har resultater der. I dette kapitlet har vi derimot valgt å utelate alle som mangler resultater fra en eller flere nasjonale prøver. Årsaken til dette er for å kunne kontrollere for resultatene fra alle de tre nasjonale prøvene og standpunktkarakterer i samme regresjonsmodell. Derfor vil antall observasjoner i dette kapitlet avvike noe fra kapitlene 3-5.

6.1. Elever med høye standpunktkarakterer er ofte blant de som fullfører videregående opplæring innen fem/seks år

Som nevnt innledningsvis forventer vi at standpunktkarakterer og mestringsnivå henger sammen. I tabell 6.1 finner vi resultatene fra en korrelasjonsanalyse som viser sammenhengen mellom summen av karakterer i fellesfagene og resultater fra nasjonale prøver. En perfekt positiv korrelasjon er lik 1, mens en perfekt negativ korrelasjon er lik -1.

Tabell 6.1 Korrelasjonsanalyse som viser sammenhengen mellom sum av standpunktkarakterer i fellesfag og resultater fra nasjonale prøver

	Sum standpunkt-karakter fellesfag	Mestring engelsk	Mestring lesing
Mestring engelsk	0,533***		
Mestring lesing	0,633***	0,647***	
Mestring regning	0,582***	0,510***	0,592***

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Resultatene viser at sum standpunktkarakterer i fellesfagene har en sterk sammenheng med mestringsnivå fra nasjonale prøver. Den sterkeste sammenhengen finner vi mellom sum standpunktkarakterer i fellesfag og mestringsnivå i lesing, med en koeffisient på 0,633. Med andre ord betyr dette at elever som har et høyt mestringsnivå i lesing ofte har høye standpunktkarakterer i fellesfagene. I tillegg har de ulike nasjonale prøvene også en sterk sammenheng med hverandre. Den sterkeste sammenhengen finner vi mellom mestringsnivå i lesing og mestringsnivå i engelsk. Dette betyr at elever som har et høyt mestringsnivå i engelsk ofte har et høyt mestringsnivå i lesing også.

Tabell 6.2 viser en tilsvarende korrelasjonsanalyse mellom grunnskoleresultater og fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. De bivariate korrelasjons-

analysene forteller hvor mye hvert enkelt resultat henger sammen med det å fullføre videregående opplæring. Ikke overraskende er alle disse korrelasjonene positive, det vil si at gode resultater henger sammen med det å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år.

Tabell 6.2 Korrelasjonsanalyse som viser sammenhengen mellom standpunktkarakterer og fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år

	Koeffisient	Gjennomsnitt	Standardavvik	Antall observasjoner
Sum standpunktkarakter fellesfag	0,421***	50,306	9,439	144 457
Mestring engelsk	0,176***	3,056	1,049	144 457
Mestring lesing	0,243***	3,145	1,045	144 457
Mestring regning	0,242***	3,171	1,022	144 457
Engelsk, skriftlig	0,286***	3,966	1,054	144 457
Engelsk, muntlig	0,299***	4,205	1,001	144 457
Kunst og håndverk	0,295***	4,363	0,897	144 457
Matematikk	0,359***	3,626	1,189	144 457
Mat og helse	0,310***	4,496	0,836	144 457
Musikk	0,300***	4,411	0,939	144 457
Naturfag	0,376***	4,128	1,113	144 457
Norsk hovedmål, skriftlig	0,320***	3,938	0,965	144 457
Norsk sidemål, skriftlig	0,302***	3,707	0,966	134 772
Norsk, muntlig	0,363***	4,231	0,997	144 457
Religion, livssyn og etikk	0,367***	4,209	1,096	144 457
Samfunnsfag	0,375***	4,246	1,077	144 457
Kroppsøving	0,277***	4,488	0,908	144 457
Fremmedspråk	0,218***	0,683	0,465	144 457

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Resultatene i tabell 6.2 viser at den sterkeste sammenhengen er mellom sum standpunktkarakterer i fellesfagene og fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år, med en korrelasjon på 0,421. Dette betyr at elever som har høye standpunktkarakterer ofte er blant de som fullfører videregående opplæring innen fem/seks år. Dette er kanskje ikke så overraskende gitt at summen av karakterer i fellesfagene fanger et bredere spekter av ferdigheter og kompetanse enn karakterer i et enkeltfag eller mestringsnivå på nasjonale prøver.

Når vi ser på de enkelte standpunktkarakterene finner vi sterkeste positiv sammenheng på 0,38 mellom standpunktkarakterene i samfunnsfag og naturfag og fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. I tillegg har standpunktkarakterer i religion, livssyn og etikk, norsk muntlig og matematikk en positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring på over 0,35. Den svakeste sammenhengen er mellom kroppsøving og fullføring av videregående opplæring med en koeffisient på 0,21. Selv om resultatene av disse bivariate korrelasjonsanalysene viser at kroppsøving har den svakeste sammenhengen, skal vi senere i dette kapittelet vise at sammenhengen mellom kroppsøving og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år er sterkere når vi presenterer resultatene fra multivariate modeller hvor vi kontrollerer for øvrige standpunktkarakterer og resultater fra nasjonale prøver.

Resultatene viser at sammenhengen mellom mestringsnivå på de ulike nasjonale prøvene og fullføring av videregående opplæring er generelt svakere enn sammenhengen mellom de ulike standpunktkarakterene og fullføring. Dette kan være et resultat av nærhet i tid, at standpunktkarakterer som er satt i 10. trinn er nærmere videregående opplæring og derfor har større betydning enn nasjonale prøver fra 8. trinn. Mestringsnivå i lesing og regning har begge en positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år på 0,24. Til sammenligning er tilsvarende sammenheng for mestringsnivå i engelsk på 0,18. Dette samsvarer med resultatene i kapittel 4 hvor vi fant at mestringsnivå i regning har størst betydning for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring, mens engelsk hadde minst betydning.

6.2. Relativ betydning av standpunktkarakterer og resultater fra nasjonale prøver

I tabell 6.3 presenteres resultatene av regresjonsanalyser hvor både summen av karakterene i fellesfagene, resultater fra nasjonale prøver og samtlige standpunktkarakterer er inkludert. Det er verd å merke seg at summen av karakterene i tabellene under ikke inkluderer standpunktkarakterene i norsk sidemål (se kap 3.3.) og fremmedspråk.

Siden vi inkluderer mange ulike grunnskoleresultater i samme modell, har vi sjekket for multikollinearitet. Multikollinearitet oppstår når de uavhengige variablene (x-variablene) måler samme fenomen. Det fører til at disse variablene i for stor grad korrelerer med hverandre, som igjen øker regresjonskoeffisientenes standardfeil og gir ustabile modeller. Resultatene fra test av multikollinearitet finnes i vedleggstabell A12 og A13, og viser at dette ikke er problem i våre modeller.

I modell 1 i tabell 6.3 er det kun inkludert resultater fra nasjonale prøver i engelsk, lesing og regning, og vi finner at økt mestringsnivå i lesing og regning har en positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring. En økning med ett mestringsnivå i lesing eller regning øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 5,4 prosentpoeng, alt annet likt. Vi finner imidlertid ingen signifikant sammenheng mellom mestringsnivå i engelsk og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år.

Tabell 6.3 Betydningen av standpunktkarakterer og resultater fra nasjonale prøver for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Konstantledd</i>	0,497	0,014	0,263	0,034
Sum standpunktkarakter fellesfag		0,018*** (0,000)		
Mestring engelsk	-0,001 (0,001)	-0,024*** (0,001)	-0,021*** (0,001)	-0,011*** (0,001)
Mestring lesing	0,054*** (0,001)	-0,004** (0,001)	0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)
Mestring regning	0,054*** (0,001)	0,007*** (0,001)	0,000 (0,001)	-0,001 (0,001)
Engelsk, skriftlig			-0,003* (0,002)	-0,005** (0,002)
Engelsk, muntlig			0,025*** (0,002)	0,007*** (0,002)
Matematikk			0,056*** (0,001)	0,017*** (0,002)
Norsk hovedmål, skriftlig			0,008*** (0,002)	-0,004* (0,002)
Norsk sidemål, skriftlig			0,017*** (0,002)	0,005** (0,002)
Norsk, muntlig			0,060*** (0,002)	0,019*** (0,002)
Kunst og håndverk				0,023*** (0,001)
Mat og helse				0,017*** (0,001)
Musikk				0,012*** (0,001)
Naturfag				0,023*** (0,002)
Religion, livssyn og etikk				0,017*** (0,002)
Samfunnsfag				0,027*** (0,002)
Kroppsøving				0,036*** (0,001)
Har fremmedspråk				0,041*** (0,002)
Antall observasjoner	144 457	144 457	134 772	134 772
R²	0,074	0,181	0,148	0,176

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I modell 2 har vi i tillegg til resultater fra nasjonale prøver inkludert summen av karakterene i fellesfagene. Resultatene i tabell 6.3 viser at sum standpunkt-karakterer i fellesfag har en svak positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring. En økning med ett poeng på en av karakterene øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring med 1,8 prosentpoeng. I tillegg har mestringsnivå i regning en svak positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring. En økning med ett mestringsnivå i regning øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 0,7 prosentpoeng.

Selv om vi i kapittel 5 så at mestringsnivå i engelsk og lesing har en positiv effekt på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år, ser vi her at effekten blir negativ når vi kontrollerer for sum standpunkt-karakterer i fellesfagene. Det vil si at, gitt alt annet likt, gir ikke mestringsnivå i engelsk og lesing en økt sannsynlighet for å gjennomføre videregående opplæring. Dette kan forklares med at sum standpunkt-karakterer i fellesfagene måler et bredere spekter av ferdigheter enn mestringsnivå i engelsk. I tillegg er standpunkt-karakterene fastsatt på 10. trinn, mens nasjonale prøver er fra 8. trinn. Derfor vil sum standpunkt-karakter ha større betydning og slå ut sterkere enn nasjonale prøver i engelsk eller lesing.

Modell 3 inkluderer resultater fra nasjonale prøver og standpunkt-karakterer i engelsk, norsk og matematikk. Resultater fra nasjonale prøver i engelsk, lesing og regning kan ikke sammenlignes direkte med standpunkt-karakterene i engelsk, norsk og matematikk. For eksempel handler nasjonale prøver i lesing om å finne informasjon i tekster, tolke og sammenholde informasjon og å reflektere over og vurdere teksters form og innhold. Lærerplanen i norskfaget er mer omfattende og inneholder mye annet i tillegg til lesing. I tillegg til dette er nasjonale prøver en enkelt prøve, mens en standpunkt-karakter fastsettes på bakgrunn av elevenes innsats gjennom hele skoleåret.

Resultatene i modell 3 viser at mestringsnivå i lesing og regning ikke har en signifikant sammenheng med det å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år, når det kontrolleres for standpunkt-karakterene i engelsk, norsk og matematikk. Mestringsnivå i engelsk har også i modell 3 en negativ effekt på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Når det gjelder standpunkt-karakterene, har alle karakterene en positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring, med unntak av engelsk skriftlig som har en svak negativ sammenheng. Vi finner imidlertid at standpunkt-karakterene i matematikk og norsk muntlig har størst effekt på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. En økning med en standpunkt-karakter i matematikk øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 5,6 prosentpoeng, alt annet likt. Tilsvarende økning i norsk muntlig øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 6,0 prosentpoeng, alt annet likt.

I den siste modellen er det i tillegg kontrollert for de øvrige standpunkt-karakterene. Når det gjelder mestringsnivå fra nasjonale prøver finner vi også i modell 4 at mestringsnivå i engelsk har en negativ sammenheng med fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år, men effekten er redusert fra modell 3. Mestringsnivå i lesing og regning har heller ikke i modell 4 en signifikant sammenheng med sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Selv om matematikk og norsk muntlig fremdeles har en positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring, er effekten redusert fra modell 3. Dette kan forklares ved at vi i modell 4 kontrollerer for samtlige standpunkt-karakterer.

Når vi ser på enkeltkarakterene, viser resultatene i modell 4 at kroppsøving har størst betydning for fullføring av videregående opplæring. En økning med en standpunktkarakter i kroppsøving øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring med 3,6 prosentpoeng, alt annet likt. Dette samsvarer med resultatene presentert i kapittel 3 hvor vi også så at standpunktkarakteren i kroppsøving hadde stor betydning. Det er samtidig verd å merke seg at det ikke betyr at standpunktkarakteren i kroppsøving er særlig viktig for gjennomføring av videregående opplæring, men at standpunktkarakteren i kroppsøving fanger opp noen ferdigheter som ikke de øvrige standpunktkarakterene måler.

Sum standpunktkarakterer fellesfag har størst betydning for fullføring av videregående opplæring

Siden de ulike forklaringsvariablene i modellene i tabell 6.3 ikke har samme skala, kan vi ikke direkte si at den ene har sterkere eller svakere effekt enn den andre. For å kunne si noe om forklaringsvariablenes relative betydning, har vi i tabell 6.4 brukt standardiserte betakoeffisienter. Dette gjør at alle forklaringsvariablene settes på samme skala og gjør det mulig å si noe om det er summen av standpunktkarakterer i fellesfag, resultater fra nasjonale prøver eller de enkelte standpunktkarakterene som har størst effekt på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år. Betakoeffisienten vil normalt variere mellom -1 og 1. Jo nærmere +/- 1, desto mer betydningsfull er effekten av variabelen. Siden alle forklaringsvariablene får et gjennomsnitt lik null, faller konstantleddet ut i selve standardiseringsprosessen.

Tabell 6.4 Relative betydningen av standpunktkarakterer og resultater fra nasjonale prøver. Standardiserte betakoeffisienter.

	Modell 1	Modell 2
Sum standpunktkarakter fellesfag	0,453*** (0,000)	
Mestring engelsk	-0,069*** (0,001)	-0,033*** (0,001)
Mestring lesing	-0,010** (0,001)	-0,003 (0,001)
Mestring regning	0,020*** (0,001)	-0,003 (0,001)
Engelsk, skriftlig		-0,014** (0,002)
Engelsk, muntlig		0,019*** (0,002)
Matematikk		0,056*** (0,002)
Norsk hovedmål, skriftlig		-0,010* (0,002)
Norsk sidemål, skriftlig		0,013** (0,002)
Norsk, muntlig		0,053*** (0,002)
Kunst og håndverk		0,056*** (0,001)
Mat og helse		0,038*** (0,001)
Musikk		0,031*** (0,001)
Naturfag		0,070*** (0,002)
Religion, livssyn og etikk		0,052*** (0,002)
Samfunnsfag		0,079*** (0,002)
Kroppsøving		0,090*** (0,001)
Har fremmedspråk		0,053*** (0,002)
Antall observasjoner	144 457	134 772
R ²	0,181	0,176

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Modell 1 i tabell 6.4 viser de standardiserte koeffisientene til modell 2 i tabell 6.3. Resultatene viser at sum standpunktkarakterer fellesfag har større effekt på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år enn resultater fra nasjonale prøver. Når det gjelder de nasjonale prøvene er det mestringsnivå i engelsk som er den mest betydningsfulle forklaringsvariabelen. Mestringsnivå i lesing og regning har betakoeffisienter nær null. Dette samsvarer med resultatene i tabell 6.3 hvor vi så at mestringsnivå i lesing og regning hadde svake sammenhenger med fullføring av videregående opplæring.

I tillegg har modell 1 en større forklaringskraft (R^2) enn modell 2. Med tanke på at det er kun i denne modellen at vi inkluderer sum standpunktkarakterer fellesfag, kan det tyde på at denne forklaringsvariabelen har stor betydning for fullføringen av videregående opplæring innen fem/seks år. Dette er kanskje ikke så uventet siden variabelen utgjør summen av karakterene i fellesfagene, og derfor måler et bredt spekter av grunnskoleferdigheter.

Når vi ser på betydningen av de enkelte standpunktkarakterene i modell 2, finner vi at kroppsøving skiller seg ut som den mest betydningsfulle standpunktkarakteren med en koeffisient på 0,09, etterfulgt av samfunnsfag og naturfag med koeffisienter på henholdsvis 0,079 og 0,070. I tabell 6.3 så vi at disse tre enkeltkarakterene også hadde høye ustandardiserte koeffisienter. Standpunktkarakteren i kunst og håndverk hadde like høy ustandardisert koeffisient som naturfag, men vi ser i tabell 6.4 at den standardiserte koeffisienten til standpunktkarakteren i kunst og håndverk er lavere enn for naturfag. Dette tyder på at standpunktkarakteren i kunst og håndverk er mindre betydningsfull enn karakteren i naturfag.

6.3. Eksamenskarakterer og resultater fra nasjonale prøver

I det foregående delkapittelet så vi at standpunktkarakterer hadde større betydning for fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år enn resultater fra nasjonale prøver. Det er samtidig verdt å merke seg at resultater fra nasjonale prøver baserer seg på en enkelt prøve, mens en standpunktkarakter fastsettes på bakgrunn av elevenes prestasjoner gjennom hele skoleåret. Derfor skal vi i dette delkapittelet undersøke om det er eksamenskarakterer eller resultater fra nasjonale prøver som har størst betydning for fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Siden elevene på 10. trinn har én skriftlig eksamen og blir trukket ut i enten engelsk, norsk eller matematikk, skal vi i dette delkapittelet presentere tre modeller, etter hvilke fag elevene har hatt eksamen i.

Tabell 6.5 viser at skriftlig eksamenskarakter i alle tre eksamensfagene har en positiv sammenheng med sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år, når resultater fra nasjonale prøver holdes konstant. Modell 1 viser at en økning med én karakter i engelsk skriftlig øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 6,1 prosentpoeng. Tilsvarende økning i norsk hovedmål skriftlig, øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring med 6,8 prosentpoeng. Sterkest sammenheng finner vi imidlertid mellom eksamenskarakter i matematikk og sannsynligheten for fullføring, hvor en økning med en karakter i matematikk øker sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 9,6 prosentpoeng, alt annet likt.

Tabell 6.5 Effekten av skriftlige eksamenskarakterer og resultater fra nasjonale prøver for fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år

	Modell 1 - Elever trukket ut i engelsk	Modell 2 - elever trukket ut i norsk hovedmål	Modell 3 - elever trukket ut i matematikk
<i>Konstantledd</i>	0,409	0,382	0,497
Eksamenskarakter engelsk skriftlig	0,061*** (0,002)		
Eksamenskarakter norsk hovedmål skriftlig		0,068*** (0,002)	
Eksamenskarakter matematikk			0,096*** (0,002)
Mestring engelsk	-0,029*** (0,002)	-0,012*** (0,002)	-0,001 (0,002)
Mestring lesing	0,041*** (0,002)	0,032*** (0,002)	0,024*** (0,002)
Mestring regning	0,048*** (0,002)	0,049*** (0,002)	-0,010*** (0,002)
Antall observasjoner	46 355	44 513	49 785
R ²	0,090	0,096	0,118

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Når det gjelder nasjonale prøver, finner vi at mestringsnivå i engelsk har en negativ signifikant sammenheng i modell 1 og modell 2, og ikke signifikant sammenheng i modell 3. Sterkest koeffisient finner vi i modell 1 hvor vi ser på elever som er trukket ut i engelsk. Her viser resultatene at en økning med ett mestringsnivå i engelsk reduserer sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år med 2,9 prosentpoeng, alt annet likt. Resultatene i tabell 6.5 viser at mestringsnivå i lesing har positiv sammenheng med fullføring av videregående opplæring i alle tre modellene. Den sterkeste sammenhengen finner vi i modell 1 hvor vi ser på elever som er trukket ut i engelsk og svakest sammenheng i modell 3 hvor vi ser på elever som er trukket ut i matematikk. Når det gjelder mestringsnivå i matematikk finner vi en positiv sammenheng mellom mestringsnivå og fullføring i modell 1 og 2, og en negativ sammenheng i modell 3 hvor vi ser på elever som er trukket ut i matematikk. Samtidig er denne negative sammenhengen svak.

Eksamenskarakterer har større betydning enn resultater fra nasjonale prøver

I tabell 6.5 ser vi at det er modell 3 hvor vi ser på elever som er trukket ut i matematikk, som har størst forklaringskraft. På samme måte som i delkapittel 6.2 skal vi også her presentere modeller som viser standardiserte betakoeffisienter som gir oss muligheten til å si noe om hvilken av forklaringsvariablene som har den sterkeste effekten på den avhengige variabelen. Resultatene er presentert i tabell 6.6 og viser at i alle tre modellene er det eksamenskarakterene som har større betydning enn mestringsnivå fra nasjonale prøver. Størst betydning har eksamenskarakteren i matematikk med en betakoeffisient på 0,320.

Tabell 6.6 Relativ betydning av skriftlige eksamenskarakterer og resultater fra nasjonale prøver. Standardiserte betakoeffisienter

	Modell 1 - Elever trukket ut i engelsk	Modell 2 - elever trukket ut i norsk hovedmål	Modell 3 - elever trukket ut i matematikk
Eksamenskarakter engelsk skriftlig	0,173*** (0,002)		
Eksamenskarakter norsk hovedmål skriftlig		0,177*** (0,002)	
Eksamenskarakter matematikk			0,320*** (0,002)
Mestring engelsk	-0,083*** (0,002)	-0,036*** (0,002)	-0,003 (0,002)
Mestring lesing	0,118*** (0,002)	0,092*** (0,002)	0,068*** (0,002)
Mestring regning	0,132*** (0,002)	0,137*** (0,002)	-0,028*** (0,002)
Antall observasjoner	46 355	44 513	49 785
R ²	0,090	0,096	0,118

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Blant elever som er trukket ut i engelsk i modell 1, har eksamenskarakteren i engelsk størst betydning med en standardisert koeffisient på 0,173. Av de nasjonale prøvene, er det mestringsnivå i regning som skiller seg ut som den mest betydningsfulle forklaringsvariabelen, etterfulgt av mestringsnivå i lesing. Mestringsnivå i engelsk har imidlertid ikke stor betydning for fullføring av videregående opplæring i modell 1. I modell 2 finner vi at eksamenskarakteren i norsk hovedmål skriftlig skiller seg ut som den mest betydningsfulle variabelen med en standardisert koeffisient på 0,177. Også når vi ser på elever som er trukket ut i norsk hovedmål skriftlig, er det mestringsnivå i regning som har størst betydning, mens mestringsnivå i engelsk er den minst betydningsfulle forklaringsvariabelen.

Som tidligere nevnt i dette delkapittelet finner vi at eksamenskarakteren i matematikk skiller seg ut som den mest betydningsfulle forklaringsvariabelen. Når det gjelder nasjonale prøver i modell 3, er det mestringsnivå i lesing som har størst betydning. Samtidig finner vi også i denne modellen at mestringsnivå i engelsk har minst betydning for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år.

Referanser

- Bakken, A. og Dæhlen, M. (2011). *Valgmuligheter i ungdomsskolen. Erfaringer med de språklige fordypningsalternativene og forsøk med arbeidslivsfag*. NOVA Rapport 6/2011. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Boudon, R. (1974). *Education, opportunity, and social inequality: changing prospects in Western society*. New York: Wiley.
- Coneus, K., Gernandt, J. og Saam, M. (2009). Noncognitive skills, school achievements and educational dropout. Hentet fra https://www.econstor.eu/bitstream/10419/150856/1/diw_sp0311.pdf
- Falch, T., Nyhus, O. H. og Strøm, B. (2011). *Grunnskolekarakterer og fullføring av videregående opplæring*. (SØF-rapport nr. 03/2011). Trondheim: NTNU, Institutt for samfunnsøkonomi.
- Frøseth, M. W., Hovdhaugen, E., Høst, H. og Vibe, N. (2008). *Tilbudsstruktur og gjennomføring i videregående opplæring. Delrapport I. Evaluering av Kunnskapsløftet*. (NIFU Rapport 40/2008). Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/evakl/5/nifu_tilbudstruktur.pdf
- Galloway, T. A., Kirkebøen, L.J. og Rønning, M. (2011). *Karakterpraksis i grunnskoler. Sammenheng mellom standpunkt- og eksamenskarakterer*. (SSB rapport 4/2011) Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- NOU 2014:7. (2014) *Elevenes læring i fremtidens skole*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Prøitz, T. S. og Borgen, J. S. (2010). *Rettferdig standpunktvurdering – det (u)mulige kunst? Læreres setting av standpunkt karakter i fem fag i grunnskoleopplæringen*. (NIFU rapport 16/2010). Hentet fra <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/279131/NIFUrapport2010-16.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Regjeringen (2020). Kunnskapsløfte. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/kunnskapsloftet/id534689/>
- Statistisk sentralbyrå (2020a). Gjennomføring i videregående opplæring. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/vgogjen/aar>
- Statistisk sentralbyrå (2020b). Nasjonale prøver. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/nasjprov>
- Utdanningsdirektoratet (2012). Analyse av nasjonale prøver i lesing 2012. Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/upload/nasjonale_prover/2012/analyse-av-nasjonale-prover-i-lesing-2012_publ_121029-2.pdf
- Utdanningsdirektoratet (2019). Svar på spørsmål om avklaringer knyttet til vedtak om spesialundervisning og grunnkompetanse. Hentet fra <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Elever-med-sarskilte-behov/svar-pa-sporsmal-om-avklaringer-knyttet-til-vedtak-om-spesialundervisning-og-grunnkompetanse/>

Utdanningsdirektoratet (2020). Hva er nasjonale prøver? Hentet fra <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/prover/rammeverk-for-nasjonale-prover/hva-er-nasjonale-prover/>

Vedlegg A: Vedleggstabeller

Tabell A1 Fordeling av standpunktarakterer, etter fag og årskull.

Fag /Karakter	Alle årskull		2011 - kullet		2012 - kullet		2013 - kullet	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Engelsk, skriftlig								
1	1 075	0,7	333	0,6	349	0,6	393	0,7
2	14 221	8,6	4 781	8,8	4 907	8,8	4 533	8,3
3	41 458	25,2	13 926	25,7	14 058	25,3	13 474	24,6
4	56 348	34,3	18 541	34,3	18 855	33,9	18 952	34,6
5	41 290	25,1	13 407	24,8	14 101	25,3	13 782	25,2
6	10 109	6,2	3 152	5,8	3 381	6,1	3 576	6,5
Engelsk, muntlig								
1	549	0,3	165	0,3	196	0,4	188	0,3
2	8 554	5,2	2 937	5,4	2 922	5,3	2 695	4,9
3	31 866	19,4	10 774	19,9	10 692	19,2	10 400	19
4	58 069	35,3	19 016	35,1	19 749	35,5	19 304	35,3
5	52 315	31,8	17 318	32	17 624	31,7	17 373	31,8
6	13 148	8	3 930	7,3	4 468	8	4 750	8,7
Kunst og håndverk								
1	277	0,2	93	0,2	94	0,2	90	0,2
2	3 975	2,4	1 325	2,5	1 376	2,5	1 274	2,3
3	23 012	14	7 578	14	7 848	14,1	7 586	13,9
4	61 753	37,5	20 527	37,9	21 063	37,9	20 163	36,9
5	63 226	38,4	20 742	38,3	21 248	38,2	21 236	38,8
6	12 258	7,5	3 875	7,2	4 022	7,2	4 361	8
Matematikk								
1	2 965	1,8	764	1,4	1 044	1,9	1 157	2,1
2	31 129	18,9	9 970	18,4	10 635	19,1	10 524	19,2
3	46 459	28,2	15 241	28,2	15 780	28,4	15 438	28,2
4	43 577	26,5	14 600	27	14 640	26,3	14 337	26,2
5	31 654	19,2	10 733	19,8	10 606	19,1	10 315	18,9
6	8 717	5,3	2 832	5,2	2 946	5,3	2 939	5,4
Mat og helse								
1	34	0	11	0	10	0	13	0
2	1 562	1	546	1	445	0,8	571	1
3	19 241	11,7	6 322	11,7	6 486	11,7	6 433	11,8
4	58 434	35,5	19 493	36	19 541	35,1	19 400	35,5
5	70 975	43,2	23 629	43,6	24 131	43,4	23 215	42,4
6	14 255	8,7	4 139	7,6	5 038	9,1	5 078	9,3
Musikk								
1	312	0,2	104	0,2	108	0,2	100	0,2
2	4 765	2,9	1 578	2,9	1 542	2,8	1 645	3
3	22 707	13,8	7 479	13,8	7 629	13,7	7 599	13,9
4	57 231	34,8	18 836	34,8	19 492	35	18 903	34,6
5	63 197	38,4	20 934	38,7	21 301	38,3	20 962	38,3
6	16 289	9,9	5 209	9,6	5 579	10	5 501	10,1
Naturfag								
1	844	0,5	249	0,5	315	0,6	280	0,5
2	13 699	8,3	4 573	8,5	4 564	8,2	4 562	8,3
3	35 805	21,8	11 789	21,8	12 070	21,7	11 946	21,8
4	49 465	30,1	16 432	30,4	16 774	30,1	16 259	29,7
5	49 163	29,9	16 224	30	16 684	30	16 255	29,7
6	15 525	9,4	4 873	9	5 244	9,4	5 408	9,9
Norsk hovedmål, skriftlig								
1	334	0,2	86	0,2	119	0,2	129	0,2
2	11 147	6,8	3 505	6,5	3 696	6,6	3 946	7,2
3	46 065	28	15 028	27,8	15 684	28,2	15 353	28,1
4	60 499	36,8	20 113	37,2	20 516	36,9	19 870	36,3
5	39 982	24,3	13 345	24,7	13 447	24,2	13 190	24,1
6	6 474	3,9	2 063	3,8	2 189	3,9	2 222	4,1
Norsk sidemål, skriftlig								
1	624	0,4	180	0,4	227	0,4	217	0,4
2	15 205	10,1	4 752	9,6	5 190	10,1	5 263	10,5
3	50 094	33,1	16 400	33	17 035	33,3	16 659	33,1
4	53 568	35,4	17 719	35,6	18 069	35,3	17 780	35,3
5	28 715	19	9 721	19,5	9 613	18,8	9 381	18,6
6	3 069	2	965	1,9	1 043	2	1 061	2,1

Tabell A1 Fordeling av standpunktkarakterar, etter fag og årskull. Forts.

Fag /Karakter	Alle årskull		2011 - kullet		2012 - kullet		2013 - kullet	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Norsk, muntlig								
1	349	0,2	102	0,2	126	0,2	121	0,2
2	7 956	4,8	2 633	4,9	2 639	4,7	2 684	4,9
3	32 379	19,7	10 730	19,8	11 008	19,8	10 641	19,5
4	55 823	33,9	18 419	34	18 959	34,1	18 445	33,7
5	54 901	33,4	18 258	33,7	18 552	33,3	18 091	33,1
6	13 093	8	3 998	7,4	4 367	7,9	4 728	8,6
Religion, livssyn og etikk								
1	856	0,5	251	0,5	320	0,6	285	0,5
2	11 635	7,1	3 900	7,2	3 895	7	3 840	7
3	32 736	19,9	10 891	20,1	11 044	19,9	10 801	19,7
4	49 825	30,3	16 428	30,3	17 063	30,7	16 334	29,9
5	52 490	31,9	17 430	32,2	17 629	31,7	17 431	31,9
6	16 959	10,3	5 240	9,7	5 700	10,2	6 019	11
Samfunnsfag								
1	541	0,3	144	0,3	222	0,4	175	0,3
2	10 560	6,4	3 627	6,7	3 513	6,3	3 420	6,3
3	32 022	19,5	10 581	19,5	10 885	19,6	10 556	19,3
4	50 311	30,6	16 452	30,4	17 273	31	16 586	30,3
5	53 510	32,5	17 722	32,7	17 981	32,3	17 807	32,6
6	17 557	10,7	5 614	10,4	5 777	10,4	6 166	11,3
Kroppsøving								
1	432	0,3	142	0,3	154	0,3	136	0,3
2	3 736	2,3	1 208	2,2	1 318	2,4	1 210	2,2
3	18 633	11,3	6 212	11,5	6 513	11,7	5 908	10,8
4	55 549	33,8	18 269	33,7	18 889	33,9	18 391	33,6
5	69 271	42,1	23 011	42,5	23 279	41,8	22 981	42
6	16 880	10,3	5 298	9,8	5 498	9,9	6 084	11,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A2 Karakereffekter på gjennomføring normert tid. Studieforbereidende

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Konstantledd</i>	-0,329	-0,343	-0,327	-0,345
Sum standpunktkarakterer fellesfag	0,021*** (0,000)			
Standpunktkarakter Matematikk		0,021*** (0,002)	0,022*** (0,002)	
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig		0,010** (0,002)	0,002 (0,002)	
Standpunktkarakter Norsk, muntlig		0,028*** (0,002)	0,027*** (0,002)	
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig		0,002 (0,002)	0,002 (0,002)	
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig		0,008** (0,002)	0,008*** (0,002)	
Standpunktkarakter Kunst og håndverk		0,023*** (0,002)	0,020*** (0,002)	
Standpunktkarakter Kroppsøving		0,030*** (0,002)	0,034*** (0,002)	
Standpunktkarakter Mat og helse		0,022*** (0,002)	0,017*** (0,002)	
Standpunktkarakter Musikk		0,017*** (0,002)	0,015*** (0,002)	
Standpunktkarakter Naturfag		0,019*** (0,002)	0,020*** (0,002)	
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk		0,031*** (0,002)	0,030*** (0,002)	
Standpunktkarakter Samfunnsfag		0,038*** (0,002)	0,040*** (0,002)	
Sum karakter realfag				0,021*** (0,001)
Sum karakter språkfag				0,008*** (0,001)
Sum karakter praktisk-estetiske fag				0,023*** (0,001)
Sum karakterer samfunns- og livssynsfag				0,037*** (0,001)
Jente			0,024*** (0,003)	0,024*** (0,003)
Innvandrere			-0,027** (0,006)	-0,027** (0,006)
Norskfødte med innvandrerforeldre			0,011 (0,006)	0,011 (0,006)
Kvartal 1			-0,034*** (0,004)	-0,034*** (0,004)
Kvartal 2			-0,023*** (0,004)	-0,023*** (0,004)
Kvartal 3			-0,012*** (0,004)	-0,012*** (0,004)
Foreldre lang høyere utdanning			0,054*** (0,007)	0,054*** (0,007)
Foreldre kort høyere utdanning			0,059*** (0,006)	0,059*** (0,006)
Foreldre videregående skole			0,051*** (0,006)	0,051*** (0,006)
Foreldre bor sammen			0,013 (0,007)	0,013 (0,007)
Antall observasjoner	90 889	90 889	90 829	90 829
R ²	0,150	0,154	0,160	0,158

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A3 Karakereffekter på gjennomføring normert tid. Yrkesfag

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Konstantledd</i>	-0,550	-0,582	-0,602	-0,632
Sum standpunktkarakterer fellesfag	0,025*** (0,000)	0,002		
Standpunktkarakter Matematikk		0,047*** (0,002)	0,045*** (0,002)	
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig		0,002 (0,003)	-0,001 (0,003)	
Standpunktkarakter Norsk, muntlig		0,031*** (0,003)	0,031*** (0,003)	
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig		-0,003 (0,003)	-0,003 (0,003)	
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig		0,006* (0,003)	0,005 (0,003)	
Standpunktkarakter Kunst og håndverk		0,029*** (0,002)	0,029*** (0,002)	
Standpunktkarakter Kroppsøving		0,047*** (0,002)	0,048*** (0,002)	
Standpunktkarakter - Mat og helse		0,034*** (0,003)	0,033*** (0,003)	
Standpunktkarakter Musikk		0,019*** (0,002)	0,017*** (0,002)	
Standpunktkarakter Naturfag		0,033*** (0,003)	0,032*** (0,003)	
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk		0,024*** (0,003)	0,023*** (0,003)	
Standpunktkarakter Samfunnsfag		0,033*** (0,003)	0,033*** (0,003)	
Sum karakter realfag				0,040*** (0,001)
Sum karakter språkfag				0,005*** (0,001)
Sum karakter praktisk-estetiske fag				0,034*** (0,001)
Sum karakterer samfunns- og livssynsfag				0,030*** (0,002)
Jente			-0,003 (0,004)	-0,003 (0,004)
Innvandrere			-0,001 (0,009)	-0,001 (0,009)
Norskfødte med innvandrerforeldre			0,017 (0,011)	0,017 (0,011)
Kvartal 1			-0,031*** (0,005)	-0,031*** (0,005)
Kvartal 2			-0,013*** (0,005)	-0,013*** (0,005)
Kvartal 3			-0,009* (0,005)	-0,009* (0,005)
Foreldre lang høyere utdanning			0,096*** (0,009)	0,096*** (0,009)
Foreldre kort høyere utdanning			0,072*** (0,006)	0,072*** (0,006)
Foreldre videregående skole			0,056*** (0,006)	0,056*** (0,006)
Foreldre bor sammen			0,024* (0,009)	0,024* (0,009)
Antall observasjoner	73 612	73 612	73 549	73 549
R ²	0,175	0,185	0,188	0,186

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A4 Effekten av fremmedspråklige valgfag på gjennomføring på normert tid. Yrkesfag

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	-0,482	-0,504	-0,504
Sum standpunktkarakterer	0,020*** (0,003)	0,021*** (0,003)	
Standpunktkarakter Matematikk	0,013** (0,005)	0,011* (0,005)	0,032*** (0,004)
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig	-0,024*** (0,005)	-0,026*** (0,006)	-0,006 (0,004)
Standpunktkarakter Norsk, muntlig	0,009 (0,005)	0,008 (0,005)	0,028*** (0,004)
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig	-0,027*** (0,005)	-0,027*** (0,005)	-0,007 (0,004)
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig	-0,015* (0,005)	-0,015* (0,005)	0,005 (0,004)
Standpunktkarakter Kunst og håndverk	0,010* (0,005)	0,009 (0,005)	0,029*** (0,003)
Standpunktkarakter Kroppsøving	0,025*** (0,004)	0,026*** (0,005)	0,047*** (0,003)
Standpunktkarakter - Mat og helse	0,007 (0,005)	0,005 (0,005)	0,025*** (0,004)
Standpunktkarakter - Musikk	-0,005 (0,005)	-0,007 (0,005)	0,014*** (0,003)
Standpunktkarakter - Naturfag	0,007 (0,005)	0,007 (0,005)	0,027*** (0,004)
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk	0,003 (0,005)	0,002 (0,005)	0,023*** (0,004)
Standpunktkarakter Samfunnsfag	0,013* (0,005)	0,013 (0,005)	0,034*** (0,004)
Standpunktkarakter tysk/fransk/spansk			0,013* (0,006)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	35 344	35 335	35 335
R²	0,153	0,156	0,156

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A5 Effekten av fremmedspråklige valgfag på gjennomføring på normert tid. Studieforbereende

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	-0,139	-0,159	-0,159
Sum standpunktkarakterer	0,028*** (0,002)	0,028*** (0,002)	
Standpunktkarakter Matematikk	-0,016*** (0,003)	-0,016*** (0,003)	0,012*** (0,002)
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig	-0,024*** (0,003)	-0,027*** (0,003)	0,001 (0,002)
Standpunktkarakter Norsk, muntlig	-0,006* (0,003)	-0,007 (0,003)	0,020*** (0,003)
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig	-0,033*** (0,003)	-0,033*** (0,003)	-0,005* (0,002)
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig	-0,022*** (0,003)	-0,022*** (0,003)	0,006** (0,002)
Standpunktkarakter Kunst og håndverk	-0,008** (0,003)	-0,010*** (0,003)	0,018*** (0,002)
Standpunktkarakter Kroppsøving	0,000 (0,002)	0,003 (0,003)	0,030*** (0,002)
Standpunktkarakter - Mat og helse	-0,014*** (0,003)	-0,017*** (0,003)	0,010*** (0,002)
Standpunktkarakter - Musikk	-0,015*** (0,003)	-0,017*** (0,003)	0,011*** (0,002)
Standpunktkarakter - Naturfag	-0,016*** (0,003)	-0,016*** (0,003)	0,011*** (0,002)
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk	-0,002 (0,003)	-0,002 (0,003)	0,025*** (0,002)
Standpunktkarakter Samfunnsfag	0,007* (0,003)	0,008** (0,003)	0,036*** (0,002)
Standpunktkarakter tysk/fransk/spansk			0,028*** (0,002)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	74 279	74 262	74 262
R²	0,117	0,119	0,119

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A6 Gjennomføring innen fem/seks år. Studieforbereidende

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5
<i>Konstantledd</i>	0,064	0,048	0,020	0,020	0,020
Sum standpunktkarakterer	0,015*** (0,000)	0,028*** (0,002)	0,029*** (0,002)		
Standpunktkarakter Matematikk		-0,013*** (0,002)	-0,014*** (0,002)	0,016*** (0,001)	
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig		-0,024*** (0,002)	-0,029*** (0,003)	0,000 (0,002)	
Standpunktkarakter Norsk, muntlig		-0,007** (0,003)	-0,010*** (0,003)	0,020*** (0,002)	
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig		-0,032*** (0,002)	-0,034*** (0,002)	-0,004** (0,002)	
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig		-0,020*** (0,003)	-0,022*** (0,003)	0,008*** (0,002)	
Standpunktkarakter Kunst og håndverk		-0,007*** (0,002)	-0,012*** (0,002)	0,018*** (0,001)	
Standpunktkarakter Kroppsøving		-0,006* (0,002)	-0,004 (0,002)	0,026*** (0,001)	
Standpunktkarakter Mat og helse		-0,012*** (0,002)	-0,018*** (0,002)	0,011*** (0,002)	
Standpunktkarakter Musikk		-0,013*** (0,002)	-0,016*** (0,002)	0,013*** (0,001)	
Standpunktkarakter Naturfag		-0,010*** (0,003)	-0,011*** (0,003)	0,018*** (0,002)	
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk		-0,005* (0,003)	-0,008** (0,003)	0,021*** (0,002)	
Standpunktkarakter Samfunnsfag				0,029*** (0,002)	
Sum karakter realfag					0,016*** (0,001)
Sum karakter språkfag					0,004*** (0,001)
Sum karakter praktisk-estetiske fag					0,018*** (0,001)
Sum karakterer samfunns- og livssynsfag					0,027*** (0,001)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja
Antall observasjoner	90 889	90 889	90 829	90 829	90 829
R2	0,141	0,147	0,152	0,152	0,150

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A7 Gjennomføring innen fem/seks år. Yrkesfag

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
<i>Konstantledd</i>	0,064	0,048	0,020	0,020
Sum standpunktkarakterer	0,021*** (0,000)			
Standpunktkarakter Matematikk		0,036*** (0,002)	0,033*** (0,001)	
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig		0,000 (0,002)	0,001 (0,002)	
Standpunktkarakter Norsk, muntlig		0,025*** (0,003)	0,025*** (0,002)	
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig		-0,003 (0,002)	-0,003 (0,002)	
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig		0,004* (0,002)	0,003 (0,002)	
Standpunktkarakter Kunst og håndverk		0,028*** (0,002)	0,030*** (0,001)	
Standpunktkarakter Kroppsøving		0,055*** (0,002)	0,052*** (0,001)	
Standpunktkarakter Mat og helse		0,029*** (0,002)	0,030*** (0,002)	
Standpunktkarakter Musikk		0,016*** (0,002)	0,015*** (0,001)	
Standpunktkarakter Naturfag		0,031*** (0,003)	0,029*** (0,002)	
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk		0,017* (0,003)	0,017*** (0,002)	
Standpunktkarakter Samfunnsfag		0,029*** (0,002)	0,027*** (0,002)	
Sum karakter realfag				0,063*** (0,001)
Sum karakter språkfag				0,012*** (0,001)
Sum karakter praktisk-estetiske fag				0,135*** (0,001)
Sum karakterer samfunns- og livssynsfag				0,050*** (0,001)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	73 612	73 612	73 549	73 549
R ²	0,168	0,182	0,189	0,150

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A8 Effekten av å ha et fremmedspråklig valgfag på gjennomføring på fem/seks år. Studieforbereidende

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	0,242	0,213	0,213
Sum standpunktkarakterer	0,017*** (0,003)	0,017*** (0,001)	
Standpunktkarakter Matematikk	-0,008** (0,002)	-0,008*** (0,002)	0,009*** (0,002)
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig	-0,016*** (0,002)	-0,018*** (0,002)	-0,001 (0,004)
Standpunktkarakter Norsk, muntlig	-0,001	-0,002	0,015***
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig	-0,026*** (0,002)	-0,025*** (0,002)	-0,008*** (0,002)
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig	-0,012* (0,002)	-0,011*** (0,002)	0,005** (0,004)
Standpunktkarakter Kunst og håndverk	-0,001 (0,002)	-0,002 (0,002)	0,014*** (0,003)
Standpunktkarakter Kroppsøving	0,003 (0,004)	0,006** (0,002)	0,022*** (0,001)
Standpunktkarakter - Mat og helse	-0,008*** (0,005)	-0,011*** (0,002)	0,006*** (0,002)
Standpunktkarakter - Musikk	-0,007*** (0,005)	-0,008*** (0,002)	0,009*** (0,003)
Standpunktkarakter - Naturfag	-0,005* (0,005)	-0,005 (0,002)	0,012*** (0,002)
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk	-0,001 (0,005)	-0,001 (0,002)	0,015*** (0,002)
Standpunktkarakter Samfunnsfag	0,006** (0,005)	0,007*** (0,002)	0,024*** (0,002)
Standpunktkarakter tysk/fransk/spansk			0,017*** (0,006)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	74 279	74 262	74 262
R2	0,108	0,112	0,120

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A9 Effekten av å ha et fremmedspråklig valgfag på gjennomføring på fem/seks år. Normert tid. Yrkesfag

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
<i>Konstantledd</i>	-0,051	-0,103	-0,103
Sum standpunktkarakterer	0,010*** (0,002)	0,012*** (0,002)	
Standpunktkarakter Matematikk	0,015*** (0,004)	0,011* (0,004)	0,022*** (0,003)
Standpunktkarakter Norsk hovedmål, skriftlig	-0,014*** (0,004)	-0,016*** (0,004)	-0,004 (0,004)
Standpunktkarakter Norsk, muntlig	0,011* (0,004)	0,008 (0,004)	0,020*** (0,003)
Standpunktkarakter Engelsk, skriftlig	-0,016*** (0,004)	-0,018*** (0,004)	-0,007* (0,003)
Standpunktkarakter Engelsk, muntlig	-0,007 (0,004)	-0,009* (0,004)	0,003 (0,003)
Standpunktkarakter Kroppsøving	0,035*** (0,003)	0,033*** (0,004)	0,044*** (0,003)
Standpunktkarakter - Mat og helse	0,011** (0,004)	0,009* (0,004)	0,021*** (0,003)
Standpunktkarakter - Musikk	0,005 (0,004)	0,002 (0,004)	0,013*** (0,003)
Standpunktkarakter - Naturfag	0,015*** (0,004)	0,013** (0,004)	0,025*** (0,003)
Standpunktkarakter Religion, livssyn og etikk	0,008* (0,004)	0,007 (0,004)	0,018*** (0,003)
Standpunktkarakter Samfunnsfag	0,014*** (0,004)	0,011** (0,004)	0,023*** (0,003)
Standpunktkarakter tysk/fransk/spansk			0,012*** (0,002)
Kontrollert for bakgrunnsvariabler	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	35 344	35 335	35 335
R2	0,143	0,148	0,148

Statistisk signifikans: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Note: Verdiene i parentes viser standardfeil

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A2 Fordelingen av mestringsnivå fra nasjonale prøver 8. trinn. Alle årskull

	Alle årskull		2011 - kullet		2012 - kullet		2013 - kullet	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Mestringsnivå engelsk								
1	12 855	7,8	3 513	6,5	4 788	8,6	4 554	8,3
2	30 242	18,4	10 089	18,6	10 036	18,0	10 117	18,5
3	65 755	40,0	22 672	41,9	21 872	39,3	21 211	38,8
4	32 862	20,0	10 770	19,9	10 861	19,5	11 231	20,5
5	14 957	9,1	4 417	8,2	5 308	9,5	5 232	9,6
Uoppgitt	7 830	4,8	2 679	5,0	2 786	5,0	2 365	4,3
Mestringsnivå lesing								
1	9 402	5,7	3 184	5,9	3 113	5,6	3 105	5,7
2	30 443	18,5	9 346	17,3	10 036	18,0	11 061	20,2
3	60 895	37,0	19 794	36,6	21 767	39,1	19 334	35,3
4	35 202	21,4	12 086	22,3	11 068	19,9	12 048	22,0
5	16 890	10,3	5 897	10,9	5 469	9,8	5 524	10,1
Uoppgitt	11 669	7,1	3 833	7,1	4 198	7,5	3 638	6,7
Mestringsnivå regning								
1	8 009	4,9	2 400	4,4	2 765	5,0	2 844	5,2
2	30 118	18,3	9 390	17,3	10 286	18,5	10 442	19,1
3	67 069	40,8	22 230	41,1	22 281	40,0	22 558	41,2
4	33 402	20,3	11 445	21,1	10 956	19,7	11 001	20,1
5	18 290	11,1	5 819	10,8	6 406	11,5	6 065	11,1
Uoppgitt	7 613	4,6	2 856	5,3	2 957	5,3	1 800	3,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A3 VIF-test fra modellene i tabell 6.3

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
Sum karakter fellesfag		1,919		
Mestring engelsk	1,798	1,841	2,145	2,208
Mestring lesing	2,047	2,302	2,247	2,265
Mestring regning	1,607	1,768	2,164	2,193
Engelsk, skriftlig			3,689	3,728
Engelsk, muntlig			3,081	3,202
Matematikk			2,714	3,650
Norsk hovedmål, skriftlig			3,524	3,612
Norsk sidemål, skriftlig			3,120	3,192
Norsk, muntlig			2,911	3,505
Kunst og håndverk				1,634
Mat og helse				1,802
Musikk				1,735
Naturfag				3,542
Religion, livssyn og etikk				3,472
Samfunnsfag				3,531
Kroppsøving				1,355
Har fremmedspråk				1,230

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A4 VIF-test fra modellene i tabell 6.4.

	Modell 1 - Elever trukket ut i engelsk	Modell 2 - elever trukket ut i norsk hovedmål	Modell 3 - elever trukket ut i matematikk
Eksamenskarakter engelsk skriftlig	1,902		
Eksamenskarakter norsk hovedmål skriftlig		1,435	
Eksamenskarakter matematikk			2,265
Mestring engelsk	2,161	1,820	1,802
Mestring lesing	2,185	2,219	2,179
Mestring matematikk	1,622	1,625	2,310

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg B: Definisjoner og bakgrunnsvariabler

I dette vedlegget presenteres de viktigste variablene som er benyttet i denne rapporten. Samtlige utdanningsrelaterte variabler er innhentet fra SSBs Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB), mens individ- og familie relaterte opplysninger er innhentet fra Befolkningsregisteret.

Fullført videregående opplæring

Fullført videregående opplæring defineres som at individet har oppnådd studiekompetanse (vitnemål), eller fagbrev-/ svennebrev enten på normert eller på mer enn normert tid (se under). Opplysninger om fullført videregående opplæring er innhentet fra NUDB.

Fullført videregående opplæring på normert tid

Med normert tid menes den tid et kurs i videregående opplæring skal gjennomføres på i henhold til kursets læreplan for en heltidselev. Normert tid tilsvarer normalt treårig opplæring for elever og fireårig opplæring for lærlinger (to år i skole og to år i bedrift). Enkelte programområder har en læretid på to og et halvt år og i noen tilfeller også tre år, kombinert med to år i skole. Atter andre har tre år i skole kombinert med 2 år i lære. Det siste gjelder særlig innenfor utdanningsprogrammet elektrofag, men også innenfor bygg- og anleggsteknikk og design og håndverk.

Fullført videregående opplæring på mer enn normert tid

Fullføring på mer enn normert tid er da eleven/lærlingen bruker lenger tid enn det som er normert for kursets læreplan (se ovenfor), dog innen fem år for elever som begynte på ett studieforberedende, og seks år for elever som begynte på ett yrkesfaglig utdanningsprogram.

Grunnskolepoeng

Variabelen grunnskolepoeng er innhentet fra NUDB. Grunnskolepoeng er samlet antall karakterpoeng ved avsluttet grunnskole.

Definisjon fra og med 2007: Summen av alle karakterer dividert på antall karakterer, multiplisert med 10, med unntak av elever med mindre enn 8 karakterer, disse får 0 grunnskolepoeng. NB: Personer med null grunnskolepoeng omfatter også de som mangler opplysninger om grunnskolepoeng.

Standpunkt karakter

Variabelen er innhentet fra NUDB og viser elevenes oppnådde standpunkt-karakterer i de ulike fagene i grunnskolen. Variabelen har ulike kodeverdier. I denne rapporten har vi benyttet den samme kodeverdien som på vitnemål fra grunnskolen, det vil si tallkarakterer med kodeverdi 0-6 hvor 6 er beste karakter.

Eksamenskarakter

Variabelen er innhentet fra NUDB og viser elevenes oppnådde eksamenskarakterer i de ulike fagene i grunnskolen. Variabelen har ulike kodeverdier. I denne rapporten har vi benyttet den samme kodeverdien som på vitnemål fra grunnskolen, det vil si tallkarakterer med kodeverdi 0-6 hvor 6 er beste karakter.

Mestringsnivå (resultater fra nasjonale prøver)

Skalaen med ulike mestringsnivå har tre nivåer for 5.trinn og fem nivåer for 8.trinn og 9. trinn. Høyere mestringsnivå angir større grad av mestring. Elevene blir fordelt på de ulike mestringsnivåene etter beregnet poengsum (poeng t.o.m. 2013 og skalapoeng f.o.m. 2014) på prøvene. Kodeverdi 0-5 angir mestringsnivået til eleven for angitt prøve. Denne variabelen er innhentet fra NUDB.

Kjønn

Denne variabelen er innhentet fra Befolkningsregisteret.

Kodeliste:

1. Mann
2. Kvinne

Foreldrenes utdanningsnivå

Opplysninger om foreldrenes utdanningsnivå er innhentet fra NUDB. Variabelen referer til foreldrenes utdanningsnivå da personen var 16 år.

Kodeliste:

1. Lang høyere. Mor eller far eller begge har utdanning på nivå 7 el. 8
2. Kort høyere. Mor eller far eller begge har utdanning på nivå 6
3. Videregående. Mor eller far eller begge har utdanning på nivå 3, 4 eller 5
4. Grunnskole. Mor eller far eller begge har utdanning på nivå 0, 1 eller 2
5. Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning

For en beskrivelse av utdanning på nivå 0-8 se på [Norsk standard for utdanningsgruppering](#).

Innvandringskategori

Opplysninger om innvandringskategori er innhentet fra Befolkningsregisteret, og viser ulike kombinasjoner av eget eller foreldres fødeland. Variabelen innvandrere som benyttes i denne rapporten inkluderer koden B, mens variabelen norskfødte med innvandrerforeldre inkluderer koden C. De resterende kodene er gruppert sammen til den øvrige befolkningen.

Kodeliste:

- A. Født i Norge med to norskfødte foreldre
- B. Innvandrere
- C. Norskfødte med innvandrerforeldre
- E. Utenlandsfødte med en norskfødt forelder
- F. Norskfødte med en utenlandsfødt forelder
- G. Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre

Fødselskvartal

Variabelen er utarbeidet fra individenes fødselsdato, og referer til kvartalet i året som individet er født i. De som er født i årets fjerde kvartal, benyttes som referansekategori i analysene som er presentert i denne rapporten.

Foreldre bor sammen

Variabelen gir opplysninger om personens foreldre bodde på samme adresse da personen var 16 år. Opplysningene er innhentet fra Befolkningsregisteret.

Figurregister

Figur 1.1	Andel elever uten fullført videregående opplæring. Alle studieprogrammer. 2006-2012- 2013-2019 ¹	8
Figur 2.1	Gjennomføring i videregående opplæring, etter grunnskolepoeng og fullføringsgrad. 2013-2019	10
Figur 2.2	Gjennomføring i videregående opplæring, etter grunnskolepoeng, todelt utdanningsprogram og fullføringsgrad. 2013-2019	11
Figur 3.1	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng og standardavvik.....	16
Figur 3.2	Andel elever, etter oppnådd standpunktkarakter på fagområde	17
Figur 3.3	Andel elever, etter fremmedspråklige valgfag	21
Figur 3.4	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng blant elever som velger/ikke velger fremmedspråklig valgfag	23
Figur 3.5	Andel elever, etter standpunktkarakter i språkfag	23
Figur 3.6	Andel elever, etter standpunktkarakterer i fremmedspråklig valgfag og utdanningsløp. Normert tid.....	26
Figur 4.1	Andel elever, etter gjennomføring og utdanningsløp.....	30
Figur 5.1	Fordelingen av mestringsnivå fra nasjonale prøver 8. trinn. Alle årskull	38
Figur 5.2	Gjennomføring i videregående opplæring, etter mestringsnivå fra nasjonale prøver. 2013-2019	39
Figur 5.3	Fordeling av mestringsnivå fra nasjonale prøver, etter studievalg i videregående opplæring. 2013-2019	44

Tabellregister

Tabell 1.1	Fullføring i videregående opplæring innen 5/6 år, etter utdanningsprogram og startkull. Prosent	9
Tabell 2.1	Oversikt over brutto- og analyseutvalget i analyse av sammenhengen mellom standpunkt karakterer og fullføring i videregående opplæring	13
Tabell 2.2	Antall elever som inngår i analyser av resultater fra nasjonale prøver	13
Tabell 3.1	Gjennomsnittlig samlet karaktersum i fellesfag og gjennomsnittskarakterer, alle kull	17
Tabell 3.2	Effekter av grunnskolepoeng og standpunkt karakter for fullført på normert tid	19
Tabell 3.3	Korrelasjonsanalyse mellom det å velge fremmedspråklig valgfag som valgfag og fullføring av videregående opplæring på normert tid	21
Tabell 3.4	Effekter av grunnskolekarakterer blant elever med et fremmedspråklig valgfag på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring på normert tid	22
Tabell 3.5	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng og gjennomsnittskarakterer for de som valgte studieforbereende utdanningsløp	24
Tabell 3.6	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng og gjennomsnittskarakterer for de som valgte yrkesfaglig utdanningsløp	25
Tabell 3.7	Effekter av å avlegge eksamen på gjennomføring på normert tid	27
Tabell 3.8	Antall deltagere i skriftlig eksamen	27
Tabell 3.9	Effekter av å avlegge eksamen i de ulike fagene på gjennomføring på normert tid	28
Tabell 3.10	Effekter av eksamenskarakter på gjennomføring på normert tid	28
Tabell 4.1	Effekter av grunnskolekarakterer på sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år	31
Tabell 4.2	Effekten av å ta et fremmedspråklig valgfag på gjennomføring innen fem/seks år	32
Tabell 4.3	Effekter av å avlegge eksamen på gjennomføring innen fem/seks år	34
Tabell 4.4	Effekter av å avlegge eksamen i de ulike fagene på gjennomføring innen fem/seks år	34
Tabell 4.5	Effekten av eksamenskarakter på gjennomføring innen fem/seks år	34
Tabell 4.6	Effekter på gjennomføring innen fem/seks år, etter kjønn og utdanningsløp	35
Tabell 4.7	Effekter på gjennomføring innen fem/seks år, etter gjennomsnittlig grunnskolepoeng og utdanningsløp	36
Tabell 5.1	Effekten av mestringsnivå engelsk på fullført videregående opplæring innen fem/seks år	40
Tabell 5.2.	Effekten av mestringsnivå lesing på fullført videregående opplæring innen fem/seks år	41
Tabell 5.3.	Effekten av mestringsnivå regning på fullført videregående opplæring innen fem/seks år	41
Tabell 5.4	Effekten av mestringsnivå fra nasjonale prøver på fullføring videregående opplæring innen fem/seks år	42
Tabell 5.5	Effekten av mestringsnivå engelsk på fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Forskjeller mellom studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram	45
Tabell 5.6	Effekten av mestringsnivå lesing på fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Forskjeller mellom studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram	46
Tabell 5.7	Effekten av mestringsnivå regning på fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år. Forskjeller mellom studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram	46
Tabell 6.1	Korrelasjonsanalyse som viser sammenhengen mellom sum av standpunkt karakterer i fellesfag og resultater fra nasjonale prøver	49
Tabell 6.2	Korrelasjonsanalyse som viser sammenhengen mellom standpunkt karakterer og fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år	50
Tabell 6.3	Betydningen av standpunkt karakterer og resultater fra nasjonale prøver for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring innen fem/seks år	51
Tabell 6.4	Relative betydningen av standpunkt karakterer og resultater fra nasjonale prøver. Standardiserte betakoeffisienter	53
Tabell 6.5	Effekten av skriftlige eksamenskarakterer og resultater fra nasjonale prøver for fullføring av videregående opplæring innen fem/seks år	55
Tabell 6.6	Relativ betydning av skriftlige eksamenskarakterer og resultater fra nasjonale prøver. Standardiserte betakoeffisienter	55

Tabell A1	Fordeling av standpunktkarakterar, etter fag og årskull.	59
Tabell A1	Fordeling av standpunktkarakterar, etter fag og årskull. Forts.	60
Tabell A2	Karaktereffekter på gjennomføring normert tid. Studieforbereidende.	61
Tabell A3	Karaktereffekter på gjennomføring normert tid. Yrkesfag.	62
Tabell A4	Effekten av fremmedspråklige valgfag på gjennomføring på normert tid. Yrkesfag.....	63
Tabell A5	Effekten av fremmedspråklige valgfag på gjennomføring på normert tid. Studieforbereidende.	63
Tabell A6	Gjennomføring innen fem/seks år. Studieforbereidende.....	64
Tabell A7	Gjennomføring innen fem/seks år. Yrkesfag.....	65
Tabell A8	Effekten av å ha et fremmedspråklig valgfag på gjennomføring på fem/seks år. Studieforbereidende.	66
Tabell A9	Effekten av å ha et fremmedspråklig valgfag på gjennomføring på fem/seks år. Normert tid. Yrkesfag.....	66
Tabell A10	Fordelingen av mestringsnivå fra nasjonale prøver 8. trinn. Alle årskull.	67
Tabell A11	VIF-test fra modellene i tabell 6.3	67
Tabell A12	VIF-test fra modellene i tabell 6.4.	67

© Statistisk sentralbyrå, 2020

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1176-3 (trykt)

ISBN 978-82-587-1177-0 (elektronisk)

ISSN 0806-2056